

www.e-rara.ch

Corpus iuris canonici emendatum et notis illustratum

Lancellotti, Giovanni Paolo

Coloniae Munatiana, 1670

Universitätsbibliothek Basel

Persistent Link: <https://doi.org/10.3931/e-rara-64106>

Constitutiones Clementis papae quinti

www.e-rara.ch

Die Plattform e-rara.ch macht die in Schweizer Bibliotheken vorhandenen Drucke online verfügbar. Das Spektrum reicht von Büchern über Karten bis zu illustrierten Materialien – von den Anfängen des Buchdrucks bis ins 20. Jahrhundert.

e-rara.ch provides online access to rare books available in Swiss libraries. The holdings extend from books and maps to illustrated material – from the beginnings of printing to the 20th century.

e-rara.ch met en ligne des reproductions numériques d'imprimés conservés dans les bibliothèques de Suisse. L'éventail va des livres aux documents iconographiques en passant par les cartes – des débuts de l'imprimerie jusqu'au 20e siècle.

e-rara.ch mette a disposizione in rete le edizioni antiche conservate nelle biblioteche svizzere. La collezione comprende libri, carte geografiche e materiale illustrato che risalgono agli inizi della tipografia fino ad arrivare al XX secolo.

Nutzungsbedingungen Dieses Digitalisat kann kostenfrei heruntergeladen werden. Die Lizenzierungsart und die Nutzungsbedingungen sind individuell zu jedem Dokument in den Titelnformationen angegeben. Für weitere Informationen siehe auch [Link]

Terms of Use This digital copy can be downloaded free of charge. The type of licensing and the terms of use are indicated in the title information for each document individually. For further information please refer to the terms of use on [Link]

Conditions d'utilisation Ce document numérique peut être téléchargé gratuitement. Son statut juridique et ses conditions d'utilisation sont précisés dans sa notice détaillée. Pour de plus amples informations, voir [Link]

Condizioni di utilizzo Questo documento può essere scaricato gratuitamente. Il tipo di licenza e le condizioni di utilizzo sono indicate nella notizia bibliografica del singolo documento. Per ulteriori informazioni vedi anche [Link]

CONSTITUTIONES

CLEMENTIS PAPÆ QUINTI, IN

CONCILIO VIENNENSI EDITÆ.

PRÆFATIO.

Joannes Episcopus, servus servorum Dei, dilectis filiis, Doctoribus, & Scholaribus universis Bononiæ commorantibus, salutem & Apostolicam benedictionem. ^a

Uoniam nulla juris sanctio, quantumcunque perpenso digesta consilio, ad humana natura varietatem, & machinationes ejus inopinabiles sufficit, nec ad decisionem lucidam sua nodose ambiguitatis attingit: eo preferim, quod vix aliquid adeo certum clarumque statuitur, quin ex causis emergentibus (quibus jura jam posita mederi non possint) in dubium revo-
cetur: Quia etiam ab adolescentia viri proclivis ad malum sensualitas humana declinat, per quod morum subversio in Clero & populo frequenter obrepit: necessaria est superioris auctoritas, ut tam per determinationis opportuna suffragium tollat ambigua, lites auferat, altercationes dirimat, & obscura succidat, quam per cultoris providi sarculum extirpet vitia, virtutes inserat, corrigat excessus, moresque reformet. Hac sane felicitis recordationis Clemens Papa quintus predecessor noster prudenter attendens, & providè cupiens deformatorem reformationi prospicere, solvere difficultates, ac sanctiones questionibus & negotiis imminentibus consonas promulgare: Dudum nedum in Concilio Viennensi, quin etiam ante & post ipsum Concilium, constitutiones plurimas edidit, in quibus multa utilia statuit atque salubria, & nonnulla dubia in judiciis & extra frequentata decidit. Et licet eas collectas in unum volumen, & sub congruis titulis collocatas mittere decrevisset, & dare in commune subjectis: assidua tamen occupatio circa magna, ac sortis humana conditio, qua ipsum de medio sustulit, in causa fuerunt, quare suum in hac parte propositum non implevit. Nos etiam, qui sicut eidem (licet immeriti) in Apostolatus officio, Domino permittente, successimus: sic & in affectus plenitudine, in his, qua compendium universi concernunt, successisse debemus, tot grandibus agendis & arduis fuimus à nostræ promotionis exordio circumsepti, quod tam ex hoc, quam ex causis rationabilibus aliis, quas sub silentio providimus committendas, prædictas vobis communicare constitutiones fuimus hæcenus impediti. Nunc igitur (opportunitate captata) illas vobis sub bulla nostra transmittimus. Universitati vestræ per Apostolica scripta mandantes, quatenus eas prompto affectu suscipiatis, & studio alacri, eis sic vobis manifestatis & cognitis usuri decetero in judiciis & in scholis. Data Avenion. ^b VIII. Calendæ Novemb. Pontificatus nostri anno secundo.

^a Hanc benedictionem primò introduxit Papa Cletus, loco cujus scribitur ab Ecclesia præcis, Spiritum sanioris consilii. Et licet ista benedictio omnibus proficit, qui tamen non student, non gaudent privilegio studii. Zab. Van. Font. ^b De his vide C. de contrah. & commit. stipul. l. optimam. 2. q. ultim. libellorum. de probat. quoniam. de re. jur. abbat. lib. 6. de quo in Spec. de instrum. edit. 5. restat.

DE SUMMA TRINI- TATE, ET FIDE CATHOLICA.

TITULUS PRIMUS.

CAP. UNICUM.

¶ *Fatetur Concilium, unicum DEI Filium in essentia DEI æternaliter subsistentem, verum corpus humanum assumpsisse de Virgine, & in eo passum, & jam mortuum lanceâ perforatum, approbans in hoc ordinem, quem tradidit Evangelista Ioannes. h. d.*

Clemens V. in Concilio Viennensi.

Ideï catholica fundamentò, præter quod (teste Apostolo) nemo potest aliud ponere, firmiter inhærentes: apertè cum sancta matre Ecclesia confite- muranigenitum Dei Filium, in iis omnibus, in quibus Deus Pater exiit, unà cum Patre æternaliter subsistentem, par- tes nostræ naturæ simul unitas (ex quibus in se verus Deus existens, fieret verus homo) humanum videlicet cor- pus passibile, & animam intellectivam, seu rationalem, ipsum corpus verè per se & essentialiter informantem, assumpsisse ex tempore, in virginali thalamo, ad unita- tem suâ hypostasîs & personæ. Et quòd in hac assumpta natura, ipsum Dei verò pro omnium operanda salute, non solum affigi cruci, & in ea mori voluit, sed etiam emisso a jam spiritu perforari lanceâ sustinuit latus suum: ut exinde profluentibus undis aquæ & sanguinis, forma- retur unica & immaculata, ac virgo sancta, mater Eccle- siæ, conjunx Christi, sicut de latere primi b hominis fo- porati, Eva sibi in conjugium est formata: ut sic certæ fi- guræ primi & veteris Adæ (qui secundum Apostolum c est forma futuri) in nostro novissimo Adam, id est, Chri- sto, veritas responderet. Hæc est, inquam, veritas illius prægrandis aquilæ vallata testimonio, quam Propheta vi- dit d Ezechiel animalibus cæteris Evangelicis transvo- lantem, beati Joannis videlicet, Apostoli & Evangelistæ, qui sacramenti hujus rem gestam narrans & ordinem, in Evangelio suo dixit e: [Ad Testam autem eum venissent, ut viderunt eum jam mortuum, non seegerunt ejus crura, sed unus militum lanceâ latus ejus aperuit, & continuo exiit san- guis & aqua: & qui vidit, testimonium perhibuit, & verum est testimonium ejus: & ille scit, quia vera dicit, ut & vos credatis.] Nos igitur ad tam præclarum testimonium, ac sanctorum patrum & doctorum communem senten- tiam, Apostolica considerationis (ad quam duntaxat hæc declarare pertinet) aciem convertentes, sacro ap- probante Concilio, declaramus prædictum Apostolum & Evangelistam Joannem rectum in præmissis factæ rei or- dinem tenuisse: narrando, quòd Christo jam mortuo, u- nus militum lanceâ latus ejus aperuit.

¶ *Reprobat & hæreticam judicat doctrinam, qua habet, quòd substantia anima rationalis, seu intellectiva, verè, & per se, huma- ni corporis non sit forma. Ioan. And.*

¶ *Terro a doctrinam omnem, seu positionem temerè asserentem, aut vertentem in dubium, quòd substantia animæ rationalis, seu intellectivæ, verè ac per se humani corporis non sit forma, velut erroneam, ac veritati ca- tholicæ inimicam fidei, prædicto sacro approbante concilio reprobamus: Definientes, ut cunctis nota sit fi- dei sinceræ veritas, ac præcludatur universis erroribus aditus, ne subintrent, quòd quisquis deinceps asserere, defendere, seu tenere pertinaciter præsumperit, quòd anima rationalis, seu intellectiva non sit forma corporis humani per se & essentialiter, tanquam hæreticus sit censendus.*

¶ *Asserens confitendum unum baptisina, sicut unum Deum & unam fidem, approbat opinionem, qua habet per illud conferrè etiam parvulus (quoad habitum) informantem gratiam & virtutes. Ioan. And.*

Ad hoc b baptisina unicum baptizatos omnes in Christo regenerans est (sicut unus Deus ac fides uni- ca) ab omnibus fideliter confitendum. Quod celebra- tum in aqua, in nomine Patris, & Filii, & Spiritus San- cti, credimus esse tam adultis, quàm parvulis, commu- niter perfectum remedium ad salutem. Verùm, quia quantum ad effectum baptisimi in parvulis, reperiun- tur Doctores quidam Theologi opiniones contrarias ha- buisse: Quibusdam ex ipsis dicentibus, per virtutem bap- tisimi parvulis quidem culpam remitti, sed gratiam non conferri: Aliis & contra asserentibus, quòd & culpa eisdem e in baptismo remittitur, & virtutes, ac informans gratia infunduntur, quoad habitum, etsi non pro illo tempore quoad usum. Nos autem attendentes gene- ralem efficaciam mortis Christi (qua per baptisina ap- plicatur pariter omnibus baptizatis) opinionem secun- dam (quæ dicit, tam parvulis, quàm adultis conferri in bap- tisimo informantem gratiam & virtutes) tanquam probabiliorè, & dictis Sanctorum, ac Doctorum mo- dernorum Theologiæ magis consonam & concordem, sacro approbante Concilio duximus eligendam.

a Vide Gusdonem Carmelitam in summa de hæresibus. tit. de hæresibus Petri Ioan. mod. & ejus sequacium, cap. 3. c Ge- nesi. 2. c Rom. 5. d Ezech. 1. e Ioan. 6. 19.

a Vide Conc. Later. sub Leone X. Sess. 5. in decreto incip. Apo- stolici regimini. b al. at hoc. c al. ipsi.

DE RESCRIPTIS.
TITULUS II.

CAP. I.

Major Prælatus pro membris suis (etiam si sunt demensa) re-
venire non potest per rescriptum Apostolicum, nisi ubi pos-
sunt administratores membrorum. Contra faciens in expensis & in-
teresse puniatur, & processus est irritus. Ioan. And.

Clemens V. in Concilio Viemensi.

Abbates a aut alii Religiosi, quibuslibet admi-
nistrationibus præsidentes, occasione Prioratu-
um seu aliorum locorum subditorum eisdem,
nullum auctoritate literarum Apostolicæ sedis, vel Lega-
torum ipsius, quomodolibet valeant convenire: Nisi
ubi, & coram quibus, Prioratum & locorum ipsorum
Prioribus aut aliis gubernatoribus hoc liceret. Nec oca-
sione locorum ad mensas pertinentium eorundem, a
liud ipsis super hoc liceat, quàm si loca ipsa sic præmissa
speciales sub eis gubernatores haberent. Si quis autem
aliquem contra hac vexare præsumperit, in expensis sibi
& interesse per iudicem (coram quo vexatio fiet huius-
modi) condemnetur: omnisque processus contra præ-
missa habitus sit irritus ipso iure.

CAP. II.

Principalis Officialis Episcopi & Prior conventualis, licet o-
bedientiarius, delegari possunt à Papa: Officialis vero foraneus, vel
Prior claustralis non. Ioan. And.

Idem in eodem.

Et si b principalis Officialis Episcopi, aut Religiosus
conventualem obtinens Prioratum (quamvis ad Prio-
ratum eundem Prior non consueverit per electionem as-
sumi) à sede Apostolica, vel Legato eiusdem, dari valeat
delegatus: In Officiali tamen foraneo aut Religioso, mo-
nasterii sui Priore claustrali, nequaquam hoc volumus
obseruari.

CAP. III.

Breviis non potest summari.

Idem in eodem.

Auditor e in Romana curia deputatus à nobis, de
beneficio (quod pronuntiabitur alicui de iure fore de-
bitum) poterit sibi absque commissione alia d (ut evite-
tur circuitus) providere.

CAP. IV.

Expectans beneficium perdit gratiam, si consequitur aliud,
quod cum illo, quod expectat, de iure tenere non potest. Io. And.

Idem.

Gratia, ut de dignitate, vel beneficio curato tibi pro-
videatur, renuntiare videris e, si ante adeptionem
ejusdem aliud beneficium pacifice assequaris, quod simul
de iure cum dignitate, vel beneficio virtute dictæ gratia
tibi debito, retinere non posses, licet illud resignaveris,
aut sis resignare paratus.

CAP. V.

Gratia super vacaturo non comprehendit beneficium post da-
tam in substantia creatum. h. d. Io. de Imol.

a Hi habent dignitatem principaliter. cap. hâc constitutione. de
offic. deleg. l. b. Bald. per illum text. in auth. habita. c. ne sit pro
pat. gl. c. a Subdiacono. dist. 93. qua gloss. limitatur à Dom. ibi per
c. quis s. quanquam de prob. l. 6. Barb. Font. b vide l. fin. C. de
edit. divi Hadrian. rollend. Bart. in l. 1. s. 1. ff. de secund. tab. c.
ultima voluntas. 12. q. 2. Font. & vide Conc. Trid. Sess. 10. 25. de
refor. c. 10. c vide doct. in c. super eo. de offic. deleg. & Alex.
in l. more. ff. de iuris. omn. iud. d vide l. si primo. ff. de oper.
nov. nuntiat. & Bar. in l. cum fundum. s. si servum tuum impru-
dens. ff. si certum pet. Font. e vide c. 1. de iud. l. divi fratres. ff.
de lib. cau. Bar. in l. quid tamen. s. si arbor. ff. de arbor.

Idem.

Literas nostras super conferendo tibi beneficio vaca-
turo directas, ad beneficium post datam ipsarum
creatum, statuimus non extendi.

DE ELECTIONE, ET ELECTI PO-
testate.

TITULUS III.

CAP. I.

Religiosus eligi non potest ad prælaturam non Episcopalem
alterius religionis vel habitus: si contra fiat, est irritum. h. d. Ioan.
And.

Clemens V. in Concilio Viemensi.

Cum rationi non congruat, ut homines dispari-
professionis vel habitus, simul in eisdem mona-
steriis sciocentur: Prohibemus, ne religiosus ali-
quis in Abbatem, vel Prælatum alterius religionis, vel
habitibus de cetero eligatur. Quod si fecerit actum exte-
rit, sit eo ipso irritum & inane a. Per hoc autem, quin
Religiosus in Episcopum, secularis vel cuiuslibet regula-
ris Ecclesiæ, licite possit eligi, non intendimus prohi-
bere.

CAP. II.

Cœtus Cardinalium sede vacante jurisdictionem Papalem
non exercet, nisi in quantum permittit Concilium Lugdunense: nec
illud, vel ejus partem alterare potest. Ioan. And.

Idem.

NE Romani electioni Pontificis indeterminata opi-
nionum diversitas aliquod possit obstaculum vel
dilationem afferre: Nos inter cætera præcipue attenden-
tes, quod lex superioris per inferiorem tolli non potest,
opinionem astruere (sicut accepimus) satagentem, quod
constitutio felicitis recordationis Gregorii Papæ X. præde-
cessoris nostri, circa electionem præfatam edita in Con-
cilio Lugdunen. per cœtum Cardinalium Romanæ Ec-
clesiæ (ipsâ vacante) modificari possit, corrigi vel immu-
tari, aut quicquam ei detrahi, five addi, vel dispensari
quomodolibet circa ipsam seu aliquam ejus partem, aut
eidem etiam renuntiari per eum, tanquam veritati non
consonam, de fratrum nostrorum consilio reprobamus be-
irritum nihilominus & inane decernentes, quicquid po-
testatis aut jurisdictionis ad Romanum, dum vivit, Pon-
tificem pertinentis (nisi quatenus in constitutione præ-
dicta permittitur) cœtus ipse duxerit (eadem vacante)
Ecclesiæ exercendum.

Officium Camerarii vel Penitentiarius Pape durat eo
mortuo, qui si deficiat, poterit cœtus Cardinalium pro tempore va-
cationis alios surrogare. Ioan. And.

Et tamen provisio, quod si ejusdem Ecclesiæ Camerari-
um, aut Majoris, vel aliquos alios, ex Penitentiariis (quo-
rum officium per obitum ejusdem Pontificis nolumus
expirare) per mortem, vel aliâs deficere quovis modo
contingat, valeat idem cœtus ad tempus vacationis hu-
jusmodi pro numero deficientium, vel ampliori etiam,
quantum ad Penitentiarios (si hoc eidem cœtui concor-
diter expedire videbitur) alios surrogare.

Experte minas diceffim intelligi id, quod in Concilio dicitur de
territorio & districtu: statuit moriente Papâ extra curiam, ipsius
electionem fieri debere in loco, ubi erat causarum & literarum au-
diencia, licet suspensa: nisi prius ordinatum esset de curia trans-
renda. Ioan. And.

Sanè cum juxta constitutionem prædictam Papâ ex-
tra civitatem, in qua cum sua erit curia, moriente, in ci-
vitate, in cujus districtu seu territorio moritur, sit re-
gulariter successoris electio celebranda, districtus seu

a Vide c. capitulum sanctæ crucis. de rescript. l. ex factis. ff. de
vulg. & pupill. b Ad hoc vide l. eum qui. s. fin. ff. de juris. d.
omn. iudic. Font.

territorii

territorii nomine, diocesim hoc casu intelligendam fore censemus. Eo tamen adjecto, quod si in certo loco causarum & literarum Apostolicarum audientia remanens, Papam alibi mori contingat, non ibi, sed ubi prædicta fuerit audientia, memorata electio celebretur: etiam si eadem audientia tempore mortis hujus vacare non fecerit: nisi forsitan ante mortem eandem ordinatum esset per Papam de curia transferenda, quo casu servetur provisio constitutionis prædictæ.

¶ *Providet casus, quo contingeret Cardinales omnes exire conclave.*

Potest si Romano non electo Pontifice, Cardinales omnes simul vel successivè (quod absque) exire contingeret conclave deputatum eisdem: hi (ad quos pertinet executionis constitutionis prædictæ) illos ex ipsis, quibus infirmitas corporis, aut nota debilitas exultationem non dabit, idem conclave (quàm citò poterunt) reintrare compellant: Penas in dicta constitutione contentas (nisi hoc fecerint) incursum. Cardinales autem hujusmodi conclave reintrentes, ad electionem jam dictam procedant: & aliàs constitutionem præfatam observent, secundum statum, in quo erant in eodem conclavi, quando ipsi (ut præmittitur) exiverunt.

¶ *Status Cardinales per exceptionem excommunicationis, suspensionis, vel interdicti, ab electione non repelluntur.* Ioan. Andr.

Ceterum circa electionem prædictam, eò magis videntur diffensiones, & schismata, quò minor eligentibus aderit dissidendi facultas: decernimus, ut nullus b Cardinalium cujuslibet excommunicationis, suspensionis, aut interdicti prætextu, à dicta valeat electione repelli: Juribus aliis circa electionem eandem hæctenus editis, plenè in suo robore duraturis.

¶ *Electus & alius (qui mittere vel ire tenentur ad curiam) adfrangi ad id sedevacante.* h. d. Ioan. Andr.

Verùm, quia tam ex provisis remediis, quàm ex orationibus ad Deum super hujus negotio effundendis, quòd breviter hujusmodi celebretur electio, præsumendum est probabiliter, & sperandum e: statuimus, ut electi & alii (qui ex quacunque causa ad sedem Apostolicam venire vel mittere sunt adfracti) ad ipsam, cum vacat, ac si non vacaret, venire vel mittere teneantur.

CAP. III.

¶ *Primo ponit formam, secundam quam appellans appellationem intimat appellato, ut per ipsam causam beneficiæ ad curiam devolvatur. Secundo providet, cum appellatus vel ipsius specialis Procurator nequit haberi. Tertio providet, cum per matum appellati, vel suorum, intimatio fieri non potest. Quarto vitiat intimationem aliter factam. Quinto prorogat hunc modum intimandi ad alios casus.* h. d. Ioan. Andr.

Idem.

Causam electionis, postulationis, seu provisionis, per appellationem ab ipsa vel occasione ipsius, ad sedem Apostolicam emissam, tunc demùm ad sedem eandem devolvi censemus, cum in appellati aut procuratoris ejusdem in ipsa causa specialiter constituti præsentia interposita fuerit, aut eorum alteri intra mensem ab interpositione ipsius, vel saltem post lapsum ejusdem mensis (quàm citò commodè fieri poterit) legitime intimata: porrecto videlicet sibi sub scriptura authentica, vel perlecto & illius tenore & copià modo consimili (si perita fuerit) inde factà. Quòd si forsitan

appellatum abesse, & procuratorem talem non inveniri contingat, in domo, quam ipse appellatus habitare communitè consuevit: vel (si domus eadem in remotis existat) in Ecclesia cathedrali, in cujus civitate vel diocesi consistit beneficium: & nihilominus utroque casu in Ecclesia vel beneficio, de quo agitur, volumus appellationem hujusmodi publicari, ac de ipsa, quancumque petitum fuerit, copiam modo præmissa fieri appellato. Verùm, si propter appellati aut suorum metum, vel potentiam, intimatio fieri nequeat (ut præteritur) appellationem eandem in loco aliquo publico sic solenniter volumus publicari, quòd ad appellati seu ejus procuratoris notitiam possit verisimiliter pervenire. Intimatio verò aliter facta, omni careat juris effectu: Nec causa per appellationem eandem ad sedem censetur devoluta prædictam, nisi ad appellatum ejus plena & certa notitia, intra tempus prædictum aliter pervenisset. Idem quoque in aliis casibus observari volumus, in quibus requiritur intimatio faciendâ.

CAP. IV.

¶ *Decretalis, Ut circa locum non habet, cum appellans jus suum vel Ecclesia directè persequitur: sed cum in formam vel personam opponit crimina vel defectus: quorum circumstantias, si non specificat, super illis non auditur, etiam si juret illos didicisse de novo. Nec etiam in eadem causa super illis auditur alius non appellans, & prosequens commune non proprium interesse: potest tamen assistere appellanti. Appellans, qui non servat formam, etiam si appellationem renuntiat, per viam querelæ non persequitur objectionem, nec etiam alia: nisi in casibus exceptis. Omissio forme licet appellanti ad probationem repellat, non tamen infirmat probationem super his legitimè factam adversarii confessione vel aliter.* h. d. Ioan. Andr.

Idem.

Constitutionem, Ut circa a. editam in Concilio Lugdunensi, locum decernimus non habere, quando, quæ opponuntur, directè respiciunt jus Ecclesiæ, vel opponentis personæ: sed tantum ubi per competitorem b vel oppositorem quemlibet appellanti in formam aut personas defectus vel crimina opponuntur. Ceterum cum circa crimina vel defectus debitam circumstantiarum specificationem prædictam omittit appellans, non est postmodum in prosecutione negotii super his audiendus, etiam si circumstantias hujusmodi, vel probationes earum per juramentum asserat ad se pervenisse de novo. Sanè si quis, cujus interest, ab electione, postulatione, vel provisione duxerit appellandum, opponendo crimina vel defectus, formà dictæ constitutionis omittit, eodem postmodum appellationem hujusmodi prosequente, alius superveniens non appellans, contra appellatum in eadem causa principaliter admitti non debet, pro interesse communi eisdem articulos prosequendo, licet appellanti possit assistere, ne colludat: non tamen ei propter hoc prosecutionem proprii interesse denegamus. Insuper si appellans ab electione, postulatione vel provisione per viam querelæ simplicis causam agat, vel eam appellato agente defendat, repellitur ab objectibus in appellatione sua expressis & aliis, nisi constiterit ipsum formam servasse prædictam, præterquam in casibus in constitutione præmissa exceptis: etiam si appellationem suam non prosequatur, nec exhibeat, & illà se asserat nolle uti: dum tamen de ipsa coram iudice fiat fides: quia per ipsam jus repellendi eundem adversario est quaesitum. Illius verò constitutionis formæ omissio, licet appellanti ab objectibus in

a Vide Bart. in l. si fideiussor. §. meminisse. ff. de leg. 1. b al. ita: ut nullus ex Cardinalibus. c vide Bald. in l. 1. col. 4. Cod. de Lat. lib. toll. quanquam. d Consule l. mortuo. ff. de jud. c. caveant. §. q. g. Pan. in d. c. licet. Font. e Not. idem esse scripturam legere, aut legendam exhibere. Vide l. item apud Laben. §. convitium autem. junctâ l. lex Cornelia. §. si quis librum.

a Hic not. Card. quòd lex aut capitulum allegandum est per suum principium. Font. b Nota differentiam inter competitorem & oppositorem, & quis sit competitor: dic. ut in gl. ejusdem. Opositor autem est quando electus est unus. ut lit. pond. c. 1. & 2. §. 6. Zabarel.

formam electionis, vel personas eligentium, vel electi-
propositis vel proponendis, & eorum facienda probatio-
ne repellat: a: probationem tamen factam super his
per adversarii confessionem b, vel aliàs legitimè non
infirmat.

CAP. V.

¶ Sine speciali licentia Papa nullus providere potest Ecclesia ca-
thedrali Clero carenti & populo Christiano. Religiosus per Prala-
tum licentiarum non debet, ut tali provisioni consentiat: consentiens,
etiamsi fuerit consecratus, priori Pralato subjacet: nec in Episco-
pum recipitur, nec ad aliquem honorem promovetur: qua contra-
sient, irrita decernit. Ioan. And.

Idem.

IN plerisque Ecclesiis nedum (quod dolentes referi-
mus) præsidio facultatum privatis, sed & Clero carenti-
bus & populo Christiano, multos frequenter & religio-
sos præsertim, improvida superiorum provisione ad Pontifi-
catûs assumit honorem: quinec (ut expedit) proficere,
nec præesse (ut deceret) valentes, instabilitate vagationis
& mendicitatis opprobrio serenitatem Pontificalis ob-
nubilant dignitatis. Volentes igitur contra temerita-
tem tam facientium, quàm ut frequentius recipientium
provisiones hujusmodi providere: de consilio fratrum
nostrorum statuimus, ut nullus decetero, quantacunque
dignitate præpollens (nisi speciali super hoc auctoritate
sedis Apostolicæ fulciatur) de pastore provideat cathedra-
li Ecclesiæ sibi qualitercunque subjecta, quæ Clero
careat & subditis Christianis: Nullusque religiosus à
suo unquam, quod provisioni tali consentiat, licentietur
Pralato. Quod si licentiatuſ etiam hujusmodi provi-
sioni consenserit, & in Episcopum se fecerit aut permiserit
consecrari, in Episcopali nullatenus recipiatur honore.
Sed in tantâ ambitionis poenam sub religionis, aut mo-
nasterii sui Pralato semper sic degat humilis, jaceatque
prostratus, quod nullus eidem in religione sua vel extra,
ad gradum honoris vel administrationis cujuslibet sit af-
census. Nos enim quicquid contra præmissa vel aliquod
præmissorum contigerit attentari, irritum esse decerni-
mus & inane, contrariâ quacunque consuetudine non ob-
stante. Sanè circa præfatas Ecclesias permittitur sic specialiter
providenda decernimus, quod circa provisionem qua-
rumlibet aliarum, facultatem superiorum nec coarctare
intendimus, nec ultra juris communis limites an-
pliare.

CAP. VI.

¶ Capitulum Quorundam, quoad discordiam & minoritatem
numeri, intelligitur quoad voces facti, non secundum juris fictio-
nem. b. d. Ioan. And.

Idem.

QUOD circa religiosorum electiones super discordia &
minoritate numeri Bonifacianâ constitutione cave-
tur, de discordia & numeri minoritate, quæ in facto, non
in fictione vel juris effectu consistunt, debere intelligi
declaramus.

CAP. VII.

¶ Emolumentum ex jurisdictione sigillo curiæ, vel aliàs perti-
nens ad Pralatum cathedralis Ecclesiæ vel collegiata, eâ vacante,
non obstante consuetudine (deductis expensis) reservandum est suc-
cessori: nisi tunc certa dignitati competat jurisdictionum cum ipsius e-
molumento. Ioan. And.

Idem.

STATUTUM super bonis à Prælatibus cathedralium re-

a Not. hic confessionem in iudicio nullo factam valere. Idem
dixit Innoc. c. fin. de restit. spol. Panor. Font. b In quacunque parte
litis opponatur secundum Imol. Sed Franc. dicit, hanc exceptionem
dilatoriam: & idè quia in istis spiritualibus non contestatur lu.
Clem. saepe. opponenda antequam procedatur ad illa, quæ aliàs
fieri possent licet contest. per gl. & qua ibi dixi. capit. 1. supr.
cod. tit. l. 6. Font.

gularium & collegiatarum Ecclesiarum dimissis, aut ob-
venientibus tempore vacationis earum, futuris successori-
bus fideliter reservandis editum: locum declaramus ha-
bere in omni emolumento, quod provenit ex jurisdictione,
& sigillo curiæ Ecclesiasticæ vel secularis, aut aliàs
undeunque, quod ad Prælatos (Ecclesiis non vacanti-
bus) pertineret, consuetudine quolibet contrariâ non
obstante: ita tamen quod in istis & similibus rationa-
biles deducantur expensæ. Caterùm ad singulares per-
sonas, ad quas ratione dignitatum, quas obtinent, juris-
dictio cum ejus emolumento devolvitur: sede vacante
de consuetudine, privilegio, vel jure aliò speciali, nolu-
mus præsentem constitutionem extendi.

CAP. VIII.

¶ Concessio licentia generali Religioso de consentiendo electio-
facta vel fienda, non valet. Ioan. de Imol.

Idem.

CUM concessa Religioso à superiore suo licentia, ut e-
lectioni vel provisioni (si quam de ipso contigerit
fieri) suum dare possit assensum, ambitionis vitio viam
paret, nullius eam existere volumus firmitatis.

DE RENUNCIATIONE.

TITULUS IV.

CAP. UNIC.

¶ Renunciatio dignitatis vel beneficii facta per procuratorem
ad hoc constitutum, tenet: licet prius procurator fuerit revocatus, ipso
tamen & superiore, cui sibi actio, ignorante: nisi per malitiam
ipsorum vel aliorum revocatio ipsi fuerit occultata. Ioan.
And.

Clemens V. in Concilio Viennensi.

CUM nullus & variatio in personis Ecclesiasticis
maximè sint vitanda, præfata constitutione
vincimus, ut si quis ad cedendum Pontificali aut
alii cuilibet dignitati b, vel beneficio procuratorem
spontè ac libere constituerit, & ipsum ignorantem post-
modum duxerit quomodolibet revocandum: tenet ces-
sio facta per eum, antequam ad ipsius vel illius (in cujus
manibus cessio fuerat faciendâ) notitiam revocatio hu-
jusmodi sit deducta. Nisi fortè per ipsos aut alios ma-
litosè factum fuerit, quod minus ad eos vel eorum alicu-
rum ante cessionem potuerit revocatio pervenisse.

DE SUPPLENDA NEGLIGENTIA

Prælatorum.

TITULUS V.

CAP. UNIC.

¶ Si Prælatis regulares non conferunt intra sex menses prioratus,
administrationes, & Ecclesias vacantes, quæ non sunt de mensa, sed
solum speciales (licet obedientiaris) rectores habere: diocesani au-
thoritate sua, vel Apostolicâ, sicut exempta, conferunt illa personis,
quibus per Prælatos fuerant conferenda. Nec permittunt illa ap-
plicari mensis Prælatorum, vel pensionibus gravari. Declara-
tur etiam decret. de offic. ordin. præsent. & de præbend. cum singu-
la. in talibus prioratibus & Ecclesiis locum habere. Ioan. And.

Clemens V. in Concilio Viennensi.

QUIA regulares Prælatis prioratus, Ecclesias,
administrationes, aut quævis alia beneficia,
ad eorum dispositionem spectantia, cum va-

a Vide Fel. in c. ex parte decani. extr. de rescript. b Sub ista
voce dicit Cardin. per hunc text. non comprehendit Episcopatum. Fel.
in rubr. de major. & obed. in col. 6. Font.

cant, interdum committere negligunt vel conferre intra tempus in Lateranen. a Concilio constitutum: diocesani locorum in non exemptis, suâ, in exemptis verò Apostolicâ auctoritate negligentiam super hoc suppleant eorundem. Prioratus, Ecclesias, administrationes & beneficia hujusmodi, illa b videlicet, quæ consueverunt per seculares Clericos gubernari, secularibus Clericis: alia c verò, quæ Religiosis duntaxat committi sunt solita vel conferri, Religiosis monasteriorum, quorum Prælati hujusmodi negligentes fuerint, conferendo. Eadem quoque auctoritate diocesani suffulti nullo modo permittant, quod iidem Prælati prioratus, Ecclesias, administrationes, aut beneficia hujusmodi applicent mensis suis, pensionesve novas eis imponant, aut veteres augeant, sive quod ipsis de novo imponat, sive auctæ solvantur. Præmissa verò de prioratibus, Ecclesiis, administrationibus, & beneficiis intelligimus, quæ non sunt de mensa Prælatorum ipsorum, sed speciales Priores, administratores seu rectores consueverunt habere: licet Priores seu administratores hujusmodi liberè possint ad claustrum (cùm oportuerit) revocari. In quibus etiam constitucionem Bonifacii Papæ octavi prædecessoris nostri, bona beneficiorum vacantium occupari à Prælatibus vel aliis prohibentem, ac nihilominus in prioratibus hujusmodi & Ecclesiis illud Bonifacii ejusdem statutum, quod Religiosum quemcumque pluribus præse prohibet prioratibus, aut Ecclesiis curam animarum habentibus (etiam si cura ipsa non per eum, sed per alium habeat exerceri) locum sibi censuimus vindicare: licet etiam eisdem prioratibus cura non immineat supradicta.

DE ÆTATE ET QUALITATE, ET ordine præficiendorum.

TITULUS VI.

CAP. I.

¶ *Diocesani servare debent, & à suis subditis servari facere jura, loquentia de qualitate personarum præficiendarum Ecclesiarum.* Ioann. Andreas.

Clemens V. in Concilio Viennensi.

Cum d Ecclesiis, quibus præficiuntur personæ minus idoneæ scientiâ, moribus vel ætate, gratia propter hoc (ut docet experientia) non nunquam perferant in spiritualibus & temporalibus detrimenta: Nos volentes per locorum diocesanos, quibus ratione officii hoc competit, præcipue super hoc diligentius præcaveri: eis districtè injungimus, ut ipsi statuta canonica, quæ super præficiendis personis in hujusmodi Ecclesiis hæcenus emanarunt, diligentius per seipsos observent, & faciant à suis subditis inviolabiliter observari, si divinam offensam, & sedis Apostolicæ debitam vitare voluerint ultionem.

CAP. II.

¶ *In Capitulo cathedralis Ecclesie vel collegiata vocem non habet, quin non est Subdiaconus. Habens beneficium, cui annexus est ordo, post annum, nisi prius (impedimento cessante) promoveatur ad alium, in Capitulo vocem non habet, donec fuerit ordinatus, & interim perdit distributionem dimidiam.* Ioann. And.

Idem.

Ut e ii, qui divinis in cathedralibus vel collegiatis secularibus vel regularibus Ecclesiis sunt man-

a Id est, Conc. Later. sub Alex. III. c. 8. b Vid. Conc. Trid. sess. 14. de refor. c. 6. c al. 112; illa vero, &c. d Vid. Conc. Trid. sess. 24. de refor. c. 12. e Vid. Conc. Trid. sess. 7. de reform. cap. 12. & sess. 24. de refor. c. 12.

cipati officii, vel mancipabuntur in posterum, ad suscipiendos sacros ordines propensius inducantur: statui-
mus, ut nullus decetero in hujusmodi Ecclesiis vocem in Capitulo habeat (etiam si hoc sibi ab aliis liberè concedatur) nisi saltem in Subdiaconatus ordine fuerit constitutus. Illi verò, qui dignitates, personatus, officia, vel præbendas, quibus certi ordines sunt annexi, pacificè nunc obtinent in eisdem Ecclesiis, vel obtinuerint in futurum, nisi (justo impedimento cessante) ad hujusmodi ordines se promoveri fecerint intra annum, extunc donec ad eos promoti fuerint, nullo modo vocem in Capitulo habeant eorundem. Ipsisque distributionum, quæ dantur his, qui certis horis interfunt, pars dimidia subtrahatur, non obstantibus quibuslibet consuetudinibus vel statutis: Pœnis aliis, quæ contra tales promoveri ad ordines recusantes statuuntur in jure, nihilominus in suo robore permanisuris.

CAP. III.

¶ *In xviii. anno ad Subdiaconatum: in xx. ad Diaconatum: in xxv. ad Presbyteratum potest quis liberè promoveri. hoc dicit, Ioann. Andr.*

Idem.

Generalem Ecclesiæ observantiam volentes antiquis juribus in hac parte præferri, decernimus, ut (alio non obstante impedimento a canonico) possit quis liberè in decimo octavo ad Subdiaconatus, in vigesimo ad Diaconatus, & in vigesimo quinto ætatis suæ anno, ad Presbyteratus ordines promoveri.

DE OFFICIO VICARII.

TITULUS VII.

CAP. UN.

¶ *Intra loquentia de Ecclesiis curatis, locum habent, quoad tria, in Vicariis perpetuis Ecclesiarum parochialium.* Ioann. And.

Clemens V. in Concilio Viennensi.

Quæ de Ecclesiis curam animarum habentibus per receptionem aliarum similium amittendis, ac de ipsarum rectoribus promovendis ad sacerdotium, & de eorum ætate à jure statuta noscuntur, in perpetuis b Ecclesiarum parochialium Vicariis & assumptis ad eas, volumus observari.

DE OFFICIO ET POTESTATE judicis delegati.

TITULUS VIII.

CAP. UN.

¶ *Judex ad receptionem testium in civili, & executor ad providendum certo persone, cognitione præmissa, à Papa deputati, licitè subdelegant.*

Clemens V. in Concilio Viennensi.

Judices super receptione testium in causa civili: Nec non executores ad providendum aliquibus, si per inquisitionem solertem eos esse vitæ laudabilis & conversationis honestæ repperint, à sede Apostolica deputati, aliis possint committere licitè vi-
ces suas.

a Distio, impedimento, deest in antiquioribus exemplaribus. b De vicariis perpetuis, vide multa per Felinum in cap. G. perpetuas. extr. de fid. instrum.

DE OFFICIO JUDICIS
ordinarii.

TITULUS IX.

CAP. I.

¶ *Episcopi ita debent corrigere Clericorum excessus, quod metu pœna ipsi arceantur, & alii pertimescant. Ioan. And.*

Clemens V. in Concilio Viennensi.

VT Clericorum audacia, qui prætextu privilegii Clericalis ordinis impunitatem excessuum obtinere sperantes, nonnulla multoties committunt enormia, per qua nimirum diffamatur Ecclesia, & scandala gravia in populo generantur, potissimè cum talia per Episcopos, ad quos horum spectat correctio, deferantur ut plurimum incorrecta, propensius compefcatur: eisdem Episcopis distictè injungimus, & quantum sic circa correctionem Clericorum hujusmodi vigilantè intendant, & diligenter sui officii debitum exequantur, quod & iidem Clerici metu pœna à suis arceantur insolentis, & alii eorum exemplo perterriti proficere ad similia merito pertinescant.

CAP. II.

¶ *Valeat collatio beneficii facta à collatore quolibet citra Legatum Apostolicum, non facta à mentione de beneficio, quod prius habebat, cui sit. h. d. Ioan. And.*

Idem.

ET si ab Apostolica sedis Legato, de beneficio facta collatio beneficium aliud obtinenti, non valeat, nisi de illo, quod obtinet, facta fuerit mentio specialis: in aliis tamen quibuslibet collationem beneficiorum habentibus, hoc nolumus observari.

DE PROCURATORIBUS.

TITULUS X.

CAP. I.

¶ *Qui sciens sine protestatione recipit instrumentum vel literas sua procuratoris, quibus constituitur pro ipso cavebat, super inclusis in procuratorio dominum defendere cogitur. Ioan. And.*

Clemens V. in Concilio Viennensi.

Instrumento vel literis, quibus te aliquis in causis suis procuratorem constituens pro te debito modo cavet, simpliciter (nulla facta protestatione) à te scienter receptis, non potes postea recusare defensionem illius: imò cogi poteris ipsum defendere in omnibus causis & negotiis, ad quæ prædicta instrumenta seu literæ extendant: Cum per hæc ad omnia tuum præstitisse videaris assensum.

CAP. II.

¶ *Procurator habens mandatum jurandi & omnia faciendi, quæ requirunt speciale mandatum, contra electum vel provisum opponere non potest crimina vel defectus. Ioan. And.*

a Dicitio ordinis, deest in antiquiorib. exemplaribus. b Se negligent, peccant mortaliter. c. distin. c. dentque. Ausse. Fontanus. c Ob istam causam puniuntur rei in ipso loco delicti. Salic. in authent. si vero. C. de adulter. Font.

Idem.

Non potest procurator ad agendum vel defendendum a, jurandumque de calumnia & veritate dicenda, & generaliter ad omnia alia, quæ speciale mandatum exigunt, constitutus (nisi aliud super hoc in mandatis habeat) opponere in personam electi, seu ejus, cui est provisio facienda vel facta, crimina b vel defectus: Cum sub generalitate tali graviora non veniant, vel majora, quam in ipso procuratorio sint expressa.

CAP. III.

¶ *Religiosi etiam pro coneligioso, nisi pro consorte ejusdem litæ, non potest procurator constitui sine licentia superioris, nec etiam alium constituere, nec substituere: licet hoc habeat in mandatis. Ioan. And.*

Idem.

Religiosus procurator, et si per alium religiosum sui vel alterius monasterii fuerit constitutus, sicut non potest sine sui superioris licentia procuratoris c officium suscipere, nisi pro suo in eadem lite consorte: Ita non potest alium procuratorem constituere seu substituere, etiam si per constituentem hoc sibi expresse fuerit commissum.

CAP. IV.

¶ *Per obitum restoris Ecclesia revocatur procurator, ab eo pro Ecclesia constitutus, etiam quoad jam cepta.*

Idem.

Procuratorem à Prælato, restore, vel alio quolibet, pro Ecclesia d sua vel beneficio constitutum, per mortem constituentis revocari censemus: Etiam quoad negotia jam incepta, & causas, in quibus per ipsum lis fuerit ante mortem hujusmodi contestata.

DE RESTITUTIONE IN
integrum.

TITULUS XI.

CAP. UN.

¶ *Ecclesia probans se læsam per lapsum temporis, ad illud tempus tantum restituitur, & intra quadriennium à tempore læsionis.*

Clemens V. in Concilio Viennensi.

AB Ecclesia e adversus lapsum temporis, in quo se læsam affirmat, in integrum restitutio peti potest: & causa restitutionis hujusmodi finire debet intra quadriennium continuatum à tempore læsionis, etiam si minus quadriennio tempus læsionis existat. Sed non fiet restitutio, nisi ad tantum tempus, quantum se læsam fore probabit.

a Idem & multo magis si ad alterum tantum, cum tunc procurator minor esset potestas. b Crimina intellige magna vel parva, dum tamen talia sint, quæ probata repellent electum à beneficio, de quo agatur: juxta cap. 1. de elect. lib. 6. & Clem. constit. sup. de elect. Bonifacius. c al. procuratoris. d vide cap. sitis. abjenti. de preben. lib. 6. e De intellectu hujus.

Clementina Mattheas de Afflictis

decisi. 17.

F I N I S.

CLE-

CLEMENTINARUM

LIBER SECUNDUS.

DE JUDICIIS.

TITULUS I.

CAPITULUM I.

¶ *Constitutio Bonifacii, quæ habet, quod citationes etiam extra dies solennes publicè factæ, de mandato Papæ, in audientia literarum Apostolicarum, vel papali palatio, affixæ januis majoris Ecclesiæ loci, in quo Papa cum curia sua degit, arctent citatum, ac si ad eum personaliter devenissent: restringitur ad eos, qui impediunt, ne ad eos possit citatio pervenire, vel quorum domicilium tutè non potest adiri. Ioannes Andreas.*

Clemens V. in Concilio Viennensi.

Dudum a Bonifacio Papa VIII. prædecessor noster constituit, ut citationes auctoritate Apostolicâ de personis quibuscunque, ac etiam undecunque ad instar edictorum in albo prætoris propositorum, etiam extra dies solennes, in quibus Romani Pontifices consueverunt facere generales, ipso Papâ specialiter & ex certa scientia id mandante factæ, in Apostolicarum audientia publica literarum, vel in papali palatio, publicè postmodum majoris Ecclesiæ loci, in quo Romanus Pontifex cum sua curia residebit, januis assignandæ, sic valeant atque arctent citatos post lapsum terminum, b, quem (consideratâ distantia locorum) citationibus ipsis apponi convenit competentem, ac si ad eos personaliter devenissent. Quia verò statutum ipsum rationabiliter editum, propter malitiam temporis tunc instantis, nonnullis nimis rigorosum videtur: Nos rigorem ipsum, mansuetudine temperantes, idem statutum, & præfatum modum citandi restringimus ad illos tantum, & in illis locum volumus sibi vindicare, qui faciunt, impediunt, vel procurant per se vel per alios quoquo modo, ne ad eos possit citatio pervenire: vel quorum domicilia sive loca non possunt tutè liberè adiri. Porro ei, quod circa citationes absentium, tam diebus solennibus, quam aliis, Ecclesiæ Romanae diversis ex causis interdum facere consuevit, per præsentem constitutionem seu moderationem in nullo volumus derogari.

CAP. II.

¶ *In causis etiam pendentibus beneficalibus, decimarum, matrimonialibus, & usurarum, & ipsos tangentibus, procedi potest simpliciter & de plano, absque iudiciorum strepitu & figura. Ioannes Andreas.*

Idem.

Dispensiosam prorogationem litium (quam interdum ex subtili ordinis iudicarii observatione causarum docet experientia provenire) restringere in sub-

a Modus citandi per edictum in forma huius Clement. locum habet in solo Papa, ut not. hic Zabarella. eum videto. *b* al. termini. *c* In quodam manuscripto ita: Ecclesiæ Rom. diversis ex causis processus interdum, &c.

scriptis casibus cupientes: Statuimus, ut in causis super electionibus, postulationibus, vel provisionibus, aut super dignitatibus, personatibus, officiis, canonicatibus, vel præbendis, seu quibusvis beneficiis Ecclesiasticis, aut super decimis, ad quarum etiam præstationem possunt, qui tenentur ad eas, præmoniti censurâ Ecclesiasticâ coerceri, nec non super matrimoniis vel usuris, & eas quoquo modo tangentibus ventilandis, procedi valeat de cætero simpliciter & de plano, ac sine strepitu iudicii & figura: Volentes non solum ad futura negotia, sed ad præsentia, & adhuc etiam per appellationem pendencia hoc extendi.

DE FORO COMPETENTI.

TITULUS II.

CAP. UNIC.

¶ *Concedit Concilium certo casu Episcopis expulsis à suis sedibus, quod in locis aliarum diocesium, servatâ formâ, quam limitat, possint procedere contra expulsores, consiliarios, & fautores, & inter subditos jus dicere. Ioannes And.*

Clemens V. in Concilio Viennensi.

Quamvis sacris canonibus sit generaliter interdictum, ne quis Episcopus iurisdictionem in diocesi exerceat aliena: nos tamen Episcopis, qui à suis sedibus protervia impiorum expulsi non audent propter metum persequentium in suis civitatibus vel diocesium, aut earum parte aliqua residere, nec iurisdictionem ad se spectantem per se vel per alium inibi exercere: ne injuria in eorum expulsionem ipsorum irrogata Ecclesiis hoc pretextu remaneat impunita, duximus indulgendum, ut in diocesium alienis, in civitatibus videlicet, vel locis insignibus suis Ecclesiis vicinioribus, in quibus poterunt securè morari, & iurisdictionem suam liberè exercere, possint contra suos expulsores, & eorum in hac parte consiliarios & fautores (dummodò civitates, vel loca huiusmodi eisdem expulsores, consiliarios, & fautoribus sint secunda, & ipsi personaliter vel ad domum, si hoc tutè fieri valeat, alioquin publicè in Ecclesia cathedrali loci vel domicilii eorundem citati fuerint) liberè procedere, pro ut iustitia suadebit.

Si verò dicti Episcopi aut non fuerint hujusmodi suos expulsores, vel eorum consiliarios aut fautores dicto modo citare, vel ipsi malitiosè impedimentum præstiterint, ne poterint sic citari: licitum sit eisdem Episcopis, ut expulsores, consiliarios, & fautores eisdem diebus aliquibus Dominicis vel festivis, cum populus convenierit ad divina, ut sic facta citatio ad eos pervenire venerit, similis a præsumatur, citent vel citari faciant publicè in Ecclesiis civitatum vel locorum insignium prædicatorum, & procedant deinde contra ipsos, si citati taliter statuto ipsis peremptorio termino competenti coram eisdem Episcopis noluerint comparere, ac si citati legitimè extitissent.

Eisdem etiam Episcopis indulgemus, ut inter suos subditos (ne ob defectum justitiæ dispendium aliquod patiantur) possint in diocæsis alienis, in quibus moram traxerint (dummodò per se vel per alium hoc in suis propriis diocæsis facere non audeant, vel non possint) jurisdictionem suam omnimodam exercere: Ita tamen, quòd subditi, qui expulsores, vel eorum fautores, aut consilarii non fuerint, ultra duas dietas à sine suæ diocæsis non trahantur. Volumus insuper, ut ante omnia à diocæsanis locorum, in quibus moram traxerint, petant licentiam in præmissis: quam si obtinere nequiverint, procedant nihilominus, prout superius est expressum. Sanè si prædicti Episcopi asseruerint, se non fuisse auctores expulsores, consiliarios, vel fautores, personaliter, vel ad domum, aut publicè (ut præmittitur) in eorum Ecclesia cathedrali citare: vel ipsos malitiosè præstitisse impedimentum, ne per eos poterint sic citari: aut quòd in suis diocæsis jurisdictionem per se vel per alium contra ipsos exercere nequeant, vel non audent: stari super his volumus assertionibus eorundem. Ipsi districtius injungentes, sub interminatione divini judicii, ne circa præmissa contra conscientiam quicquam mendaciter aut dolosè asserant vel consingant. Eorundem autem Episcoporum sententias & processus, quos in præmissis casibus in aliis diocæsis duxerint faciendos, denunciarent, seu denunciari faciant per suas diocæses vicini Episcopi, cum ab eis fuerint requisiti. Per præmissa quoque nullum ex transursu temporis quantuncumque, vel aliis quoquo modo locorum diocæsanis, vel aliis quibuscumque jurisdictionem habentibus in locis præmissis, in quibus prædicti Episcopi sic expulsi jurisdictionem (ut prædicatur e) exercebant, præjudicium generetur.

DE CAUSA POSSESSIONIS & proprietatis.

TITULUS III CAP. UN.

¶ In causa beneficii delata etiam per appellationem ad curiam, utraque pars potest petitorium & possessorium intentare. Et ante causa conclusionem potest spoliatum suspensio petitorio suo, vel adversarii, possessorem persequi. Ioan. And.

Clemens V. in Concilio Viennensi.

CAUSA à beneficii per appellationem ad sedem Apostolicam legitimè devoluta, tam appellanti, quam appellato licere decernimus, nedum petitorium, sed & possessorium intentare. Et in spoliatis odium ante causæ conclusionem suspendere petitorium à se, & ab adversario intentatum, in solo possessorio procedendo.

a Al. verisimiliter. b al. nequibunt. c al. præmittitur.
d Vide Paul. de Castro consil. 277. lib. 1. & de spoliatis, Covarr. riviati lib. 1. var. resol. c. 16. num. 13.

DE DOLO ET CONTUMACIA.

TITULUS IV CAP. UN.

¶ Appellans ante definitivam, etiam à definitiva, lata eo absente, citato vel non, appellare potest: nisi prima appellatio fuerit frivola manifestè: quo casu non appellat, tanquam manifestus contumax. Ioan. And.

Clemens V. in Concilio Viennensi.

SI ante a definitivam sententiam à iudice quis appellando recedat, & iudex suæ appellationi non deferens, eo citato, vel etiam non citato ulterius in causa procedens, contra ipsum etiam absentem sententiam definitivam promulget, poterit idem appellans à dicta sententia intra tempus debitum appellare: Nisi ejus prima appellatio esset frivola manifestè.

UT LITE PENDENTE NIL innovetur.

TITULUS V CAP. I.

¶ Si duo litigantes super beneficio, moriantur: sive uterq; in curia, vel solus possidens, vel neutro possidente alter tantum, altero alibi moriente: ad Papam, & in conversis casibus ad Ordinarium spectat collatio, si ad alterum beneficium pertinebat. Si autem alter tantum moritur, si superstes, vel alius, cuius iuratus, litera profequitur, ex futuro eventu apparebit, ad quem collatio spectat. Ioan. And.

Clemens V. in Concilio Viennensi.

SI duobus in Romana curia, super beneficio sibi collato litigantibus, in eadem curia mori contingat utrumque, collationem hujusmodi beneficii ad Romanum Pontificem: si verò extra dictam curiam, ad Ordinarium decernimus pertinere: nisi forsitan alius ab eis in dicto beneficio jus haberet. Quòd si unum in dicta curia, alterum verò extra mori contingat, si moriens in curia beneficium possidebat, ad Romanum Pontificem: si vero alius, ad Ordinarium pertinet collatio prædicta. Neutro autem ipsorum beneficium possidente, erit Romanus Pontifex, propter auctoritatis prærogativam in collatione hujusmodi præferendus. Si verò, alter tantummodò, sive possessor, sive petitor, decedat, si superstes, vel alius, cuius interit, causam nihilominus persequatur (cum interim beneficium de jure conferri non possit) ad quem collatio ejus pertineat, futurus declarabit eventus. Nam si ad defunctum pertinuisse beneficium fuerit declaratum, pertinebit ad Papam, si ille in curia, vel ad Ordinarium, si extra curiam sit defunctus. Quòd si ad neutrum illud spectasse constiterit, ad Ordinarium collatio pertinebit. Salvà tamen, in præmissis omnibus Rom. Pontificis potestate: ad quem Ecclesiæ, personatum, dignitatum, aliorumque beneficiorum Ecclesiasticorum plena & libera dispositio, ex sua potestatis plenitudine noscitur pertinere.

CAP. II.

¶ Lita dicitur pendere quoad hoc, ut nihil debeat innovari, cum citatio legitimè pervenit ad partem, vel per eam facti, quò minus perveniret, cum tale expressione, quòd potuit nisi nisi super quo conveniatur. Ioan. And.

Idem.

CUM lite pendente nihil debeat innovari, litem quoad hoc pendere censemus, postquam à iudice

a Not. quòd appellari potest ante definitivam, quòd est verum indistinctè de jure canonico, dum tamen appellatur ex causa rationali. cap. ut debitus. ext. de appell. sed de jure civili non appellatur, nisi in certis casibus. Zabarella.

competenti in ea citatio emanavit, & ad partem citatum pervenit: vel per eam factum fuit, quò minus ad eas notitiam perveniret. Dum tamen in citazione prædicta talia sint expressa, per quæ plene possit instrui, super quibus in iudicio convenitur.

DE SEQUESTRATIONE POSSESSIONUM & FRUCTUUM.

TITULUS VI.
CAP. UNIC.

¶ *Si super beneficio contra ipsius possessorem, qui triennio non possedit, in petitorio vel possessorio una definitiva servitur in curia, etiam si nulla fore dicatur, ipsius beneficii sequestratio per loci Ordinarium fieri debet: quam impediens, vel sequestratos fructus occupans, excommunicatus est: & si est de litigantibus, cadit à jure suo, & respicit pendentia.* Ioan. And.

Idem a.

AD compescendas litigantium malitias, definitiva sententia super beneficio apud sedem Apostolicam, duntaxat in petitorio vel possessorio promulgata, beneficium ipsum, etiam si dignitas, vel personatus existat, & eorum habeat animarum, à possessore hujusmodi (dum b tamen triennio pacificè antea ab eo possessum non fuerit) per loci Ordinarium, apud aliquam personam idoneam sequestratur, quæ plenam de ipso & debitam curam gerens, id, quod de fructibus ipsius (debitis ejusdem supportatis oneribus) superesse contigerit, illi restituit, qui finalem in causa victoriam obtinebit. Si quis autem sequestrationem hujusmodi impedire, vel fructus sequestratos quoquo modo præsumpserit occupare, excommunicationis incurrat sententiam ipso facto: à qua (nisi impedimento prius amoto, & occupatis per eum fructibus restitutis) nullatenus absolvatur. Et nihilominus, si de litigantibus fuerit, à jure (si quod in hujusmodi beneficio, vel ad ipsum forsitan competeat eidem) hoc ipso se noverit cecidisse: Præmissis nedum circa futura, sed etiam circa per appellationem pendentia negotia observandis: Non obstante si contra præfatam sententiam de nullitate forsitan opponatur.

DE PROBATIONIBUS.

TITULUS VII.
CAP. UNIC.

¶ *Verba literarum Apostolicarum, quibus Papa proprium factum narrat, plene probant, si super illis gratis vel intento Papa fundatur.* Ioan. And.

Clemens V. in Concilio Viennensi.

Literis nostris, quibus nos dignitates quaslibet seu beneficia collationi nostræ, vel sedi Apostolicæ reservasse, aut resignationem beneficii alicujus recepisse, vel recipiendi potestatem alii commississe, vel aliquem excommunicasse, seu suspendisse, seu aliquem Cappellanum nostrum vel familiarem fuisse, vel alia similia, super quibus gratia, vel intentio nostra fundatur, fecisse narramus, censemus super sic narratis fidem plenariam adhibendam: Volentes ad præterita & pendentia (etiam per appellationem) negotia hoc extendi.

DE TESTIBUS.

TITULUS VIII.
CAP. I.

¶ *Per testes Christianos convinci possunt Iudæi & Sarraceni, non*

a *In uno manuscr. ita habetur.* b *Vid. c. commissi. de elect. in 6. ut. Bart. & moderni in l. Celsus. ff. de usucap. Font.*

obstantibus contrariis privilegiis Regum & Principum: quibus utantur, subtrahitur illis Christianorum commercium. Ioan. And. Clemens V. in Concilio Viennensi.

CUM Judæi quidam & Sarraceni (sicut accepimus) quòd super civilibus aut criminalibus convinci per Christianos non possint, se privilegiis Regum & Principum tucantur (quia id nedum juri contrarium, sed & Christianæ religioni opprobriosum est quamplurimum & adversum) Reges eosdem & Principes a in Domino exhortamur, ne concedant hujusmodi decetero privilegia, vel servant aut servare permittant etiam jam concessa. Quòd si Judæi, aut Sarraceni privilegiis talibus uti præsumpserint, Christianorum communio eis subtrahatur, sic, quòd Christiani ab eorum abstinere communione censurâ Ecclesiasticâ (si opus fuerit) compellantur.

CAP. II.

¶ *Publicatis attestationibus testes produci non possunt (etiam in causis appellationis) super eisdem articulis vel directè contrariis.* Ioan. And.

Idem.

Testibus ritè b receptis, & eorum attestationibus publicatis, sicut non licet super eisdem vel directè contrariis articulis alios, vel eosdem testes in principali causa producere: sic non debet in appellationis causa licere: Cùm non minus in appellationibus, quam in principali causa subornatio sit timenda.

DE JURE JURANDO.

TITULUS IX.
CAP. UNIC.

¶ *Juramenta, quæ Romana Ecclesia præstant Romani Principes, fidelitatem existunt.* Ioan. And.

Clemens V. in Concilio Viennensi.

Romani Principes c, orthodoxæ fidei professores, sacrosanctam Roman. Ecclesiam, cujus caput est Christus Redemptor noster, ac Romanum Pontificem ejusdem Redemptoris Vicarium, fervore fidei, & claræ devotionis promptitudine venerantes, eidem Romano Pontifici, à quo approbationem personæ, ad Imperialis celsitudinis apicem assumenda, necnon unctionem, consecrationem, & Imperii coronam accipiunt, sua submittere capita non reputarunt indignum, seque illi, & eidem Ecclesiæ, quæ à Græcis Imperium transtulit in Germanos, & à qua ad certos eorum Principes jus & potestas eligendi Regem in Imperatorem postmodum promovendum pervenit, adstringere vinculo juramenti, prout tam mos observationis antiquæ, temporibus novissimis renovatæ, quam forma juramenti hujusmodi sacris inserta canonibus manifestant. Dudum sanè inter quondam Henricum Imperatorem, tunc Romanorum Regem, & charissimum in Christo filium nostrum Robertum Siciliæ Regem, gravi discordiâ suscitata: Nos multis grandibusque periculis, quæ exinde proventura verifimiliter timebantur, intendentes celerè & opportuno remedio obviare, quibusdam ex fratribus nostris sanctæ Rom. Eccl. Cardinalibus, existentibus tunc in urbe pro reformanda pace, & solidanda concordia inter Reges eosdem, literas nostras sub certa forma duximus destinandas, inter alia inferentes in eis, quòd cum ipsi Reges ejusdem Ecclesiæ specialissimi filii, sibi juramento fidelitatis, & aliàs multipliciter essent adstricti, ipsius Ecclesiæ debeant esse promptissimi defensores.

a *Qui debent Iudæos punire: vid. l. sequi in hoc genus. C. de Episc. & Cler. & gl. in cap. Iudæi. 2. de Iud. Font.* b *Vid. l. 1. §. ajunt adiles. ff. de adil. edict. & l. apud eum. §. Imperator. ff. de manusmiss.* c *al. Imperatores.*

non habente, aut cum aliquo alio prefata Ecclesia inimico, vel rebelli, seu eidem manifeste suspecto, unionem quamlibet seu parentelam aut confederationem iniret; sed tam nostram, quam successorum nostrorum personas, honorem & statum manerent, defenderet, & conservaret contra omnes homines cujuscunque essent præminentia, dignitatis vel status. Eidem etiam a adjiciens juramento, quod manerent semper atque servaret privilegia omnia per prædecessores suos Reges ac Imperatores Romanos, prefata Romana, & aliis quibuslibet Ecclesiis quocunque concessa temporibus, & continentia cujuscunque: Ipsaque omnia, & specialiter ac præcipue per clara memoria Constantinum, Carolum, Henricum, Ottonem quartum, Fridericum secundum, atque Rodolphum, prædecessores ipsius super concessione, recognitione, advocacy, annotatione, quitatione, & libera dimissione terrarum & provinciarum Romanæ Ecclesiæ ubilibet positarum, quarum etiam multas nominatim expressit, sedi Apostolicæ Romanisq; Pontificibus super b quocunque tenore concessa recognovit, confirmavit, & ex certa scientia innovavit, ac etiam de novo concessit: & terras ipsas atque provincias recognovit ad jus & proprietatem ipsius Ecclesiæ plenissime pertinere: easque nihilominus ex abundantia de novo Ecclesiæ saepesata donavit, sub prædicto se obligans juramento, quod ipsas, aliquamve ipsarum partem nullo unquam tempore occuparet, seu (quantum in eo esset) ab alio permitteret occupari: Nec in eis, aut aliqua parte ipsarum jura aliqua, possessiones, aut tenuras haberet, seu quomodolibet possideret, nec in eis etiam potestaria seu cujusvis capitania, aut jurisdictionem quamcunque per se, vel per alium exerceret, quodque (ut Princeps catholicus & fæderatæ Ecclesiæ advocatus atq; defensor) ipsam juvaret, & consiliis, & auxiliis illi assisteret opportunis, contra quosunque inobedientes & rebelles eidem, & præcipue contra occupantes seu turbantes terras prædictas seu provincias, vel partem quarumlibet earundem. Sub eodem etiam juramento promissit, quod tam ipsam Romanam Ecclesiam, quam alias Ecclesias, libertatem Ecclesiasticam, bona, jura, Prælatos, & ministros Ecclesiarum ipsarum manerent, & conservaret, atque defenderet suo posse. Et quod Ecclesiæ Romanæ vasallos contra justitiam nullatenus offensus, devotos ac fideles Ecclesiæ etiam in Imperio constitutos benignè tractaret, nec eos opprimeret contra justitiam, aut (quantum in eo esset) per alium opprimi sustineret, sed in suis potius juribus & justitiis conservaret. Hoc quoque juramentum & etiam pristinum pro eo nobis per suos nuntios (ut præmittitur) præstitum, receptis sua coronationis insigniis innovavit, prout in patentibus ante coronationem ipsam, ejus regio magno sigillo, & aliis post coronationem eandem, ejus Imperiali aurea bullâ munitis, inde confectis literis (quas in archivis Rom. Ecclesiæ reponi, & diligentem conservari fecimus) plenius continetur.

DE EXCEPTIONIBUS.

TITULUS X.

CAP. UN.

¶ Exceptio excommunicationis opponitur dilatoria quando obnoxe, peremptoria non obstant. Ioan. And.

Clemens V. in Concilio Viennensi.

Excommunicationis exceptio dilatoria in qualibet parte litis opponi potest, termino peremptorio per iudicem assignato, ad proponendum exceptiones declinatorias & dilatorias, non obstante:

Servatâ tamen constitutione felicitis recordationis Innocentii Papæ IV. edita circa hoc in Concilio Lugdunensi.

DE SENTENTIA ET RE

judicata.

TITULUS XI.

CAP. I.

¶ Qui tres sententias contrarias in quarum causa reportavit, de illarum nullitate non agit, nec excepti ipsarum executione non facta: & respicit etiam pendentia. Ioan. And.

Clemens V. in Concilio Viennensi.

VT a calumniis litigantium occurratur, is, qui in beneficiâ vel aliâ quâvis causâ tres contra se in petitorio vel possessorio sententias reportavit, ad agendum de nullitate ipsarum, vel alicujus ex eis nullatenus admittatur, donec hujusmodi sententia plenariè fuerit executioni mandata. Similiter si ille, contra quem tres sententia definitivæ lata fuerint, ab interlocutoria vel gravamine ante prolationem ipsarum vel eorum alicujus se appellasse, & causam appellationis hujusmodi adhuc pendere proponat: sententiarum prædictarum executionem tali prætexu nolumus impediri. Quæ ad causas qualitercunque etiam per appellationem, pendentes duximus extendenda.

CAP. II.

¶ Sententia lata contra citatum extra citantis territorium existentem, nulla est ipso jure. b. d. Ioan. And.

Idem.

PASTORALIS cura sollicitudinis nobis divinitus super punctas Christiani populi nationes injuncta, nos invigilare remediis subiectionum, eorumdem periculis obviare & scandala removere compellit. Sanè cum jam dudum inter quondam Henricum Imperatorem Romanum, & charissimum in Christo filium nostrum Robertum Sicilia Regem, gravis fuisset materia turbationis exorta, asserente deinde Imperatore prædicto, quod cum quibusdam ipsius subditis Rex confederationes & conspirationes fecerat in ipsius majestatis offensam: Quodque tractaverat & ordinaverat, ut civitates quadam sub Imperii & Imperatoris ejusdem obedientia constitutas, contra eum, & Imperium rebelarent, gentesque sui ipsius fulta subsidio, nonnullas alias Imperii civitates & castra (inde violentè ejectis ipsius Imperatoris Officialibus) occuparent, & pro ipso Rege occupata tenebant: Ac alias etiam in urbe & alibi in Imperii, & Imperatoris ejusdem contemptum, & suæ majestatis injuriam, & reipublicæ detrimentum, multa gravia fuerunt b per Regem eundem, ac malitiam & instigationem ipsius tam à suis stipendiariis, quam à subditis Imperatoris commissa.

Præhabitis per Imperatorem eundem quibusdam processibus contra eum, absentem tamen, quamvis legitime (juxta Imperatoris assertionem) citatum, ac quod supradicta erant notoria, per imperialem interlocutoriam declarata, Imperator ipse, Regem affirmans propter præmissa de se majestatis criminis reum esse, in eum peremptorie (ut dixit) & sufficienter citatum, sed compare contumaciter recusantem, tanquam rebellem, proditorem & hostem Imperii, ac reum criminis supradicti, privationis omnium dignitatum, quocunque comprehensurum, & quibus se intinulabat Rex ipse, auctoritatè quoque honorum, provinciarum, terrarum, bonorum, jurium & jurisdictionum, tam perpetuorum, quam temporalium, & si quando veniret in suam & Imperii fortiam, mutilationis:

a De intellectu vide Oldradum consil. no. incip. quod litera executoria: b Al fuerant, c Vide tres capitula ff. de penis, & leg. transigere. C. de transact. cum leg. criminali. C. de jurisd. omnium jud. atq. l. 1. C. no Christiana man. & Felin. in ex. literis. 11. col. de consil.

a Dicitur, etiam, deest in antiquiorib. codicibus. b Al. sub.

215

etiam capitis sententiam promulgavit, omnem sup-
plendo defectum, si quis forsitan fuerat ex solemnitate
juris omisus in processibus memoratis: præmissa (ut
asseruit) faciens exigente justitiâ, & de imperiali etiam
potestate. Verum quia hujusmodi sententia, quæ non
à discretione, matre virtutum, sed à noverca justitiâ, vo-
luntariâ scilicet judicantis præcipitatione processit,
partus forsitan se deteriores haberet, si ipsius senten-
tiæ inefficacia in publicum præcone justitiâ non prodia-
ret: Nos circa eam tali uti provisione volentes, quæ
(detectis ipsius defectibus) seminata per eam extinguat
pericula, & in ratione reddenda sit posteris profutura,
ipsam subjiciendam esse providimus limæ justitiæ, ac
sectæ libramini rationis. Eiusdem igitur causis & con-
suetudinibus, necnon conditione illorum, à quo, & in quem
lata fuit, diligenti & debitâ consideratione pensatis, pa-
tenter ex eis illius astringitur evidentia nullitatis, & ma-
nifeste arguitur temeritas promulgantis. Notorium
quippe ac indubitatum existit, quod grandis exercitus
tempore dictorum processuum & sententiæ, continuè
Imperatori assistens, Regem ipsum & suos persequeba-
tur odio capitali: Pisanaque civitas, in qua lata fuit
memorata sententia, Regem capitali habebat odio no-
torio & antiquo. Esto igitur, quod Rex ipse aliàs ad
præmissa fuisset legitime per Imperatorem citatus: nun-
quid venire debuit ad judicem exercitu feroci ac grandis,
ipsique citato (ut præmittitur) odio stipatum? Nunquid
etiam debuit comparere in loco admodum
populoso, multum potenti, ac præfato in eum odio pro-
vocato? Quis enim auderet, vel quâ ratione audere a-
liquis teneretur consistorii talis subire a iudicium, &
se in hostium sinu reponere, ac ad mortem per violentam
injuriâ, non per justitiâ inferendam ultroneum
se offerre? Hæc quidem jure timentur, hæc de more
vitantur, hæc humana fugit ratio, hæc abhorret natura.
Desperet igitur, qui citationem hujusmodi saperet ar-
stasse citatum. Ut b illud tanquam notissimum nul-
latenus omitamus, quod Regem extra districtum Im-
perii, in regno scilicet Sicilia, notoriè ac continuè tem-
pore prædicto morantem, citare non potuit Imperator,
nec citatio, si quam forsitan de ipso intra Imperii fi-
nes fecit, citatum extra Imperium constitutum arcta-
vit. Nos quoque Regis ordinarius iudex, quod ad Im-
peratoris iudicium citaremus, vel citari aut remitti fa-
ceremus eundem, nequaquam fuimus requisiti: imò
licet ad nos & curiam nostram temporibus illis rumores
frequenter de curia Imperatoris venissent, & juxta
eum etiam quidam ex fratribus nostris essent, prius ta-
men dicta sententia promulgatio, quam aliquid de pro-
cessibus antecedentibus ad audientiam nostram per-
venit. Denique licet Rex ipse terras aliquas ab Impe-
ratore tenere dicatur in feudum, non tamen in eis, sed
in regno præfato domicilium suum fovebat: unde Im-
perator in ipsius personam nullam ratione terrarum hu-
jusmodi (nisi ex natura feudorum) debitam superiori-
tatem habebat. Quod si punitio criminis intra distri-
ctum imperialem commissi, ad Imperatorem forsitan per-
tenuisset asseratur: Verum est quidem, si in eodem di-
strictu fuisset inventus delinquens, vel ad illum de mo-
re remissus. Dicine ergo sententia meruit, quæ à ju-
dice, qui per Regem tunc adiri non potuit, & in loco no-
torie (ut præfertur) non tuto, in absentem, nec citatum
legitime ac inauditum per consequens, & indefensum,
non maturo fuit iudicio, sed præcipitio, & de tanto
præsertim crimine promulgata? Rursus non est silen-
tium relinquendum, quod ipse Rex noster & Ecclesiæ Ro-
manæ ratione regni prædicti notoriè subditus, homo-

que ligius & vassallus, ac a in eodem regno, non ut
præmittitur, in Imperio certum, continuum & noto-
rium suum habens domicilium, ac originem inde tra-
hens, Imperatori eo modo non subfuit, quod in eum
crimen b læsæ majestatis commiserit, quantumlibet in
sententia prædicta contenta veritatem indubiam con-
tinerent, sicque necdum non jure, imò nec cum juris co-
lore tulit Imperator sententiam prædictam e in Re-
gem, ex causa, quæ veritatis subsistentiam non habebat,
propter quam etiam, quatenus in eo fuit, Regem eundem
privatum regno & regiâ dignitate, ac terris etiam aliis,
& jurisdictionibus perpetuis & temporalibus, quæ sub
eo nullatenus, vel ab eo, sed à nobis, & sub nobis tene-
bat: nec non procedendo contra Regem eundem ex il-
lis, quæ per ipsos stipendiarios ac nonnullos Imperatoris
ejusdem subiectos per malitiam & instigationem Regis
ipsius, contra eum fuisse commissâ in urbe dicebat: cum
etsi illa fuissent ibidem revera commissâ, punitio tamen
eorum in Regem, veluti extra districtum Imperii com-
missorum, ad Imperatorem nullatenus pertineret: inhi-
bendo etiam in eadem sententia sub magnarum apposi-
tionum pœnarum, quarum aliquas sibi applicari manda-
vit, ne quis dicto Regi præsumeret in suis respondere de-
bitis, in ipsius familiaritate vel servitio remanere,
aut eidem contra ipsum Imperatorem quovis modo im-
pendere consilium, auxilium vel favorem: cum debi-
tores, servitores, & auxiliatores hujusmodi extra Imperii
& in regno constituti prædicto nullatenus Imperatori
subessent, nec ex committendis in regno eodem dictis
posset pœnis adstringi, vel aequaliter condemnari per
ipsum: absolvendo quoque ab omni fidelitate, obliga-
tione, servitio, promissione, ac pacto provincias omnes,
civitates, & castra, & d loca, ipsiusque vassallos, & fe-
datarios, & alios quoslibet eidem Regi quomodolibet
obligatos, cum includerentur in absolute hujusmodi
terræ & persona nobis & Ecclesiæ Romanæ subiectæ,
proprie terminos potestatis excessit, in messem nostram
mittens perperam suam falcem. Caterum defectus sup-
pletio circa processum adhibita prædictis, non tantum
valet ad justificationem ipsorum & sententiæ prædi-
ctæ, quantum ad eorum suggillationem & notam: cum
nullam super præmissis potestatem haberet Imperator
in Regem, sibi aliàs, quam ut præfertur, non subditum,
non citatum e legitime aut renissum, & extra distri-
ctum ipsius continuè ac notoriè consistentem: nec præ-
dicta suppletio circa subditum etiam ad ea potuisset
de ratione referri, per quæ de crimine præsertim sic gra-
vi delato defensionis (quæ à jure provenit naturali f)
facultas adimi valuisset: cum illa Imperatori tollere non
licuerit, quæ juris naturalis existunt. Ut igitur sicut
memorata sententia juris caret effectu, sic auctoritate
& nomine rei caret judicata, ut nec in opinione com-
muni aut vulgi labiis nomen habere sententiæ mereat:
ut etiam in magnum justitiæ ac pacis obsequium
scandalosis occurratur periculis, quæ cum nostra & Ec-
clesiæ, provinciarum multarum, regnorum & gentium
turbatione non modicâ possent occasione ipsius pro
tempore suboriri: Nos tam ex superioritate, quam ad
Imperium non est dubium nos habere, quam ex pote-
state, in qua (vacante Imperio) Imperatori succedimus:
& nihilominus ex illius plenitudine potestatis, quam
Christus Rex Regum, & Dominus dominantium nobis,
licet immeritis, in persona beati Petri concessit, senten-

a alii. ita: subire iudicium, se in hostium sinu reponere, ad mor-
tem, &c. b al. ut id.

a In quodam manuscripto ita: ac in eodem regno, ut præmitti-
tur, non Imperio certum, &c. b Vid. l. Pantomius. ff. de acq. her.
c al. sapedistam. d Hæc duo verba, & loca, desunt in antiquior.
codicibus. e De hac re vide Ulderium Zasium. l. ij. s. eodem
tempore. ff. de ori. ju. Bal. in l. fin. C. de legat. f L. ut vim. ubi
late doctores. ff. de justit. & jure.

tiam & processus omnes prædictos, & quicquid ex eis fecutum est vel occasione ipsorum, de fratrum nostrorum consilio declaramus fuisse ac esse omnino irritos & inanes, nullumque debere aut debuisse fortiri effectum seu nocumentum, vel notam afferre cuiquam, vel quomodolibet attulisse. Ipsosque nihilominus, quatenus processerunt de facto, & quicquid ex eis fecutum est, vel ob eos, vel in posterum sequi possent, in irritum revocamus.

DE APPELLATIONIBUS.

TITULUS XII.

CAP. I.

¶ *Vales appellatio coram maiore parte plurium iudicum. Sed appellatio est appellatio, delatio, & termini præfixio intimanda: hanc. And.*

Clemens V. in Concilio Viennensi.

Sicut in iudiciis a duobus aut pluribus fuerit appellandum, quia fortè de facili eorum præsentia simul haberi non possent, liceat coram ipsis vel majori parte ipsorum appellare, & Apostolos petere separatim, valebitque appellatio talis, ac si simul fuisset in eorum præsentia ab omnibus appellatum. Est tamen appellatio ignorantis, appellatio, necnon delationis eorum & termini præfixionis, si subsecuta fuerint, intimatio legitime facienda.

CAP. II.

¶ *Sufficit Apostolos peti uno contextu sapiens & instanter: ad quos respondendos, si iudex certum terminum statuatur, appellans illos non petens in termino, appellatio renunciat: Idem cum iudex statuit terminum iurii incertum, intra quem appellans illos debite non petiuit, vel oblatos recipere renuit.*

Idem.

Quamvis rigor iuris exposcat eum, qui appellat, debere petere Apostolos congruo loco & tempore sapiens & instanter: Nos tamen antiquam & communem observantiam litigantium sequi, & æquitatem rigori præferri volentes, decernimus sufficere, quod per appellantem simul uno contextu Apostoli instanter & sapiens postulerent. Verum si iudex à quo appellatur, certum terminum ad recipiendos Apostolos appellanti assignet, & appellans in assignato sibi termino non compareat coram eo, nec petat Apostolos sibi tradi, appellatio suæ renunciassè videtur. Similiter si iudex appellanti responderit, intra juris terminum Apostolos se daturum, appellatio suæ renunciassè appellans intelligitur, nisi intra dictum terminum congruo loco & tempore instanter, & sapiens saltem uno contextu petat Apostolos ab eodem iudice sibi dari, vel si recipere recusat oblatos.

¶ *Penit tres casus, quibus appellans non habens Apostolos, appellationem prosequi potest. h. d. Ioan. And.*

Quod si iudex in termino ad dandum Apostolos præfixo per eum ipsos appellanti petenti non dederit: aut si dum peterentur Apostoli, responderit se daturum eisdem, nullo termino certo sibi præfixo, vel intra juris terminum se eos afferuerit velle dare, & postea per appellantem congruo loco & tempore sapiens & instanter uno contextu etiam requisitus, eos non curaverit

a Nota quod indefinitè dicitur iudicibus in omnibus igitur casibus, speciei iudicibus vendicat sibi locum, ut in glossa. 1. Pet. de Arbitr. b Aliis, tradi.

intra eundem terminum exhibere, appellationem suam extunc prosequi possit appellans, ac si expressè fuissent eidem Apostoli denegati.

CAP. III.

¶ *Appellans prosequi & finire tenetur appellationem extrajudicialem intra annum a die interposita appellationis vel illati gravaminis: quo non factò (impedimento iusto cessante) appellatio est deserta. h. d.*

Idem.

Sicut appellationem iudicialem, sic & extrajudicialem intra annum a die interpositionis ipsius, vel à die illati gravaminis, ubi à futuro gravamine appellatur, prosequi & finire tenetur appellans. Quod si iusto impedimento cessante non fecerit, debet ejus appellatio deserta censeri.

CAP. IV.

¶ *Tempus ad prosequendam appellationem ab homine vel à iure præfixum, non currit appellanti compromisso durante, vel de partium expresso consensu: nisi periculo imminente ex mora iudex aliquid decernat.*

Idem.

Quamdiu a appellationis prosecutio per compromissum, vel alias de partium expresso consensu differatur: tempus ad prosequendum eandem ab homine vel à iure præfixum, currere nolumus appellanti: Nisi fortè iudex videns, ex dilatione periculum imminere, præcipere in illa procedi.

CAP. V.

¶ *Ante definitivam appellanti non licet prosequi causas, in appellatione nominatim non expressas: Nec processus primi iudicis justificari vel impugnari potest, nisi ex alio coram eo.*

Idem.

Appellanti ab interlocutoria vel à gravamine iudicis, non licet alias causas prosequi, quam in appellatione sua nominatim duntaxat expressas: nec processus primi iudicis ex novis, aut de novo probandis justificari potest, vel etiam impugnari: sed tantum ex illis, quæ acta fuerunt vel exhibitæ coram ipso.

CAP. VI.

¶ *Prosecutio appellationis deserta non impedit, quin sententia censatur in rem iudicatam transmissa. h. d. Ioan. And.*

Idem.

Si b appellationem per negligentiam appellantis desertam, appellans ipse cum appellato, aut appellatus etiam per se & principaliter prosequatur: non ideo minus in rem iudicatam censetur transmissa sententia, à qua fuerat appellatum.

CAP. VII.

¶ *A peremptoria repulsa ex alio, quam propter ineptitudinem, secundo appellans & succumbens non auditur super ea in appellatione à definitiva. h. d. Ioan. And.*

Idem.

Cum à repulsione exceptionis peremptoria, secundo appellans succumbit, non est in causa appellationis postmodum à definitiva emissæ audiendus ulterius super ea: Nisi tunc rite proposita ex eo prius repulsa fuisset, quia proponeretur ineptè.

a De intellectu, vide Mathieslanum in Authen. si tamen, C. de temp. appell. b Pro limitatione huius Clem. vide Abbatem in cap. ex parte. Cl. a. ext. de resc. & de materia ibidem plenissime Fel.

F I N I S.

CLEMENTINARUM

LIBER TERTIUS.

DE VITA ET HONESTATE CLERICORUM.

TITULUS I.

CAPITULUM I.

Punit Clericos conjugatos, & alios personaliter & publice carnificum & tabernariorum officium exercentes, qui per dioecesanos nominatim & tertio moniti, illud officium non dimittant, vel dimissum reassumunt. Excitat etiam dioecesanos contra illos Clericos, qui seculares actus exercent. *Joan. And.*

Clemens V. in Concilio Viennensi.

Dioecesanis a locorum districtè præcipimus, ut Clericos carnificum seu macellariorum aut tabernariorum officium publicè & personaliter exercentes, nominatim & tertio moneant, ut sic ab hujusmodi officiis intra convenientem terminum morientium ipsorum arbitrio moderandum desistant, & quòd ipsa nullo unquam tempore reassumant. Qui si taliter moniti ab his non desisterint, aut ipsa (ut præmissum est) exercendo resumpserint quodcumque, conjugati omninò, non conjugati verò in rebus, & si omninò incedant ut Laici, in personis privilegium clericale, quamdiu præmissis insisterint, coispo amittant. Adversus verò alios Clericos negotiationibus vel commerciis secularibus, vel officiis non convenientibus Clericali proposito publicè insistentes, vel arma portantes, sic canonica servare studeant instituta, quòd & illi ab excessibus peccantur hujusmodi, & ipsi de damnabili circa hæc negligentia nequeant reprehendi.

CAP. II.

Premisso exordio, punit primò Clericos beneficiatos, utentes publicè virgatà vel partitâ veste. Secundo, Subdiaconos, & Diaconos. Tertio omnes Clericos, tonsuram publicè cum tali veste portantes. Quarto, habentes dignitatem, personatum, beneficium curatum, & Sacerdotes & Religiosos publicè portantes talem vestem vel tonsuram. Quinto, punit omnes prædictos, utentes tabardo notabiliter brevi, integrè foderato. Sexto, certis caligis Clericis interdicit. *Joan. And.*

Idem.

Quoniam b, qui abjectis vestibus proprio congruentibus ordini, alias assumere, & in publico portare rationabili causâ cessante præsumit, professionem illius ordinis prærogativâ se reddit indignum: præsentî constitutione sancimus, quòd quicumque Clericus virgatà vel partitâ veste publicè utetur (nisi causâ rationabilis subsit) si beneficiatus exiterit, per sex menses à perceptione fructuum beneficiorum, quæ obtinet, sit coispo suspensus. Si verò beneficiatus non fuerit,

a Vide Conc. Trid. sess. 22. de reform. c. 1. & Bernardinum Diaz. in præf. crim. can. c. 67. b Hanc constitutionem innovat & ampliat Conc. Trid. sess. 14. de reform. c. 6.

in sacris tamen ordinibus extra Sacerdotium constitutus, per idem tempus reddatur coispo inhabilis ad Ecclesiasticum beneficium obtinendum. Idem quoque censemus, de Clericis aliis vestem talem simul & tonsuram publicè deferentibus clericalem. Dignitatem verò, personatum, seu beneficium aliud obtinens, cui cura imminet animarum, nec non cæteri in Sacerdotio constituti, ac Religiosi quilibet, quos oportet per decentiam habitus extrinseci, morum intrinsecam honestatem ostendere, si (præterquam ex causâ rationabili) publicè vestem ferant hujusmodi, aut insulam seu pileum a lineum publicè portent in capite, sint coispo beneficiati videlicet à perceptione fructuum beneficiorum, quæ obtinent, suspensi per annum. Cæteri verò Sacerdotes & Religiosi quilibet, per idem tempus reddantur inhabiles ad quodcumque beneficium Ecclesiasticum obtinendum. Sed & tales & cæteri quicumque Clerici utentes epithogio seu tabardo foderato usque ad oram, & ita brevi, quòd vestis inferior notabiliter videatur: epithogium ipsum seculares Clerici & Religiosi administrationem habentes, teneantur intra mensem dare pauperibus. Cæteri verò Religiosi administrationem non habentes, intra idem tempus illud teneantur suis superioribus assignare, in pios usus aliquos convertendum. Alioquin beneficiati suspensionis, cæteri verò inhabilitatis pœnas prædictas, per idem tempus se noverint incurrisse. Huic insuper adjimus sanctionem, ut Clerici, præsertim beneficiati, caligis scacatis, rubeis, aut viridibus publicè non utantur.

DE PRÆBENDIS ET DIGNITATIBUS.

TITULUS II.

CAP. I.

Clausula inserta literis gratiosis super dignitate concessis, per quam provideri mandatur, ne animarum cura (si dignitati imminet) negligatur, vel per quam inhibetur electionem fieri dignitatis: non facit extendi gratiam ad dignitatem curatam, vel ad quam quis per electionem assumitur. *h. d. Joan. And.*

a Al. pileum juvenum.

Clemens V. in Concilio Viennensi.

SI dignitatem habenti de alia provideri mandemus, dispensantes cum eo, ut simul utramque valeat retinere, de animarum cura, quæ illis vel alteri earum imminet, non habitâ mentione, gratia hujusmodi velut surreptitia nullius penitus est momenti: quanquam confectis super ea literis sit insertum, quòd animarum cura (si dignitatibus ipsis vel alteri earum imminet) nullatenus negligatur. Ad hoc si alicui provideri mandemus, de dignitate ad cujuscunque vel quorumcunque collationem, provisionem, seu quamvis dispositionem aliam in certa Ecclesia pertinente, quam intra mensem duxerit acceptandam: inhabentes illi vel illis, ad quorum collationem, provisionem, seu electionem, dignitates in ipsâ Ecclesia pertinere noscuntur, ne interim ad collationem ipsarum, seu provisionem processant, vel quenquam eligant ea eadem de dignitate, sed quam consuevit quis per electionem assumi, impetranti non poterit provideri: cum in concessione gratiæ (ad quam non augendam, sed exequentiam debent, quæ de inhibitione sequuntur, referri) nullam de electione fecerimus mentionem.

CAP. II.

¶ *Littera super provisione Clericorum non includunt hospitalia, & loca similia, & habentia jura spiritualia: nisi ad exprimat. h. d. Ioan. And.*

Idem.

PER litteras à sede Apostolica, vel Legatis ipsius super provisione quorumlibet Clericorum directas, de xenodochiis, leproforiis, elemosynariis, seu hospitalibus (etiamsi Ecclesias vel Capellas, decimas, aut alia spiritalia jura noscantur habere) nulli posse decernimus provideri: Nisi hoc in Apostolicis literis caveatur expressè.

CAP. III.

¶ *Quo casu vacat una dignitas, per receptionem alterius, vacant etiam plures.*

Idem.

Plures et obtinens dignitates, aliam dignitatem aut beneficium curam animarum habens acceptet, dispensatione super hoc legitime non obtentâ: ejus possessione adeptâ pacificè, dignitates, quas prius habebat, ipso facto vacare censemus.

Sicut si dignitatem unicam obtinenti alia similis conferatur, ejus pacificâ possessione habitâ, prima de jure vacaret.

CAP. IV.

¶ *Valet provisio facta a proprio motu Papa tacentis beneficia provisi, quacunque sint, & quotcunque. h. d. Ioan. And.*

Idem.

SI Romanus Pontifex de beneficio alicui motu proprio provideat, de beneficiis, quæ obtinet, non habitâ mentione, provisionem seu gratiam hujusmodi fore validam declaramus, qualiacunque fuerint beneficia, dignitates, aut personatus, cum cura vel sine cura, & in numero quocunque, quæ is habebat, cum sibi provisio facta fuit.

CAP. V.

¶ *Expectans beneficium, ad collationem Episcopi, devolutum ad illius Capitulum, obtinere non poterit: devolutum tamen ad Episcopum, vel etiam ad Papam ex cujuscunque negligentia poterit obtinere.*

Idem.

SI de beneficio ad cujuscunque Episcopi collationem spectante alicui conferendo scribamus, sibi illud

a De mandatis de providendo vide quod novissime sancit Concilium Tridentinum sess. 24. cap. 19. b Nota quod hoc verbum facti novum jus, & hoc tenet Zenz. de hoc, de jud. decernimus. Zabarel. c Vide Conc. Trident. sess. 7. de reform. c. 7. & sess. 24. de reform. c. 17. d Al. quocunque.

conferri non poterit, cujus collatio ex negligentia ipsius Episcopi ad ejusdem Capitulum devoluta existit. Licet provideri sibi possit de illo etiam, cujus ad ipsum Episcopum ex sui Capituli vel alterius cujuscunque, sive ad nos ex ipsius Episcopi, & aliorum in hoc eadem succedentium negligentia collatio fuerit devoluta.

CAP. VI.

¶ *Adeptus in Ecclesia dignitatem habentem Præbendam annexam, perdit primam Præbendam, quam habebat in illa. h. d. Ioan. And.*

Idem.

SI juxta nostri formam mandati Canonice & Præbendam Ecclesiæ Rutinensis adeptus, dignitatem, quam duxerit acceptandam, ibidem expectet, Archidiaconatum a inibi post vacantem, non obstante quòd certa sit sibi annexa Præbenda, poterit acceptare: primâque Præbendâ hoc ipso vacabit, quòd secundam cum Archidiaconatu prædicto pacificè fuerit affectus.

DE CONCESSIONE PRÆBENDÆ ET
Ecclesiæ non vacantis.

TITULUS III.

CAP. UNIC.

¶ *Decretum conditionale ante conditionis eventum non officio potestatem ordinarii, vel alterius collatoris: factis quando acceptationi beneficii tempus adjicitur cum decreto. Et qui beneficium vacans ab executore petit vel recipit, illud intelligitur acceptasse: qua vacatio nota dicitur expectanti, ex quo in loco beneficii publicè scitur.*

Clemens V. in Concilio Viennensi.

CUM b ei, quem in scientia reputamus idoneum, si per inquisitionem executoris sibi deputati à nobis repertus fuerit esse vite laudabilis, & conversationis honestæ, de beneficio certi valoris alicui provideri mandamus, adjicientes, quòd de beneficio minoris valoris possit eidem, si voluerit, provideri, ac extunc etiam inane decernentes & irritum, si secus à quoquam quâvis auctoritate contigerit attentari: Quia decretum hujusmodi in eventum duntaxat prædictarum conditionum suum sortitur effectum: antequam extet prima conditio, beneficium prætaxati valoris, & etiam minoris, priusquam suam impetrans super valore hujusmodi voluntatem declaret, conferri liberè poterit per ordinarium, aut alium executorem à nobis ad providendum de tali beneficio deputatum. Secus autem fore censemus, quàm decreto apposito alicui provideri mandamus de beneficio, quòd intra mensem à vacationis ipsius notitia duxerit acceptandum: ut appositio mensis ejusdem aliquid afferat impetranti. Quin etiam beneficium, quòd acceptare poterat, petendo sibi per suum executorem conferri, aut recipiendo sibi præfenti collatum: ipsum ex hoc acceptare, & collationem taliter sibi factam valere censemus. Cæterum, ut tam diuturnis vacationibus, quàm fraudibus & litibus occurratur, prædictæ vacationis notitiam impetrantem interpretamur habere, ex quo ipsa vacatio in loco vel Ecclesia hujusmodi beneficii publicè nota erit. Imputer quidem sibi si hoc casu, quo de ipsius commodo agitur, id quod per se, vel per alium scire poterit, ignoravit.

a Nota, quòd Archidiaconatus est dignitas. vide Doff. in cap. de multis. de præb. Archidiaconum, in cap. 1. de consuet. lib. 6. & Abbatem, in cap. novit. de judic. b Nota, quòd promovendus ad beneficium, debet esse idoneus. de quo præter Doff. hic vide Canonistas in cap. si eo tempore, de rescript. lib. 6. & in cap. ei. cui. de præbend. eod. lib. Abb. in c. dudum. de elect. & Fel. in c. ult. de præsumpt.

DE REBUS ECCLESIAE NON ALIENANDIS.

TITULUS IV.
CAP. I.

¶ Religiosus, qui concedit alicui ad vitam vel certum tempus iura, redditus vel possessiones administrationis eius praestitit, suspensus est ab officio, nisi duo concurrant: nec valet concessio, duos casus exceptit. *h. d. Ioan. And.*

Clemens V. a in Concilio Viennensi.
Monasteriorum, & aliarum administrationum regularium dispendiis occurrere cupientes, perpetuo prohibemus edicto *b*, ne quis Religiosus monasterio, prioratu, Ecclesia, seu administrationi cuius praesidens, iura, redditus, aut possessiones ejusdem alicui ad vitam ejus, seu aliud certum tempus, pecunia etiam inde recepta quovis modo concedat: nisi necessitas aut utilitas monasterii, prioratus, Ecclesiae aut administrationis hujusmodi hoc exposcat, Conventus sui, aut si Conventum non habeat, Praelati proprii assensu ad hoc nihilominus accedente. Si quis autem contra hoc fecerit *c*, poenam suspensionis ab officio eo ipso incurrat, nec ex concessione ipsius recipienti jus aliquid acquiratur. Verum praemissa ad locationes vel etiam reddituum aut fructuum venditiones, ad tempus modicum faciendas, declaramus nullatenus non extendi.

CAP. II.

¶ Episcopus univere potest Ecclesiam alteri, vel loco religioso donare, etiam non vocato rectore, vel defensore. *h. d. Ioan. And.*

Idem.

SI d una Ecclesia alteri Ecclesiae, seu dignitati alicui vel praebenda per Episcopum, suo consentiente Capitulo uniatu, aut religioso loco donetur, ex eo quod rector ipsius ad hoc vocatus, vel si vacabat, defensor ei su per hoc datus non extitit, nequaquam id poterit impugnari. Quod si Episcopus (sui etiam Capituli accedente consensu) mensa sua, vel ipsi Capitulo aliquam duxerit Ecclesiam unendam: hoc irritum esse decernimus & inane, contraria quavis consuetudine non obstante.

DE RERUM PERMUTATIONE.

TITULUS V.
CAP. UNIC.

¶ Collatio de beneficiis causa per mutationis vacantibus facta a aliis, quam permutantibus, non tenet. *h. d. Ioan. And.*

Clemens V. in Concilio Viennensi.

NE concessione juris utentibus praesertim circa spiritalia illudatur, si qua & beneficia ex causa permutationis, ab aliquibus resignata, aliis quam ipsis permutare volentibus conferantur, nullius hoc esse volumus firmitatis.

DE TESTAMENTIS ET ULTIMIS VOLUNTATIBUS.

TITULUS VI.
CAP. UN.

¶ Ordinarius loci rationem exigit a Religiosis etiam exemptis de testamentorum executionibus, quas gesserunt: & si circa id deliquerint, illos punit.

a *Al. 11a: Idem.* b *Propter expressionem hujus verbi hac constituto ab omnibus ut lex generalis est servanda. ut l. 3. de legibus. Bonifacius de Vital.* c *Al. attentaverit.* d *Circa uniones vide statuta in Conc. Trid. sess. 7. de reform. c. 6. & sess. 24. de reform. cap. 13. & 15. & sess. 25. de reform. c. 9.* e *In vetust. cod. etiam impressis constanter legitur ita: si beneficia ex causa, &c.*

Clemens V. in Concilio Viennensi.

REligiosis etiam exemptis, deputatis ad executionem cujuslibet ultimae voluntatis, circa ipsius executionis officium (quod utique non possunt, nisi a superiori suo petita super hoc licentia & obtenta suscipere) volentes praecindere materiam delinquendi: Praesentis constitutionis auctoritate statuimus, quod tales, etiam si praelationis fungantur officio, locorum ordinariis debitam reddere, ipsique ordinarii ab eisdem absque dolo, fraude seu negligentia de suscepta executionis officio teneantur exigere rationem: Illos, quos circa id deliquisse repererint, in aliorum exemplum poenam debitam (quocumque non obstante privilegio) puniunt.

DE SEPULTURIS.

TITULUS VII.
CAP. I.

¶ Excommunicati sunt etiam exempti, qui in casibus non permisis defunctos sepeliant in cimiteriis tempore interdicti: vel qui scienter sepeliant excommunicatos publice, nominatim interdictos, vel manifestos usurarios. *Ioan. And.*

Clemens V. in Concilio Viennensi.

EOS a, qui propria temeritate auidacia defunctorum corpora, non sine contemptu clavium Ecclesiae, in cimiteriis interdicti tempore, in casibus non concessis a jure, vel excommunicatos publice, aut nominatim interdictos, vel usurarios manifestos scienter sepelire praesumunt: decernimus factio excommunicationis sententiae subjacere: a qua nullatenus absolvantur, nisi prius ad arbitrium dioecese Episcopi eis, quibus per praemissa fuerit injuria irrogata, satisfactionem exhibuerint competentem: Nullo eis circa praemissa exemptionis, vel quovis alio privilegio, sub quacumque forma verborum concessio, aliquo modo suffragante.

CAP. II.

¶ Pars, qua titulum vesperis, hoc intendit: Praedicatores & Minores in locis suis libere sepelunt illos, qui hoc libere elegerint. De funeralibus tamen, & quibusvis, & relictis, etiam de quibus aliis non debetur canonica, quartam & non ultra solent Ecclesia parochiali. *h. d. Ioan. And.*

Idem in eodem.

UDum a Bonifacio Papa octavo praedecessore nostro infra scripta edita decretali, Benedictus Papa undecimus praedecessor noster aliam illius revocatoriam promulgavit: quae quia (ut probavit effectus) nondum pacis ab auctore ipsius speratae fructum non attulit, quinimo discordiae, pro qua sedanda processerat, fomentum non modicum ministravit: nos eam omnino cessantes, aliam a praefato Bonifacio editam, sacro instante & approbante concilio innovamus, subjicientes tenorem illius, qui dignoscitur esse talis: Bonifacius Episcopus servus servorum Dei, ad perpetuam rei memoriam. Super cathedram praeminentis pastoralis divini disponente clementia constituiti: est multus & arduus, quae in amplum Romanam curiam alycum undique confluent quasi torrens, praerogavimus negotiis, curis excitentur innumeris, cogitationibus plurimis distrahamur, circa id tamen ferventibus b votis intendimus, vacamus instantibus, ac operosa studium sollicitudinis impertimur, ut ad divini nominis c gloriam, exaltationem catholicae fidei, & profectum fidelium animarum (praefatis radicibus dissidiorum vepribus, & litigiorum anfractibus omnino subductis) inter Ecclesiarum antistites, ad curam & regimen gregis Domini depu-

a *De intellectu vide Decium in c. ad hac. ext. de privil.* b *Aliis, sequentibus.* c *Al. nummis.*

ratos, ceterasque personas, quas ordo clericalis includit, pacis tranquillitas vigeat, fervor charitatis exstet, invalescat concordia unitas, animorum identitas perseveret. Scimus enim, & ex evidentiâ facti colligimus, quod non nisi in pacis tempore bene colitur pacis auctor: nec ignoramus, quod dissensiones & scandala pravis actibus aditum preparant, rancores & odia suscitant, & illicitis moribus ausum præbent. Ab olim siquidem inter Prælatos & Rectores, seu Sacerdotes ac Clericos parochialium Ecclesiarum, per diversas mundi provincias constitutos ex una parte, & Prædicatorum & Minorum ordinum fratres, ex altera (pacis æmulo, fatore *b* zizaniam procurante) gravis & periculosa discordia extitit suscitata, super prædicationibus fidei populis faciendis, eorum confessionibus audiendis, penitentis injungendis eisdem, & tumulandis defunctorum corporibus, qui apud fratrum ipsorum Ecclesias, sive loca noscantur eligere sepulturam. Nos autem (pii patris more laudabili) moleste ferentes incommoda filiorum, reducetes ad exactam considerationis examen, ac intra pectoris claustra sollicitè revolventes, quam sit plena periculis, quam onusta pendendis, quamque in divinæ majestatis conspectu reddatur exosa discordia supradicta: Et propterea intendentes paternæ sollicitudinis studio illam prorsus evellere, ac omnimodè submovere, nullis unquam futuris temporibus favente, c Domini suscitandam: grandi quoque desiderio cupientes, ut hujusmodi negotium, quod potissimè infidet cordi nostro, sinem salubrem & celere per Apostolicæ solertiæ studium consequatur, diligentium fratribus nostris deliberatione præhabita super eo, ad honorem Dei & exaltationem catholice fidei, quietum statum partium prædictarum, ac salutis animarum fidelium incrementum: de *d* ipsorum fratrum consilio, auctoritate Apostolicâ statuimus & ordinamus, ut dictorum ordinum fratres in Ecclesiis & locis eorum, ac in plateis communibus *e* liberè valeant clero & populo prædicare, ac proponere verbum Dei: horâ illâ duntaxat exceptâ, in qua locorum Prælati prædicare voluerint, vel eorum se facere solenniter prædicari, in qua prædicare cessabunt, præterquam si aliud de Prælatorum ipsorum voluntate processerit, ac licentia speciali. In studiis autem generalibus, ubi sermones ad clerum ex more fieri solent diebus illis, quibus prædicari solenniter consuevit, ad funera etiam mortuorum, & in festis specialibus, sive peculiaribus eorumdem fratrum, possunt iidem fratres, & liceat eis liberè prædicare: nisi forte illâ horâ, quâ solet ad clerum in prædictis locis Dei verbum proponi, Episcopus vel Prælati superior clerum ad se generaliter convocaret, aut ex aliqua ratione, vel causa urgente clerum ipsum duceret congregandam. In Ecclesiis autem parochialibus fratres illi nullatenus audeant, vel debeant prædicare, vel proponere verbum Dei, nisi fratres prædicti à parochialibus Sacerdotibus invitati fuerint vel vocati, & de ipsorum beneplacito & assensu, seu petita licentia fuerit & obtenta: nisi Episcopus vel Prælati superior per eosdem fratres prædicari mandaret. Statuimus etiam & ordinamus auctoritate prædictâ, ut in singulis civitatibus & diocæsis, in quibus loca fratrum ipsorum consistere dignoscuntur, vel in civitatibus & diocæsis locis ipsis vicinis, in quibus loca hujusmodi non habentur, magistri *f* priores provinciales Prædicatorum, aut eorum vicarii & generales *g* & provinciales ministri & custodes Minorum ordinum prædicatorum, ad præsentiam Prælatorum eorum

dem locorum se conferant per se vel per fratres, quos ad hoc idoneos fore putaverint, humiliter petiuri, ut fratres, qui ad hoc electi fuerint, in eorum civitatibus & diocæsis confessiones subditorum suorum confiteri sibi volentium audire liberè valeant, & hujusmodi consentientibus (prout secundum Deum expedire cognoverint) penitentias imponere salutare, atque eisdem absolutionis beneficium impendere de licentia, gratia, & beneplacito eorumdem. Ac deinde præfati magistri, priores, provinciales & ministri ordinum prædicatorum, eligere studeant personas sufficientes, idoneas, vitâ probatas, discretas, modestas atque peritas, ad tam salubre ministerium & officium exequendum: quas sic ab ipsis electas representent, vel faciant præfati Prælati, ut de eorum licentia, gratia, & beneplacito in civitatibus & diocæsis eorumdem, hujusmodi personarum sic electarum, confessiones confiteri sibi volentium audiant, imponant penitentias salutare, & beneficium absolutionis in posterum *a* impendant, prout superius est expressum: extra civitates & diocæses, in quibus fuerint deputata, per quas eas volumus, & non per provincias deputari, confessiones nullatenus audiant. Numerus autem personarum assumendarum ad hujusmodi officium exercendum esse debet, prout *b* universitas cleri & populi, ac multitudo vel paucitas exigit eorumdem. Et si iidem Prælati petitam licentiam confessionum hujusmodi audiendarum concesserint, illam præfati magistri, ministri, & alii cum gratiarum recipiant actione, dictarumque personarum sic electarum commissum sibi officium exequantur. Quod si forte jam dicti Prælati quenquam ex dictis fratribus præsentatis eisdem ad hujusmodi officium nollent habere, vel non ducerent admittendum: eo amoto vel subtracto, loco ipsius similiter eisdem præsentandus Prælati possit & debeat alius surrogari. Si vero iidem Prælati præfatis fratribus ad confessiones (ut præmittitur) audiendas electis, hujusmodi exhibere licentiam recusarint: nos exnunc ipsi, ut confessiones sibi confiteri volentium liberè liceatque audire valeant, & eisdem penitentias imponere salutare, atque eisdem beneficium absolutionis impertiri, gratiose concedimus de plenitudine Apostolicæ potestatis. Per hujusmodi autem concessionem nequam intendimus personis seu fratribus ipsis ad id taliter deputatis, potestatem in hoc impendere ampliore, quam in eo curatis vel parochialibus Sacerdotibus est à jure concessa: nisi forsitan eis Ecclesiarum Prælati uberiorum in hac parte gratiam specialiter ducerent faciendam. Hujusmodi quoque statuto, & ordinationibus nostris adjicimus, ut fratres dictorum ordinum in Ecclesiis vel locis suis ubilibet constitutis, liberam (ut sequitur) habeant sepulturam: videlicet, quod omnes ad eam recipere valeant, qui sepeliri elegerint in locis & Ecclesiis memoratis. Verum ne parochiales Ecclesie & ipsarum curati, sive rectores, qui ministrare habent Ecclesiastica sacramenta, quibus noscitur de jure competere, prædicare seu proponere verbum Dei, & confessiones audire fidelium, debitis & necessariis beneficiis defraudentur, cum operariis mercedis exhibitio debeat: auctoritate Apostolicâ constituimus & ordinamus eadem, ut dictorum ordinum fratres, de obventionibus omnibus tam funeralibus, quam quibuscumque & quomodocumque relictis, distinctè vel indistinctè *c*, ad quoscunque certos vel determinatos usus, de quibus etiam quarta, sive canonica portio dari, sive exigi non consuevit, vel non debet de jure: nec non de datis vel

a Al. & animorum, &c. *b* Al. Satorog. *c* Alias ita: auctore Domino. *d* Al. ita: de fratrum nostrorum consilio, &c. *e* Vide l. sicut locum. *f* sin. ff. quemad. servitus amitt. *f* Alias, magister. *g* Al. generalis minister.

a He dua dictiones, in posterum: desunt in antiquioribus codicibus. *b* Al. ita: prout universitas cleri, & populi multitudo, vel paucitas exigit eorumdem. *c* Vide l. tutor petitus. *s. s. ff. de cast. poc. l. à filio. s. sin. ff. de alim. & cibal. leg. Fom.*

qualitercunque donatis in morte, seu mortis articulo in infirmitate donantis, vel dantis, de qua decesserit, quomodocunque directe vel indirecte fratribus ipsis, vel aliis pro eisdem, quartam partem (quam auctoritate Apostolica taxamus, & etiam limitamus) parochialibus Sacerdotibus, & Ecclesiarum Rectoribus, seu curatis largiri integre teneantur. Facturi & curaturi, quod nec alii, nec alii, à quibus quarta huiusmodi minime deberetur, ad ipsorum fratrum utilitatem vel commodum huiusmodi fiant relicta, aut in eos taliter data vel donata procedant, seu quod in morte, vel ab infirmis huiusmodi dandum vel donandum fratribus ipsis existeret, in eorundem dantium vel donantium sanitate, sibi dari vel donari procurent. In quibus per ipsos vitandis eorum intendimus conscientias onerare: ut si (quod absit) per fratres ipsos dolo vel fraude, quicquam in hac parte agi fortasse contigerit (preterea, quod eos propterea dictis Sacerdotibus, Rectoribus, & curatis teneri volumus) etiam districte ratio in extremi iudicii examine requiratur ab eis. Ultra portionem autem huiusmodi nihil valeant parochiales rectores, curati, & prelati exigere supradicti, neque illis dicti fratres amplius impendere sint adstricti, neque ad id à quoquam possint aliquo modo coerceri. Nos etenim (ut in cunctis equaliter & pacifice favente Domino procedatur) universa privilegia, gratias, indulgentias, verbo seu scripto, sub quacunque forma vel expressione seu conceptione verborum, à nobis vel predecessoribus nostris Romanis Pontificibus cuiusque ordinum prædictorum concessa, necnon consuetudines, conventiones, statuta & pacta, in quantum sunt præmissis, vel alicui præmissorum contraria, ea penitus revocamus, vacuumus, cassamus & irritamus: quoniam in cassis, vacua & irrita nunciamus, & decernimus nullius prorsus existere firmitatis. Ceterum universos Ecclesiarum Praelatos cujuscunque præminentia, status, vel dignitatis existant, ac Sacerdotes parochiales & curatos, sive rectores prædictos, praesentium tenore rogamus & hortamur attentè, nihilominusque a eis districte præcipiendo mandamus, quatenus pro divina & Apostolica sedis reverentia, prædictos ordines & professores eorum habentes affectu benevolo commendatos, fratribus ipsis non se difficiles, graves, duros, aut asperos, sed potius favorabiles, propitios, ac benignos, piaque munificentia liberales se studeant exhibere: sic eos in prædicationis officio, & b. propositionibus verbi Dei, ac in omnibus aliis supradictis, tanquam cooperatores eorum idoneos, & laborum suorum participes promptè benignitate recipiant, ac affectuose admittere non omitant, ut proinde illis aeterna beatitudinis præmium augetur, & animarum salutis incrementa felicia procurentur. Nec ipsos lateat, quod si secus ab eis agi fortasse contigerit in hac parte, Apostolica sedis benignitas, quæ ordines & professores eorundem ubere favore prosequitur, & gerit in visceribus charitatis, contra eos non immerito turbaretur, nec eadem æquanimiter pati possit, quin super hoc provisionis opportuna remedium adhiberet: ipsosque nihilominus celestis indignatio principis digna pro meritis rependentis, cujus obsequia fratrum ipsorum sedulitas curiosa prosequitur, minime præteriret.

DE DECIMIS, PRIMITIIS, ET OBLATIONIBUS. c

TITULUS VIII.

CAP. I.

a Al. ut: nihilominus eis districte præcipiendo mandantes, & c.
b Al. & propositionibus. c In antiq. cod. etiam impressis desunt haec tria verba: primitiis & oblationibus.

¶ Pont quatuor casus, in quibus Religiosi gravantes, vel fraudantes Ecclesias, circa decimas eis debitas, si requisiti per illos, quorum interest, non desistunt intra mensem, vel de usura patu vel reventis intra duos menses non fecerint emendam, suspensi sunt ab officio, administrationibus, & beneficiis: & talia non habentes sunt excommunicati. Secundus, tertius, & quartus casus ibi, seu qui Ioan. And.

Clemens V. in Concilio Viennensi.

Religiosi a quicumque, qui novalium aut alias decimas Ecclesiis debitas ad eos ex aliqua causa legitima non spectantes, appropriate sibi præsumperint, aut exquistis fraudibus, sive coloribus usurpare: seu, qui de animalibus familiarium & pastorum, seu, qui de animalibus etiam animalia ipsa eorum gregibus immiscerint: seu, qui de animalibus, quæ in fraudem Ecclesiarum in pluribus locis emunt, enptaque tradunt venditoribus vel aliis ab ipsis tenenda: seu, qui de terris, quas tradunt aliis excolendas, decimas solum Ecclesiis non permiserint, aut prohibuerint: nisi post requisitionem per eos, quorum intererit, super hoc eis factam à præmissis desisterint intra mensem, aut si de iis, quæ contra præmissa usurpare vel retinere præsumperint, intra duos menses damnificatis Ecclesiis emendam non fecerint competentem: sint, & tamdiu maneat ab officio, administrationibus & beneficiis suis suspensi, donec desisterint & satisfecerint, ut superius est expressum. Quod si religiosi huiusmodi administrationes, vel beneficia non habeant, eo casu, quo alii supradicti suspensionis, ipsi sententiam excommunicationis incurrant, ante satisfactionem condignam nullatenus absolviendi: privilegiis non obstantibus quibuscunque. Ceterum præmissa extendi nolumus ad animalia, quæ per religiosorum ipsorum donatos seu oblatos tenentur: dum tamen illi religiosi eisdem cum effectu donaverint aut obtulerint se & sua.

CAP. II.

¶ Decima beneficiorum alicui concessa, sibi debetur secundum taxationem, & de moneta corrente: Nec possunt collectores propter hoc distrabere, vel occupare ornamenta divinis officii deputata. b. d. Ioan. And.

Idem in eodem.

Si beneficiorum decima cuius simpliciter concedatur ad tempus, secundum taxationem decimæ in illis partibus, in quibus fiet concessio, consuetam, & ad monetam currentem b. communiter ipsa decima levari poterit & debet. Nec per collectores, levatores, sive exactores ipsius decimæ, Ecclesiarum calices, libros, & alia ornamenta divinis officii deputata, ex causa pignoris vel distractionis capi vel recipi volumus, nec distrabi, seu quomodolibet occupari.

DE REGULARIBUS ET TRANSEUNTIBUS AD RELIGIONEM.

TITULUS IX.

CAP. I.

¶ Professi ordinum Mendicantium, etiam licite transientes ad non Mendicantes, licet administrationes habeant, non habent vocem in Capitulo, etiam si alii de Capitulo id concedant: nec deinceps consensu possunt administrationes, Prioratus, vel officia, etiam tanquam Vicarii: nec pro se vel aliis animarum curam gerere: & veritas contra factum. Ultimeo ponit casum exceptum. Ioan. And.

Clemens V. in Concilio Viennensi.

a Vide Conc. Trid. sess. 25. de reform. c. 12. b Vide Gomistinum consil. 137. & Albertum Brunum consil. 95. c De potestate collectorum, & subcollectorum, & an debeas consistere per literas. vide Rotam decem. 266. in novis.

UT professores cuiusvis paupertatis ordinis eo libentius, in qua vocati sunt vocatione persistere, transientesque ad non Mendicantium ordinem in eodem conversari quietius studeant, quò in ipsis discordiarum & schismatum productiva ambitio reprimetur: Sacro concilio approbante statuimus, Mendicantes quoslibet, qui ad non Mendicantium ordines etiam auctoritate Apostolica transibunt in posterum, quivè hæcenus transiverunt, quamvis nunc Prioratus, administrationes, vel officia, aut curam animarum, vel regimen quodcumque obtineant inibi, vocem aut locum in Capitulo non habere: etiam si hoc sibi ab aliis liberè concedatur. Ad Prioratus quoque, administrationes, aut quæcumque in antea non assumi officia, etiam tanquam vicarios seu ministros vel locorum aliorum tenentes: quodque animarum curam & regimen non pro se possint, nec pro aliis exercere. Quicquid autem in contrarium attentatum fuerit, sit irritum ipso jure, quovis privilegio non obstante. Ad illorum autem Mendicantium ordines, quos Apostolica sedes eo modo subsistere & voluit, ut eorum professoribus ita in illis remanere liceret, quòd nullum extunc admitterent ad professionem eorum, quibuscumque concessit licentiam generalem ad approbatos alios ordines transiendi, præsentem nolumus constitutionem extendi.

CAP. II.

¶ Pubes per annum deferens habitum novitiorum, non patenter distinctum ab habitu professorum, intelligitur professor. Ioan. Andr. Idem.

Eos, qui deinceps in discretionis constituti ætate, novitiorum habitum in aliqua religione per annum portaverint, hoc ipso religionem illam decernimus esse professos: Nisi huiusmodi habitus in colore, scissura, vel forma se distinctum patenter exhibeat ab habitu professorum.

DE STATU MONACHORUM VEL CANONICORUM REGULARIUM.

TITULUS X.

CAP. I.

¶ Præmittit exordium breve, in quo constitutionis causam ponit, & generale interdictum Monachorum nigrorum circa exquisitum ornatum, vel notabilem excessum in vestibus, cibis, potibus, equitaturis, & lectisernis.

Clemens V. in Concilio Viennensi.

Nein agro Dominico, sacrà videlicet Monachorum nigrorum religione, indecorum aliquid obrepit, aut vitiosum quicquam perniciosè e in segetem coalescat, sed ut in illa potius flores honoris & honestatis fructus in ubertate succrescant: eis in vestibus inordinatum omnem seu exquisitum ornatum, aut cultum, necnon in cibis & potibus, equitaturis & lectisernis, quemvis notabilem interdicens excessum.

¶ Specialiter providet circa vestes habitus proximis, almutias, caputi a, calceamenta, zonas, cultellos, calcaria, fellas, & franos ipsorum: & ultimò, circa habitum superiores. Ioan. Andr.

Statuimus, ut superior vestis ipsorum habitui proxima, nigri, bruni, aut albi coloris existat, juxta morem apud eos servari solitum in regione, quæ degunt: nec in qualitate panni regularis excedatur modestia, nec qua-

ratur quod pretiosius & subtilius, sed quod utilius valeat inveniri. Sit etiam vestis ipsa rotunda per circuitum & non scissa, nec longitudine nimia, aut brevitate notanda: largas etiam manicas habeat usque ad pugnum protensas, non consutitias vel quomodolibet botonatas. Almutiis de panno nigro vel pellibus caputiorum loco cum caputiis habitus, quem gestaverint, sint contenti: juxta tamen dispositionem Abbatis, scissis super humeros, & honestis caputiis uti possint. In vestibus fendantur pro foderaturis non portent. Festivalibus largis aut botis altis pro calceamentis utantur. Nullus zonam, cultellum, calcaria cum ornatu deferre, aut cum sella clavorum ornatu decorata superfluo, vel nimis aliis sumptuosâ, sive cum frano ferraturam ad ornatum habentem equitare præsumat. Rursus in locis, in quibus fuerit congregatio duodecim Monachorum aut supra, intra septa monasterii, Abbas, Prior, aut alius prædens portet focum de panno, pro focis aut cucullis in ipso monasterio consueto: Monachi verò alii in monasteriis, in quibus focos soliti sunt portare, debent etiam uti eis. In aliis autem monasteriis & intra domos & alios Prioratus, ubi non est tanta congregatio Monachorum, cucullas clausas deferant & honestas. Cum verò Abbates, Priores, aut alios prædentes & Monachos alios extra monasterium proficisci contingeret, focum, cucullam, aut capam clausam habeant, & subrus capam, si eam portaverint, cucullam deferant, aut si maluerint, scapulare. Cum autem ad serviendum in divinis officiis albis vel sacris vestibus induentur, aut cum occupabuntur in operibus, uti eis liceat scapulari. Verùm ne ex diversâ acceptione, quam in diversis regionibus huiusmodi vocabula, focus videlicet, & cuculla dicuntur habere, hæsitandi circa præmissâ materia relinquatur: cucullâ nomine habitum longum & amplum, sed manicas non habentem: nomine verò foci habitum, qui longas & amplas habet manicas, nos intelligere declaramus.

¶ Providet circa Monachorum confessionem, communionem, expositionem regula, & instructionem novitiorum. Ioan. Andr.

Sanè a singulis mensibus tam in monasteriis, quàm extra (sublatâ occasione quâcumque) ad confessionem saltem semel accedant omnes & singuli Monachi. Et in prima Dominica mensis cujuslibet in monasteriis semper communicent, nisi ex causâ fortè, quam Abbati, Priori, aut Poenitentiariis monasteriorum non differant intimare, eorumque iudicio vel abstineant vel accedant. Regula quoque cum in Capitulo legitur, ab illo, qui præest ipsi Capitulo, vel alio, cui hoc ipse injunxerit, propter juniores vulgariter exponatur. Novitiis etiam fidelis deputetur instructor, tam in divinis officiis, quàm in observantia regulari.

¶ Providet circa venationes & aucupationes Monachorum. Ioan. Andr.

Porò à venationibus & aucupationibus omnes semper abstineant, nec eis interesse, aut canes, vel aves venaticas per se vel alios tenere præsumant, nec à familiaribus secum morantibus teneri permittant, nisi saltus, vivaria, vel garenas proprias, vel jus venandi in alienis haberent, in quibus cuniculi vel feræ alia forsitan essent, quæ casu hoc eis permittitur: dum tamen intra monasteria seu domos, quas inhabitant, aut eorum clausuras, venaticos canes non teneant, nec venationi præsentiam exhibeant personalem.

¶ Punit certos prædictorum transgressores: omnes alios puniã juxta auleptam regulæ. Ioan. Andr.

Si quis autem præmissorum temerarius extiterit vio-

a Al. reprimat. b In manus, vetusto satis & emenda. c ita: Ad prioratus quoslibet, administrationes, aut quæcumque, etiam annua officia non assumi, & tanquam vicarios, seu ministros, vel loca aliorum tenentes, &c. c Al. suscinere. d Al. liceat. e Al. perniciosam in segetem.

a Iste s. comprehendit canonicos regulares, ne rubrica sit superflua, contra l. si quando. ff. de legat. 1. & c. solita. de majorit. & obad.

latoꝝ, regulari subiacet disciplina. Et nihilominus si fotulares non corrigiatis & altos, aut caputia (ut præfertur) non fissa portare præsumpserit, siquidem Abbas, vel Prior non habens Abbatem proprium fuerit, per annum se noverit à beneficiorum collatione suspensus: Si verò alius fuerit, ab administratione, si quam obtinet, sit per annum suspensus. Quòd si nullam habeat, eo ipso per annum reddatur inhabilis ad administrationem & Ecclesiasticum beneficium obtinendum. Si qui verò eorum venationi aut occupationi clamosa, vel alias cum canibus aut avibus ex proposito interfuerint, iuxta præmissam personarum distinctionem, dictarum suspensionis & inhabilitatis pœnas per biennium ipso facto incurrant. Abbate autem vel Priore à collatione (ut præmittitur) beneficiorum suspensus, ad Priorem claustralem, cum consilio & assensu Conventus vel majoris partis ipsius, eorundem beneficiorum collatio devolvatur.

¶ *Providet contra professos euntes ad curias principum, vel alia vagantes, vel intra septa monasterii arma tenentes. Ioan. And.*

Quia verò nonnulli Monachorum ipsorum (sicut accepimus) suavi iugo observantia regularis abjecto, interdum (propriis relictis monasteriis se in eis secure morari non posse fingentes, vel alio colore quæsito) per curias principum evagando discurrunt: & nisi à Prælatibus eorum petita pœnio vel subventio assignetur eisdem, conspirantes in illos, eisque prodicionem vel alia gravia imponentes, eos capi & incarcerari, ipsorumque monasteria comburi procurant, & interdum monasteriorum ipsorum bona in totum vel a in partem non modicam occupare præsumunt: Nos eorum in hac parte reprobis ausibus obviare volentes, hoc edicto perpetuo prohibemus, ne Monachi aut regulares Canonici administrationem aliquam non habentes, ad curias Principum absque speciali Prælatorum suorum licentia se conferre præsumant. Quòd si ut suis Prælatibus aut monasteriis damnum aliquod inferant, ad dictas curias se conferre præsumpserint, excommunicationis sententiam eos incurrere volumus ipso facto. Prælatibus eorum districtè nihilominus injungentes, ut ipsos à prædictarum curiarum accessu, & aliis quibuslibet vagationibus & discursu diligenter compescere, ac super hoc non parentes eisdem, severè corrigere non omittant. Præfatæ quoque sententia, Monachos intra septa monasteriorum, sine licentia Abbatum suorum arma tenentes, decernimus subiacere.

¶ *Providet circa Monachorum solitudines. Ioan. And.*

Ad hæc prædecessorum nostrorum vestigiis inhaerentes, perpetuo prohibemus edicto, ne Monachi singuli in singulis sibi commissis administrationibus vel Prioratibus habitare præsumant: Sed si proventus Prioratuum seu administrationum hujusmodi duobus fortè non suppetant, iidem Prioratus seu administrationes, nisi per Abbates ad sustentationem duorum sufficienter reddantur, locis aliis vicinioribus, ad eorum monasteria pertinentibus, vel ipsorum monasteriorum officiis, aut inter se invicem, prout erit commodius, cum consilio & assensu Abbatum, per locorum ipsorum ordinarios uniantur: Monachis locorum, quæ aliis unientur prioribus, ad claustrum primitus revocandis, & Clericis servitutis ibidem, de locorum ipsorum preventibus provisione debita faciendâ.

¶ *Providet de Priorum arate, & ipsorum sacerdotio, professione, & habitatione. Ioan. And.*

Cæterum Prioratus conventuales alicui, nisi XXV. annum attigerit; alii verò curam animarum habentes, etsi cura ipsa per seculares habeat Presbyteros exerce-

ri, cuiquam nisi XX. annum peregerit, conferri nequeant aut committi. Qui autem prioratus istos vel illos habuerint, intra annum computandum à tempore collationis seu commissionis sibi factæ de eis, & possessionis eorum adeptæ, vel intra vigesimum quintum ætatis suæ annum, si ante annum ipsam non conventuales Prioratus eis commissi fuerint, aut collati, se faciant ad sacerdotium promoveri. Quòd si (cessante rationabili causâ) non fecerint, eo ipso, nullâ etiam monitione præmissâ, prædictis Prioratibus sint privati, qui ipsi iterum eâ vice nullatenus conferantur. Sanè Prioratus aliquis, sive administratio committi alicui vel conferri non possit, nisi expressè professus fuerit ordinem monachalem; neque Prioratus aut administrationes extra monasteria obtinentes, permittantur in monasteriis, sed teneantur in ipsis Prioratibus seu administrationibus (quæcunque non obstante consuetudine) residere: nisi ex studiorum vel alia causâ rationabili ad tempus fortè ab hujusmodi residentia excusentur.

¶ *Providet de Monachorum ordinatione & ipsorum doctrina. Ioan. And.*

Ad ampliacionem autem cultus divini, statuimus, quòd Monachi quilibet ad monitionem Abbatis se faciant ad omnes ordines sacros (excusatione cessante legitima) promoveri. Rursus ut ipsis Monachis proficiendi in scientia, via opportuna non desit, in singulis ipsorum monasteriis, quibus ad hoc suppetant facultates, idoneus teneatur magister, qui eos in primitivis scientiis instruat diligenter.

¶ *Confirmat & innovat decretalem supra eodem, Cum ad monasterium. & cap. In singulis. h. d. Ioan. And.*

Præmissa igitur omnia, & ea nihilominus, quæ felicis recordationis Innocentius Papa quartus prædecessor noster, circa statum Monachorum ipsorum pro uberiori cultu observantia regularis, quoad usum camistarum, abdicationem proprietatis, silentium, & esum carniarum, ac de eorum Capitulis de triennio in triennium celebrandis, & etiam quoad quælibet alia statuit (quæ omnia innovamus & approbamus) expressè volumus & statuimus firmiter observari.

CAP. II.

¶ *Moniales, quæ nulli subsunt nisi Papæ, & Canonici seculares, per ordinarios, & alia exempta per suos Prælatos debent annis singulis visitari. Et ponit numerum personarum visitationi interesse debentium, h. d. Ioan. And.*

Idem in eodem.

Attendentes a, quòd ubi gubernaculum disciplinae contemnitur, restat, ut religio naufragetur: providendum censuimus esse præcipue, ne per contemptum hujusmodi in his, quæ se Christo voto celebri respondeant, quicquam reperiat incongruum, quod in regulari ponat honestatis gloria maculam, & divinam meritò possit offendere majestatem. Hoc igitur sacro approbante concilio duximus statuendum, ut singula Monialium monasteria per ordinarios, exempta videlicet, quæ ita sedi Apost. quòd nulli alii subjecta noscuntur, Apostolicâ: non exempta verò, ordinariâ auctoritate, ac exempta alia per alios, quibus subsunt, annis singulis debeant visitari. Visitatores autem hujusmodi sollicitudinis studium diligenter impendant, ut Moniales ipsæ (quarum nonnullas dolentes audivimus in subcriptis excedere) pannis sericis, variorum foderatutis, sandaliis, comatis & cornutis criminibus, scacatis & virgatis caputiolis non utantur: non choreas, non festa secularium prosequantur, non die nocturne per vicos & plateas incedant, aut voluptuosam aliâs vitam ducant, easque solertiùs retrahant ab insolentiis quibuslibet & mundi hujus illecebris, ac inducant easdem

a. Al. ita: vel in parte non modica. b. Vide l. quisquis. C. ad leg. lul. majest. & Ioan. And. in c. in panis. de reg. jur. lib. 6.

a. Vide Conc. Trid. sess. 25. de regularibus. c. 9.

ad impendendum in monasteriis suis devotum & debitum virtutum Domino famulatum. Ad quæ omnia observanda Moniales easdem (non obstantibus exemptionibus & privilegiis quibuscunque, quibus tamen quoad alia nolumus præjudicium generari) per illos, de quibus supra dictum est, compelli jubemus remediis opportunis. Statuimus insuper, ut quævis ad regimen Abbatiarum assumpta, in monasteriis, in quibus Abbatissæ sunt solitæ benedici, intra annum à suæ confirmationis tempore computandum, munus benedictionis suscipiant: alioquin à jure suo (nisi subit causa rationabilis) prorsus se noverint cecidisse: per illos, ad quos id pertinet, provisione de Abbatissis monasteriis ipsis canonicè faciendâ. Illas quoque b mulieres, quæ vulgò dicuntur Canonicæ seculares, & ut seculares Canonici vitam ducunt, non renuntiantes proprio, nec professionem aliquam facientes, per locorum ordinariorum, si exempta non fuerint, sui: si verò exempta fuerint, Apostolicâ auctoritate præcipimus visitari: Per hoc tamen non intendentes eorum statum, regulam, seu ordinem approbare. Ipsos autem visitatores Notariis duobus, & personis duabus suæ Ecclesiæ, quatuorquæ viris aliis honestis utique & maturis præcipimus in ea, quam visitando facient, inquisitione fore contentos. Si qui verò visitatores ipsos in præmissis impedire præsumperint, seu aliquo præmissorum (nisi moniti resipiscant) ipso factò excommunicationis sententiam se noverint incursum, privilegii, statuti, & consuetudinibus quibuslibet in contrarium minimè valentibus.

DE RELIGIOSIS DOMIBUS, UT EPISCOPO
sint subiectæ.

TITULUS XI
CAP. I.

¶ *Mulieres statum Beguinarum sciantes, & de novo assumentes, ut Religiosi in hoc dantes consilium vel favorem, ipso factò sunt excommunicati: status tamen penitentialis per hoc non interdicitur, secundum Paulum.*

Clemens V. in Concilio Viennensi.

Cum de quibusdam mulieribus, Beguinas vulgariter nunupatis (quæ cum nulli promittant obedientiam, nec propriis renuntient, neque profiteantur aliquam regulam approbatam, religiose nequaquam existunt: quanquam habitum, qui Beguinarum dicitur, deferant, & adhæreant Religiosis aliquibus, ad quos specialiter trahitur affectio earundem) nobis fide dignâ relatione insinuatam extiterit, quod earum aliquæ, quasi perductæ in mentis insaniam, de summa Trinitate ac divina essentia disputent & prædicent, ac circa fidei articulos & Ecclesiastica sacramenta opiniones catholicæ fidei contrarias introducant, & multos super his decipientes simplices, eos in errores diversos inducant, aliæque quamplura periculum animarum parientia & sub quodam velamine sanctitatis faciant & committant: Nos tam ex his, quam ex aliis de ipsarum opinione sinistra frequenter auditis, eas merito suspectas habentes, statum earundem sacro approbante Concilio perpetuò duximus prohibendum, & à Dei Ecclesiæ penitus abolendum: easdem & aliis mulieribus quibuscunque sub poena excommunicationis, quam in contrarium facientes incurere volumus ipso factò, injungentes expressè, ne statum hujusmodi, dudum fortè ab ipsis assumptum, quoquo modo secutur ulterius, vel ipsum aliquatenus de novo assumant. Prædictis verò Religiosis, per quos eadem mulieres in hujusmodi Beguinae statu foveri, & ad ipsum suscipiendum induci dicuntur, sub simili excommunicationis poena, quam eo ipso,

quod secus egerint, se noverint incursum, districtius inhibemus, ne mulieres aliquas prædictum statum (ut præmittitur) dudum assumptum sectantes, aut ipsum de novo forsitan assumentes quomodocunque admittant: ipsis super eo sectando vel assumendo præbentes ullo modo consilium, auxilium, vel favorem, nullo contra præmissa privilegio valituro. Sanè per prædicta prohibere nequaquam intendimus, quin si fuerint fideles aliquæ mulieres, quæ promissâ continentia, vel etiam non promissâ, honestè in suis conversantes hospitiiis, penitentiam agere voluerint, & virtutum Domino in humilitatis spiritu deservire, hoc eisdem liceat, prout Dominus ipsis inspirabit.

CAP. II.

¶ *Poenæ constitutionis causam, statuit hospitalia reformari per Collatores ipsorum, & cogi Rectores eorum ad conservationem locorum & suorum jurium, & ad hospitalitatem tenendam: statuens per locorum ordinariorum suppleri defectum vel negligentiam Collatorum, etiam circa exempta. Ioan. Andr.*

Idem.

Quia contingit interdum, quod xenodochiorum, leprofariorum, elemosynariorum, seu hospitalium Rectores, locorum ipsorum curâ postpositâ, bona, res & jura ipsorum interdum ab occupatorum & usurpatorum manibus excutere negligunt: quinimò ea collabi & deperdi, domos & ædificia ruinis deformari permittunt, & non attento, quod loca ipsa ad hoc fundata, & fideliū erogationibus dotata fuerunt, ut pauperes, infectique leprâ reciperentur inibi, & ex proventibus sustentarentur illorum, id renuunt inhumaniter facere, proventus eisdem in usus suos damnabiliter convertentes b: cum tamen ea, quæ ad certum usum largitione sunt destinata fidelium, ad illum debeant, non ad alium (salvâ quidem sedis Apostolicæ auctoritate) converti: Nos incuriam & abusum hujusmodi detestantes, hoc sacro Concilio approbante sancimus, ut hi, ad quos id de jure vel statuto in ipsorum fundatione locorum appositum, aut ex consuetudine præscripta legitime, vel privilegio sedis Apostolicæ pertinet, loca ipsa studeant in prædictis omnibus salubriter reformare, ac occupata, deperdita, & alienata indebitè, in statum reduci debitum faciant, & ad ipsarum miserabilium personarum receptionem & sustentationem debitam, juxta facultates & proventus locorum ipsorum Rectores prædictos compellere non committant. In quo, si fortè commiserint negligentiam, vel defectum, ordinariis locorum injungimus, ut etiam si pia loca prædicta exemptionis privilegio munita consistant, per seipsos vel alios impleant omnia præmissa & singula, & Rectores eisdem utique non exemptos, propria: exemptos verò & alios privilegiatos, Apostolicâ ad id auctoritate compellant. Contradictores cujuscunque status aut conditionis existant, ac præbentes eisdem circa præmissa consilium, auxilium, vel favorem, per censuram Ecclesiasticam & aliis juris remediis compescendo: nullum tamen per hoc exemptionibus seu privilegiis ipsis, quoad alia, præjudicium generando.

¶ *Præcipit hospitalia in beneficium non concedi, nisi in duobus casibus, & reprobat contrariam consuetudinem, submittem, quales esse debeant, quibus administratio ipsa committitur, & de ipsarum juramento, inventario & ratione reddenda: & decretum apponit. Ioan. Andr.*

Ut autem præmissa promptius observentur, nullus ex locis ipsius secularibus Clericis in beneficium conferatur, etiam si de consuetudine (quam reprobamus pe-

a al. ita: prout ipsis Dominus ministrabit. b Ad hunc locum vid. l. legatum. ff. de administr. rerum ad civi. per. c. reuera. de conf. dist. 2. ver. nos. c. quamvis. de pen. lib. 6. c al. injuriam.

a al. numerandum. b Vid. Archidiaconum in c. si quis suadente. 7. q. 2. c al. parantia.

nitus) hoc fuerit observatum, nisi in illorum fundatione fecus constitutum fuerit, seu per electionem sit de Rectore locis hujusmodi providendum. Sed eorum gubernatio viris providis, idoneis, & boni testimonii committatur, qui scient, velint, & eorum proventus & reditus in personarum usum miserabilium fideliter dispensare, & quos in usus alios bona prædicta convertere præsumptio verisimilis non existat: in quibus sub obestatione divini iudicii illorum, ad quos dictorum locorum commissio pertinet, conscientias oneramus. Illi etiam, quibus dictorum locorum gubernatio seu administratio committetur, ad instar tutorum & curatorum juramentum præstare, ac de locorum ipsorum bonis inventaria a conficere, & ordinariis seu aliis, quibus subsunt loca hujusmodi, vel deputandis ab eis, annis singulis de administratione sua teneantur reddere rationem. Quòd si secus à quoquam fuerit attentatum, collationem, provisionem, seu ordinationem ipsam carere decernimus omni robore firmitatis.

¶ *Declarat constitutionem non extendi ad hospitalia Religiosorum & militarium ordinum. h. d.*

Præmissa verò ad hospitalia militarium ordinum, aut religiosorum etiam aliorum extendi minimè volumus: quorum tamen hospitalium Rectoribus in sanctæ obediæntiæ virtute mandamus, ut in illis secundum suorum ordinum instituta & antiquas observantias providere pauperibus, & hospitalitatem debitam in illis tenere procurent: ad quod per superiores eorum acta b. distributione cogantur, statutis aut consuetudinibus quibuslibet non obstantibus in præmissis.

¶ *Conservat antiquas consuetudines talium locorum, circa divinis officia & sacramenta. Ioan. And.*

Cæterum nostræ intentionis existit, quòd si qua sint hospitalia, altare, vel altaria, & cæmeterium ab antiquo habentia, & Presbyteros celebrantes & sacramenta Ecclesiastica pauperibus ministrantes, seu si parochiales Rectores consueverint in illis e exercere præmissa, antiqua consuetudo servetur, quoad exercenda & ministranda spiritalia supradicta.

DE JURE PATRONATUS.

TITULUS XII.

CAP. I.

¶ *Si presentatus ad Ecclesiam per patronos Ecclesiasticos, in quibus ipsi non consueverunt omnia onera supportare, non assignetur intra terminum competentem congrua portio, diæcesanus eam assignare debet. Quod locum non habet, quando onera sunt per patronos supportanda. h. d. Ioan. And.*

Clemens V. in Concilio Viennensi.

VT constitutio, quæ ad Ecclesiam aliquam quemvis etiam ad exemptionem presentationem admitti consuetudine non obstante contrariâ prohibet, nisi presentato de proventibus ejusdem Ecclesiæ, talis coram diæcesano portio fuerit assignata, unde jura possit Episcopalia solvere, & sustentationem habere congruam, sicut expedit, observetur, ipsam declarare, ac d. quædam adicere consulta hujusmodi sacri Concilii approbatione providimus: Diæcesanis sub obestatione divini iudicii restrictiùs inhiibentes, ne presentatum aliquem per quamcumque personam Ecclesiasticam jus presentandi ad Ecclesiam aliquam habentem admittant, nisi intra certum terminum competentem, per diæcesanos e ipsos presentantibus præfigendum, ipsi presentato fuerit coram eis (ut præscri-

a al. Inventarium. b al. Ecclesiasticâ. c al. ita: in illis partibus, &c. d In antiquioribus codicibus constanter legitur ita: ac ei quædam, &c. e al. Episcopus;

bitur a) congrua de proventibus Ecclesiæ portio assignata. Quam si forsan iidem presentantes intra terminum ipsum assignare neglexerint, ne factum eorum, noceat presentato, statumus, ut extunc diæcesani debeant presentatum (nisi aliud canonicum obstat) admittere, & in pœnam presentantium ad diæcesanos ipsos potestas assignationis hujusmodi devolvatur. Præcipimus autem diæcesanis eisdem, sub ipsis obestatione divini iudicii, ipsorumque conscientias oneramus, quòd moderationem portionis b ipsius debite faciant, nec odio vel favore, vel aliâ in pluri vel minori circa illam scienter excedant. Sanè in prioratum vel aliorum, tam regularium, quam secularium locorum Ecclesiis, in quibus Religiosi vel alii, ad quos eorum reditus pertinere noscuntur, prædicta consueverunt onera supportare, præmissa nullatenus observentur: sed onera omnia, quæ Ecclesiarum ipsarum perpetuis Presbyteris, aut Vicariis incumbere, si dicta eis assignatio facta esset, Religiosi & alii supradicti plene subire, ac Presbyteros, seu Vicarios ipsos deceter tractare, nec non sustentationem eis præstare sufficientem & congruam teneantur. Ad qua omnia integraliter adimplenda, & nihilominus ad observatorem debitam assignationis per diæcesanum in casu alio (ut præmittitur) faciendâ, Religiosos prædictos, & alios quoslibet à diæcesanis eisdem Ecclesiasticâ volumus censurâ compelli: Non obstantibus exemptionibus aut aliis quibuslibet privilegiis, consuetudinibus, vel statutis, quæ circa præmissa, vel eorum aliquod Religiosis ipsis aut aliis, in nullo volumus suffragari.

CAP. II.

¶ *In plures heredes unius ex pluribus patronis transit jus patronatus per stirpes. h. d. Ioan. And.*

Idem.

Plures e ab uno ex patronis Ecclesiæ relictis heredes, vocem duntaxat unius habebunt in presentatione Rectoris. Et (ut faciliùs provideatur Ecclesiis) non inconveniens reputamus, patronos ipsos inter se posse liberè convenire, de Rectore ab eis alternis vicibus presentando: Quibus etiam ex eadem causâ permittimus, ut plures ad vacantem Ecclesiam possint eo modo presentare personas, quòd una ex eis eligi per Episcopum valeat & admitti.

DE CENSIBUS, EXACTIONIBUS, & procuracionibus.

TITULUS XIII.

CAP. I.

¶ *Religiosi subire teneantur onera, qua incumbant Ecclesiis per eos ante hoc Concilium acquisitis: nisi privilegio, exemptione vel aliâ iustâ causâ juventur: que privilegia vel exemptiones non juvant in Ecclesiis post Concilium acquirendis. h. d. Ioan. And.*

Clemens V. in Concilio Viennensi.

Cum sit natura consonum, illos non recusare onera, qui rerum commoda complectantur, hæc in perpetuum valiturâ constitutione sancimus, ut Religiosi quicumque pro monasteriis & Ecclesiis, quæ ad eos quocumque sint titulo devoluta, procuraciones Legatorum sedis Apostolicæ, ac jura Episcopalia, & alia præstari pro ipsis, æqueam ad eos pervenissent, solita, promptè solvere studeant: nisi forsan sedis Apostolicæ privilegio, exemptione, vel aliâ causâ legitimâ, ab his se valeant excusare. Privilegia verò, seu exemptiones hujusmodi ad monasteria, seu Ecclesias, quæ ad eos obvenerint continget, in posterum volumus non extendi:

a al. Præmittitur. b al. personis. c De intellectu vide Lambertini, de jure patron. art. 12. q. 1. part. 2. num. 5.

CAP. II.

¶ *Ponit quaedam gravamina, quae Pralati inferebant exemplis, praecipue Cisterciensibus, & illa fieri prohibet: statuens, quod Episcopi, qui in monasteriis Cisterciensium ordinis charitative procurantur, sint contenti cibariis, quae per illos sibi ministrantur. Si vero procurantur ex debito, ipsi volentibus carnes ministrari debent extra septa monasterii, vel saltem extra portam, quae dicitur Regularis. Ipsorum etiam Elemosynarii fragmenta mensarum possunt pauperibus erogare. h. d. Io. Andr.*

Idem.

AD nostrum (quod dolentes referimus) pervenit auditum, quod Ecclesiarum Pralati ad monasteria Cisterciensium ordinis accedentes, licet ab eis charitative recipiantur, & eis curialiter necessaria ministrantur, cibis tamen regularibus non contenti, contra privilegia dicti ordinis carnes petunt, & si eis non ministrantur, auferunt violententer. Et licet in locis eisdem fiant elemosynae competenter, ipsi tamen Pralati ipsi Religiosis invitatis alias elemosynas faciunt, etiam in aliquibus locis, in quibus procuraciones non habent, de consuetudine vel de jure. Pro equitatis quoque ferendis, licet ferris non egeant, & eoci eorum sui officii ratione pecuniam exigunt & extorquent: Nec compositiones super procuracionibus inter Pralatos ipsos & eos initas eis servant. Ipsis etiam in recipiendis procuracionibus ita graves existunt, quod ipsis in eorum monasteriis & Ecclesiis procuraciones recipiendis, longi temporis victum brevis hora consumit: & dum procuraciones recipiunt, canes venaticos, falcones & accipitres secum habent. Et nisi voluntati satisfiat eorum, velut monasteriorum seu Ecclesiarum per violentiam sepe franguntur, & ornamenta Ecclesiae exportantur, pluresque procuraciones recipiunt una die sedis Apostolicae privilegio non suffulti, interdum in pecunia numerata, visitationis etiam officio non impenso, & occasione dictarum procuracionum iidem Pralati ab ipsis frequenter exigunt, quae illisolvere non tenentur, intolerabilia eisdem gravamina cumulantes. Sunt b & nonnulli, qui procuraciones nunciorum Apostolicae sedis, aliaque extraordinaria onera exemptis & aliis Religiosis pro majori parte imponunt, ut se ac Presbyteros liberent seculares, Religiosos ad ordinandum hujusmodi onerum distributionem minime affluentes: In multis etiam aliis praefati Pralati, exempta monasteria, & ipsorum Ecclesias utroque illis jure subjectas, gravant in procuracionibus recipiendis, & oneribus insolitis imponendis. Nos igitur super his volentes de opportuno remedio providere, sacri approbatione Concilii duximus statuendum, ut si Episcopi non causa visitationis, sed charitativae hospitalitatis, ad monasteria venerint supradicta, & victualia gratis recipiant, quae charitatis gratia eis fuerint ministrata. Ipsis autem Episcopis, ad monasteria venientibus supradicta, & procuraciones ibidem recipiendis sibi debitas de jure communi, consuetudine, privilegio, vel jure alio speciali, in domibus ipsorum monasteriorum, extra tamen septa ipsorum existentibus, si quae fuerint ad hoc aptae, alioquin intra septa ipsa, non tamen intra portam, quam regularem appellant, carni pro congruentia temporis si voluerint (privilegio non obstante quocumque) cibaria ministrantur. Nec inconveniens reputamus, si fragmenta, quae de mensis ipsorum Episcoporum & ipsorum familiarium colliguntur, per ipsorum Episcoporum Elemosynarios ibidem pauperibus erogentur. Ab aliis autem gravaminibus expressis superius, Pralati diligenter c

a Vid. c. cum Apostolus. extra de censib. & cap. 1, 2, & 3. eod. tit. lib. 6. & vid. Const. Trid. sess. 24. de refor. c. 3. ubi plene de materia visitationis. b al. sunt etiam, &c. c al. sta: diligenter profus abstineant.

abstineant, si Dei & Apostolicae sedis indignationem voluerint evitare.

CAP. III.

¶ *Ducefani, quibus hoc constat, illos qui exigendo a Clericis pedagia, vel guidagia excommunicati sunt vel interdicti, publicare debent. Ioan. Andr.*

Idem in eodem.

PRaesenti a constitutione jubemus, ut locorum ducefani contra eos, qui ab Ecclesiis vel personis Ecclesiasticis pro earum rebus propriis, quas non negotiandi causa deferunt, aut deferri faciunt, vel transmittunt, pedagia vel guidagia suo vel alieno nomine exigunt, vel extorquent in animarum suarum periculum, & eorum a quibus ea exigunt, praesudicium & gravamen, excommunicationis & interdicti sententias a jure prolatas, postquam de b his ipsis confiterit, omnino publicent, vel a suis subditis tandiu faciant publicari, donec illi sic exacta c restituerint, & de transgressione hujusmodi satisfecerint competenter.

DE CELEBRATIONE d MISSARUM,
& aliis divinis officiis.

TITULUS XIV.

CAP. I.

¶ *Pralati, ad quos spectat correctio, & illis negligentibus, superiores ipsorum debent esse solliciti, ut bonis debitis in cathedralibus, regularibus, & collegiatis Ecclesiis Hora Canonica devotè psallatur: & quod in Ecclesiis aliis celebretur convenienter & debite dignum officium, & nocturnum. principaliter hoc intendit. Io. Andr.*

Clemens V. in Concilio Viennensi.

GRAVI e nimirum turbatione movemur, quod ex nonnullorum Rectorum negligentia, quae dum spem impunitatis permittit, multam nutrire pestilentiam consuevit in subditis, plerique Ecclesiarum ministri modesti ordinis Clericalis abjecti, dum offerre Deo sacrificium laudis fructum laborum suorum in puritate conscientiae & animi devotione debent, Horas Canonicas dicere, seu psallere, transcurrendo, syncopando, extranea quidem & plerumque vana, profana, & inhonesta intermiscendo colloquia, tardè ad chorum conveniendo, seu Ecclesiam ipsam absque rationabili causa ante finem officii exeundo frequenter, aves interdum portando, seu faciendo portari, canesque secum ducendo venaticos, ac quasi nihil praetendentes de clericali militia, in corona, vestibus, & tonsura, divina etiam celebrare, aut eis interesse nimis indevote praesumunt. Nonnulli etiam tam Clerici, quam Laici, praesertim in festorum certorum vigiliis, dum in Ecclesiis debent orationi insistere, non verentur in ipsis, earumque cœmeteriis choreas facere dissolutas, & f interdum caner cantilenas, ac multas insolentias perpetrare, ex quibus Ecclesiarum & cœmeteriorum violationes, inhonesta, variaque delicta quandoque sequuntur, & Ecclesiasticum plerumque perturbatur g officium, in divina majestatis offensam, & astantium scandalum populorum. In multis insuper Ecclesiis cum vasis, vestimentis, & ceteris ornamentis ad divinum cultum necessariis, indecentibus utique (pensatis earum facultatibus) deservitur. Ne igitur transgressiones invalescant hujusmodi, aliisque veniant in exemplum, sacri Concilii approbatione, hoc

a Nota quod res Clericorum gaudent eodem privilegio, quo res Ecclesiarum. cap. ultim. de vit. & honest. Cler. c. Ecclesiarum servos. 12. q. 2. Anch. b al. de ipsis eis consistunt, &c. c al. extorta. d al. sta: de celebratione Missarum, & aliorum officiorum. e De materia hujus Clement praeter Doct. hic, vide Canonistas in cap. 1. & c. dolentes. ext. de celeb. Missar. f al. sta: etiam interdum, &c. g al. perturbant.

fieri prohibentes, sancimus: ut illi, ad quos id pertinet, & in eorum, si utique exempti non sint, negligentiam vel defectum, locorum ordinarii: si verò exempti fuerint, aut alias circa hoc privilegiati, superiores ipsorum (omni negligentia vel incuria penitus relegata) circa reformanda præmissa, & eorum singula corrigenda, necnon ut in Cathedralibus, Regularibus, & Collegiatis Ecclesiis horis debitis devotè psallatur: In aliis verò convenienter & debite celebretur divinum a diurnum & nocturnum officium, si Dei & Apostolicæ sedis indignationem evitare voluerint, sollicitam curent diligentiam adhibere: contradictores per censuram Ecclesiasticam (dummodo ad eos illam exercere pertineat) aliisque opportunis remediis compescendo, facientes prout ad eos spectat in his & aliis, quæ ad divinum cultum, & morum reformationem pertinent, ac Ecclesiarum & cœmeteriorum respiciunt honestatem, sacrorum statuta Canonum, ad quæ scienda diligens curent adhibere studium, irrefragabiliter observari.

CAP. II.

¶ Clerici etiam Religiosi, domesticis commensales Cardinalium vel Episcoporum, se possint illis in divinis officiis cooptare. h. d. Ioan. And.

Idem in eodem.

Dignum profus & congruum arbitantes, quòd Clerici tam Religiosi, quam alii Cardinalium sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ, ac quorumcumque Pontificum, gratiam & communionem Apostolicæ sedis habentium, commensales domestici se possint ipsis in divinis officiis cooptare, ut illud, quod iidem Cardinales, seu Pontifices dicent officium, licitè dicere valeant: Nec ad dicendum aliquod aliud teneantur, sacri approbatione Concilii indulgemus.

DE BAPTISMO, ET EJUS
effectu.

TITULUS XV.

CAP. UN.

¶ In fontibus Ecclesiarum, non in privatis domibus, debet baptisma concedi: duos casus excipit, & transgressores puniri præcipit. Ioan. And.

Clemens V. in Concilio Viennensi.

Præsenti b prohibemus edicto, ne quis de cætero in aulis vel cameris, aut aliis privatis domibus, sed duntaxat in Ecclesiis, in quibus sunt ad hoc fontes specialiter deputati, aliquos (nisi Regum vel Principum, quibus valeat in hoc casu deferri, liberi extiterint, aut talis necessitas emerferit, propter quam nequeat ad Ecclesiam absque periculo propter hoc accessus haberi) audeat baptizare. Qui autem secus præsumperit, aut suam in hoc præsentiam exhibuerit, taliter per Episcopum suum castigetur, quòd alii attentare similia non præsumant.

DE RELIQUIIS ET VENERATIONE
Sanctorum.

TITULUS XVI.

CAP. UN.

¶ Festum corporis Christi celebrari debet feriâ quintâ, post octavam Pentecostes, & certa indulgentia conceduntur iis, qui in festo, vel intra octavam officio vel horis intererunt. h. d. Io. And.

Clemens V. in Concilio Viennensi.

SI Dominum in sanctis ejus laudare jubemur, dignum profectò, justum & salutare nobis existit, ut sibi in sui, quos nos quotidie spiritualiter reficit, memoriam corporis, laudes festivæ venerationis, & gra-

a Al. ita: diurnum officium pariter & nocturnum. b Conferunt tradita per B. Thom. par. 3. q. 83. art. 3.

tias referamus. Hæc igitur consideratione inducti, constitutionem à bonæ memoriæ Urbano Papa quarto prædecessore nostro super hoc editam, de fratrum nostrorum consilio districtè præcipimus observari, cujus tenor sequitur in hæc verba: Urbanus Episcopus, servus servorum Dei, venerabilibus fratribus Patriarchis, Archiepiscopis, Episcopis & aliis Ecclesiarum Prælati, &c. Transfuitur de hoc a mundo ad Patrem Salvatoris noster Dominus Jesus Christus, cum tempus suæ passionis instaret, sumptâ cenâ, in memoriam mortis suæ instituit summum & magnificum sui corporis & sanguinis sacramentum, corpus in cibum, & sanguinem in poculum tribuendo. Nam quoties hunc panem manducamus, & calicem bibimus, mortem Domini annunciamus. In institutione quidem hujus sacramenti dixit ipse Apostolus: [Hæc facite in meam commemorationem:] ut præcipuum & insigne memoriale sui amoris eximii, quo nos dilexit, esset nobis hoc præcellum & venerabile sacramentum: memoriale, inquam, mirabile ac stupendum, delectabile, suave, tutissimum, ac super omnia pretiosum, in quo innovata sunt signa & mirabilia immutata, in quo habetur omne delectamentum, & omnis saporis suavitas, ipsaque dulcedo Domini degustatur, in quo utique vita fructuosa consequimur & salutis. Hoc est memoriale dulcissimum, memoriale sacratissimum, & memoriale salvificum, in quo gratam redemptionis nostræ recensemus memoriam, in quo à malo retrahimur, & in bono confortamur, & ad virtutum & gratiarum profectum incrementa, in quo profectò proficimus ipsius corporali præsentia Salvatoris. Alia namque quorum memoriam agimus, spiritu menteque complectimur: sed non propter hoc realem eorum præsentiam obtinemus: In hac verò sacramentali Christi commemoratione Jesus Christus præsens sub alia quidem forma, in propria verò substantia est nobiscum. Ascensus enim in caelum dixit Apostolus & eorum sequacibus b: [Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem sæculi:] benignâ ipsos promissione confortans, quòd remaneret & esset cum eis, etiam præsentia corporali c. O digna & nunquam intermittenda memoria! in qua mortem nostram recolimus mortuam, nostrumque interitum interivisse, ac lignum vivificum ligno crucis affixum, fructum nobis attulisse salutis. Hæc est commemoratio gloriosa, quæ fidelium animos replet gaudio salutaris, & cum infusione lætitiæ devotionis lachrymas subministrat. Exultamus nimirum nostram memorando liberationem, & recolendo passionem Dominicam, per quam liberati sumus, vix lachrymas continemus. In hac itaque sacratissima commemoratione adsum nobis suavitatis gaudium simul & lachrymæ: quia & in ea congaudemus lachrymantes, & lachrymarum devotè gaudentes, lætas habendo lachrymas, & lætitiarum lachrymantem: nam & cor ingenti perfusum gaudio, dulces per oculos stillat guttas. O divini amoris immensitas, divinx pietatis superabundantia, divinx affluentia largitatis! dedit enim nobis Dominus omnia, quæ subiecit sub pedibus nostris, & super universas terræ creaturas contulit nobis domini principatum. Ex ministris etiam spirituum superiorum d. nobilitat & sublimat hominis dignitatem. Administratorii namque sunt omnes in ministerium, propter eos qui hæreditatem salutis capiunt, destinati. Et cum tam copiosa fuerit erga nos ejus magnificentia, volens adhuc ipse in nobis suam exuberantem charitatem præcipuâ liberalitate monstrare, semetipsum nobis exhibuit, & transcendens omnem plenitudinem largitatis, omnem modum dilectionis excedens, attribuit se in cibum. O singularis & admiranda liberalitas, ubi donator

a In antiquioribus codicibus desit diffin. hoc. b Matth. ult. c Vide gl. in l. i. ff. quod mor. cau. & gloss. in l. c. in quibus cau. obo. lib. 11. d Al. supernorum.

venit in donum, & datum est idem penitus cum datore! Quam larga & prodiga largitas, cum tribuit quis se ipsum. Dedit igitur nobis se in pabulum, ut quia per mortem homo cruciatur, & per cibum ipse relevaretur ad vitam: cecidit homo per cibum ligni mortiferum *a*, relevatus est homo per cibum ligni vitalis. In illo pendit efca mortis, in isto pendit vitæ alimentum. Illius efus meruit læsionem, istius gustus intulit sanitatem: gustus fauciavit, & gustus sanavit. Vide quia unde vulnus est ortum, prodiit & medela: & unde mors subiit, exinde vita evenit. De illo siquidem gustu dicitur *b*: [Quicumque die comederit ex hoc pane, vivet in æternum.] Hic est cibus, qui plenè reficit, verè nutrit, summeque impinguat: non corpus, sed cor, non carnem, sed animam, non ventrem, sed mentem. Homini ergo, qui spirituali alimonia indigebat, Salvator ipse misericors, de nobiliori & potentiori hujus mundi alimento pro anima refectione piâ dispositione providit. Decens quoque liberalitas extitit, & *d* conveniens operatio pietatis, ut verbum Dei æternum, quod rationabilis creatura cibus est & refectio, factum caro, se rationabili creaturæ carni & corpori, homini videlicet, in edulium largiretur: panem enim Angelorum manducavit homo, & idèd Salvator ait *f*. [Caro mea verè est cibus.] Hic panis sumitur, sed verè non consumitur: manducatur, sed non transmutatur: quia in edentem minime transformatur, sed si dignè recipitur, sibi recipiens conformatur. O excellentissimum sacramentum! O adorandum, venerandum, colendum, glorificandum, præcipuis magnificandum, laudibus, dignis præconiis exaltandum, cunctis honorandum studiis, devotis prosequendum obsequiis & sinceris mentibus retinendum! O memoriale nobilissimum intimis commendandum præcordiis, firmiter animo alligandum, diligenter reservandum in cordis utero & meditatione, ac celebratione sedulè recendum! Hujus memorialis continuam debemus celebrare memoriam, nullius, cujus ipsum fore memoriale cognoscimus, semper memores existamus: quia cujus donum vel munus frequentius aspicitur, hujus memoria fructibus retinetur. Licet igitur hoc memoriale sacramentum in quotidianis Missarum solenniis frequentetur, conveniens *g* tamen arbitramur & dignum, ut de ipso semel saltem in anno, ad confundendam specialiter hæreticorum perfidiam & infaniam, memoria solennior & celebrior habeatur. In die namque cœnæ Domini, quo die ipse Christus hoc instituit sacramentum, universalis Ecclesia pro pœnitentium reconciliatione, sacri consecratione chrisimatis, adimplerent mandati, circa lectionem pedum & aliis quamplurimum occupata, plenè vacare non potest celebrationi hujus maximi sacramenti. Hoc enim circa Sanctos, quos per anni circulum veneramus, ipsa observat Ecclesia, ut (quamvis in letaniis & Missis, ac aliis etiam ipsorum memoriam sapientius renovemus) nihilominus tamen ipsorum natalitia certis diebus per annum solenniùs recolat, festa propter hoc eisdem diebus specialia celebrando. Et quia in his festis circa solennitatis debitum aliquid per negligentiam, aut rei familiaris occupationem, aut aliàs, ex humana fragilitate omittitur: statuit ipsa mater Ecclesia certam diem, in qua generaliter omnium Sanctorum commemoratio fieret, ut in hac ipsorum celebratione communi, quicquid in propriis ipsorum festivitatibus omisissum existeret *h*, solveretur. Potissi-

mè igitur exequendum est erga hoc vivificum sacramentum corporis & sanguinis Jesu Christi, qui est Sanctorum omnium *a* gloria & corona, ut festivitate ac celebritate præfulgeat speciali, quatenus in eo, quod in aliis Missarum officiis circa solennitatem est forsitan prætermisissum, devotè diligentia suppleatur, & fideles (festivitate ipsâ instante) intra se præterita memorantes, id quod in ipsis Missarum solenniis, secularibus forsitan agendis impliciti, aut aliàs ex negligentia vel fragilitate humana minus plenè gesserunt, tunc attentè in humilitate spiritus & animi puritate restaurant. Intelleximus autem olim, dum in minori essemus officio constituti, quòd fuerat quibusdam catholicis divinitus revelatum, festum hujusmodi generaliter in Ecclesia celebrandum. Nos itaque ad corroborationem & exaltationem catholicæ fidei, dignè ac rationabiliter duximus statuendum, ut de tanto sacramento, præter quotidianam memoriam, quam de ipso facit Ecclesia, & solennior & specialior annuatim memoria celebratur: certum ad hoc designantes & describentes diem, videlicet feriam quintam proximam, post Octavam Pentecostes: ut in ipsa quinta feria devotè turbæ fidelium propter hoc ad Ecclesias affectuosè concurrant, & tam Clerici quàm populi gaudentes, in cantica laudum surgant: tunc enim omnium corda & vota, ora & labia, hymnos persolvant lætitiæ salutaris: tunc psallat fides, spes tripudiet, exultet charitas, devotio plaudat, jubilet chorus, puritas jucundetur: tunc singuli alacri animo pronèque voluntate conveniant, sua studia laudabiliter exequendo, tanti festi solennia celebrantes: & utinam ad Christi servitium sic ejus fideles ardor inflammet, ut per hæc & alia proficientibus ipsis meritorum cumulis apud eum, qui sese dedit pro eis in pretium, tribuitque se ipsis in pabulum, tandem post hujus vitæ decursum eis se in primum largiatur. Ideoque universitatem vestram moneamus & hortamur in domino, & per Apostolica scripta in virtute sanctæ obedientiæ districtè præcipiendo mandamus, in remissionem peccaminum injungentes, quatenus tam excelsum, & tam gloriosum festum prædictâ quintâ feriâ singulis annis devotè ac solenniter celebretis, & faciatis studiosè per universas Ecclesias civitatum vestrarum & diocesium celebrari: subditos vestros in Dominica, dictam quintam feriam proximè præcedente, salutaribus monitis sollicitè per vos & per alios exhortantes, ut per veram & puram confessionem, eleemosynarum largitionem, attentas & sedulas orationes, & alia devotionis & pietatis opera taliter se studeant præparare, quòd hujus pretiosissimi sacramenti mereantur fieri participes illâ die, possintque ipsum suscipere reverenter, ac ejus virtute augmentum consequi gratiarum. Nos enim Christi fideles ad colendam tantum festum & celebrandum donis volentes spiritualibus animare, omnibus verè pœnitentibus & confessis, qui Matutinali officio festi ejusdem, in Ecclesia, in qua idem celebrabitur, interfuerint, centum: Qui verò Missæ, totidem: Qui autem in primis ipsius festi vespere interfuerint, similiter centum: Qui verò in secundis, totidem: Illis verò, qui Prima, Tertia, & Sexta, Nonæ ac Completorii officiis interfuerint, pro qualibet Horarum ipsarum, quadraginta: Illis autem, qui per octavas *b* illius festi Matutinalibus, Vespertinis, Missæ, ac prædictarum Horarum officiis interfuerint, centum dies singulis octavarum ipsarum diebus, de omnipotentis Dei misericordia, ac beatorum

Apostolorum ejus Petri & Pauli auctori-

tate confisi, de injunctis sibi

pœnitentiis relaxamus.

a Philipp. 4. *b* ad Octavam.

Kkkk 5

a Aliàs, mortiferi. *b* Genes. 2. *c* Joann. 6. *d* Aliàs, ita: & non inconvenientis, &c. *e* Psalm. 77. *f* Joann. 6. *g* Vid. Concilium Tridentinum sessio. 13. de sanctissimo Eucharistia sacramento, c. 1. & 6. *h* Aliàs, extitit.

DE IMMUNITATE ECCLE-
siarum.

TITULUS XVII.

CAP. UN.

¶ Revocat & pro infestis vult haberi decretalem, Clericis. ood.
tit. lib. 6. cum suis declarationibus. Io. Andr.

Clemens V. in Concilio Viennensi.

Quoniam ex constitutione Bonifacii Papæ octavi prædecessoris nostri, quæ incipit, Clericis Laicos, & ex declaratione, seu declarationibus ex illa postmodum subsequitis, nonnulla scandala, magna pericula, & incommoda gravia sunt secuta, & ampliora sequi (nisi celeri remedio succurratur) præsumitur a verisimiliter in futurum: Nos de consi-

a. al. Præsumuntur.

lio fratrum nostrorum constitutionem, & declarationem, seu declarationes prædictas, & a quicquid ex eis secutum est, vel ob eas, penitus revocamus, & eas haberi volumus pro infestis: Volentes & firmiter statuantes, illud (contra quoscunque Laicos, exigentes seu extorquentes ab Ecclesiis, Ecclesiasticisque personis talias seu collectas aut exactiones quasunque, & contra dantes ad id faciendum consilium, auxilium vel favorem, necnon & circa præstandas subventiones Laicis ab Ecclesiarum Prælatibus, ac aliis viris Ecclesiasticis) inviolabiliter observari, quod super his à prædecessoribus nostris in Lateranen. & generali Conciliis, quæ nos sub oblatione divini iudicii præcipimus observari districte, salubriter est provifum.

a In vetusto codice manuscripto ita: ac omnia & singula contenta in eis penitus, &c.

F I N I S.

CLEMENTINARVM

LIBER QUARTUS.

DE CONSANGUINITATE, ET AFFI- NITATE.

TITULUS UNICUS.

CAP. UNIC.

¶ Scienter contrahens matrimonium in gradu consanguinitatis vel affinitatis prohibito, vel cum Moniali excommunicatus est ipso iure: & publicari debet & vitari. Idem in professore & professæ, vel constituto in sacris. Ioan. Andr.

Clemens V. in Concilio Viennensi.

Eos a, qui divino timore postposito, in suarum periculum animarum scienter in gradibus consanguinitatis & affinitatis constitutione canonica interdicitis, aut cum Monialibus contrahere matrimonialiter non verentur: Necnon Religiosos & Moniales ac Clericos

in sacris ordinibus constitutos matrimonia contrahentes, refranare metu poenæ ab huiusmodi eorum temeritatis audacia cupientes: Ipsos excommunicationis sententiæ ipso facto decernimus subjacere: Præcipientes Ecclesiarum Prælatibus, ut illos, quos eis confiterit taliter contraxisse, excommunicatos publicè tardius nuncient, seu à suis subditis faciant nunciari, donec suum humiliter recognoscens errorem separentur ab invicem, & absolutionis obtinere beneficium mereantur. Per prædicta quoque iuribus, quæ sic contrahentibus alias poenæ imponunt, in nullo volumus derogari.

a Vid. Concil. Tridentin. sess. 24. de reform. matrim. cap. 1. & de intellectu, beatorum Antoninum tractat. de excommunicatione, capit. 34. adde Covarruviam lib. 4. decretal. part. 1. cap. 2. §. 2. num. 1.

F I N I S.

CLE-

CLEMENTINARVM

LIBER QUINTUS.

DE MAGISTRIS, ET NE ALIQUID EXIGATUR PRO LICENTIA DOCENDI.

TITULUS PRIMUS.

CAPIT. I.

In studiis Romanæ curiæ, Parisien. Oxonien. Bononien. & Salamantino, debent esse magistri catholici, scholas regentes in linguis Hebraica, Arabica, & Chaldaea, duo scilicet pro qualibet lingua. Et statuitur per quos eis debeat de stipendiis & sumptibus provideri.

Clemens V. in Concilio Viennensi.

Nter a sollicitudines nostris humeris incumbentes, perpetuam curam revolvimus, ut errantes in viam veritatis inducere, ipsosque; lucrifacere Deo, suam nobis cooperante gratia, valeamus: hoc est, quod profectum desideranter exquirimus, ad id nostrae mentis sedulo destinamus affectum, ac circa illud diligenti studio & studiosa diligentia vigilamus. Non ambigimus autem, quin ad hujusmodi nostrum desiderium assequendum, divinarum eloquiorum sit expositio congrua, ipsorumque fidelis praedicatione admodum opportuna. Sed nec ignoramus, quin & haec promiscuantur inaniter, vacuaque; redire, si auribus linguam loquentis ignorantium proferantur. Ideoque illius, cuius vicem in terris (licet immeriti) gerimus, imitantes exemplum, qui ituros per univereum mundum ad evangelizandum Apostolos, in omni linguarum genere fore voluit eruditos, viris catholicis notitiam linguarum habentibus, quibus utuntur infideles praecipue, abundare sanctam affectamus Ecclesiam, qui infideles ipsos sciant & valeant sacris institutis instruere, Christicolarumque collegio per doctrinam Christianae fidei ac susceptionem sacri baptismatis aggregare.

Ut igitur peritia linguarum hujusmodi possit habili- ter per instructionis efficaciam obtineri: Hoc sacro approbante Concilio scholas in subscriptarum linguarum generibus ubicunque Romanam curiam residere contigerit, nec non in Parisien. & Oxonien. Bononien. & Salamantino studiis providimus erigendas: Statuentes, ut *a* in quolibet locorum ipsorum teneantur viri catholici sufficientem habentes Hebraicæ, Arabicae, & Chaldaeæ linguarum notitiam: duo videlicet uniuscujusque linguae periti, qui scholas regant inibi, & libros de linguis ipsis in Latinum fideliter transferentes, alios linguas ipsas sollicitè doceant, earumque peritiam studiosam in illos instructione transfundant: ut instructi & edocti sufficienter in linguis hujusmodi, fructum speratum possint (Deo auctore) producere, fidem propagaturi salubriter in ipsos populos infideles. Quibus equidem in Romana curia legentibus, per sedem Apostolicam: in studiis vero Parisiensi, per Regem Franciæ: in Oxonien. Angliæ, Scotiæ, Hiberniæ, ac Vvaliæ: in Bononien-

per Italia: in Salamantino, per Hispaniæ Pralatos, Monasteria, Capitula, Conventus, collegia exempta & non exempta, & Ecclesiarum Rectores in stipendiis competentibus & sumptibus volumus provideri: contributionis onere singulis juxta facultatum exigentiam imponendo: Privilegiis & exemptionibus quibuscunque; contrariis nequaquam obstantibus, quibus tamen nolumus quoad alia praedictum generari.

CAP. II.

Is, ad quem spectat magistrerium vel doctoratum tribuere, prius a doctorando recipiat juramentum, quod in solemnitate sua non expendat ultra summam trium millium Turon. argenteorum. Quod si non fecerit, etiamsi sit Episcopus, per sex menses a collatione magistrerii est suspensus, h. d. Ioan. And.

Idem.

Cum sit nimis absurdum, ut quis cum vanitate & imperitia ad honorem ascendat peritiae literarum, non sine turbatione miramur illum apud Scholasticos invaluisse abusum, quod plerique eorum, qui in quavis scientia ad doctoratus vel magistrerii assumuntur honorem, cum sua solenniter principia faciunt, aut sui recipiunt insignia doctoratus, circa cibos, vestes, & alia sic in expensis excedunt, quod & ipsi transiente expensarum hujusmodi vanitate, vacui plerunque remaneant & gravati: Et ceteri qui vel nolunt vel nequeunt similes expensas subire, hac occasione frequenter a receptione honoris hujusmodi retrahuntur. Volentes igitur de opportuno super his remedio providere, illis ad quos ubilibet pertinet honorem tribuere memoratum, districtè precipimus, ut quoscumque ab eis decetero dictum recipientes honorem, juramento prius adstringant, ne ultra tria millia Turon. argenteorum *a* in solemnitate, circa hujusmodi doctoratum aut magistrerium quomodolibet adhibenda, expendant: Ipsosque nihilominus (nisi forsitan nobilis *b* conditionis extiterint) ut intra summam praedictam hujusmodi moderenter expensae, efficaciter exhortantes, ac si hoc illorum congruere statui viderint, juramentum exigentes ab eis, quod certos, intra summam praefatam taxandos ab ipsis expensarum terminos non excedant. Si quis autem Pontificali etiam *c* dignitate praefulgens, non recepto prius juramento praefato, honorem cuiquam tribuerit supra dictum, a collatione magistrerii seu doctoratus cujuslibet, per sex menses sequentes eo ipso noverit se suspensum.

a Vid. Ludovicum Gomezium in regula Cancellaria de idioma, ubi plene de materia linguarum. *b* aliter, exequendum. *c* ac contingens. *d* alit. ita: ut in locorum ipsorum studiis, &c. *e* al. regentibus.

a al. Argenti. *b* al. nobilitas. *c* Dignitas, etiam, deest in antiquiorib. exemplarib. & impressis.

DE JUDÆIS ET SAR-
racenis.TITULUS II.
CAP. UN.

¶ *Principes Christiani compescere debent Sarracenos sibi subje-
ctos, ab invocatione publicæ nominis Machometi, & à peregrina-
tione, quam facere solent ad sepulchrum ipsius, hoc dicit. Ioannes
Andreas.*

Clemens V. in Concilio Viennensi.

Cedit quidem in offensam divini nominis & op-
probrium fidei Christianæ, quòd in quibusdam
mundi partibus Principibus Christianis subje-
ctis, in quibus interdum seorsum, interdum verò per-
missum cum Christianis habitant Sarraceni, Sacerdotes
eorum, Zabazala vulgariter nuncupati, in templis seu
Mesquitis suis, ad quæ iidem Sarraceni conveniunt, ut
ibidem adorent perfidum Machometam, diebus singu-
lis, certis horis in loco aliquo eminenti ejusdem Macho-
meti nomen, Christianis & Sarracenis audientibus, altâ
voce invocant & extollunt, ac ibidem verba quadam-
in illius honorem publicè profitentur: Ad locum insu-
per ubi olim quidam sepultus extitit Sarracenus, quem
ut sanctum Sarraceni alii venerantur & colunt, magna
Sarracenorum earundem partium & etiam aliarum con-
stituit publicè multitudo, ex quibus nostræ fidei non mo-
dicum detrahitur, & grave in cordibus fidelium scandala-
tum generatur. Cum autem hæc in a divinæ majestatis
displacencia non sint ulla tenus toleranda, sacro ap-
probante Concilio, ipsa in terris Christianorum distri-
ctius fieri deinceps inhibemus: universis & singulis Prin-
cipibus Catholicis, sub quorum dominio dicti Sarrace-
ni morantur, & sunt prædicta, sub obtestatione divini
iudicii obnoxii b injungentes, quatenus ipsi tanquam
veri Catholici & Christianæ fidei seduli zelatores, oppro-
brium quod tam ipsis, quam cæteris Christianis per præ-
missa ingeritur, debitâ consideratione pensantes, ipsum
(ut proinde æternæ beatitudinis præmium assequantur)
de terris suis omnino auferant, & à suis subditis auferri
procurent: inhibendo expressè, ne præfata invocatio
seu professio nominis ipsius sacrilegi Machometi pu-
blicè, aut peregrinatio prælibata ab aliquo in eorum
existente dominio audeat attentari de cætero, vel quo-
modolibet sustineri. Hi verò, qui secus præsumperint,
taliter ob divinam reverentiam castigentur ab ipsis, quòd
alii eorum exemplo perterriti à præsumptione simili
arceantur.

DE HÆRETICIS.

TITULUS III.

CAP. I.

¶ *Præmittit constitutionis causam. Ioan. Andr.*

Clemens V. in Concilio Viennensi.

Multorum c querela sedis Apostolicæ pulsavit
auditum, quòd nonnulli inquisitores per se-
dem eandem contra pravitate hæreticam de-
putati, metas sibi traditas excedentes, sic interdum ex-
cedunt d suæ potestatis officium, ut quòd in augmen-
tum fidei per circumspectam ejusdem sedis vigilantiam
salubriter est provisum (dum sub pietatis specie gravan-
tur innoxii) cedat in fidelium detrimentum.

¶ *ponit constitutionem de officio inquisitionis exercendo per dic-
tosanos & inquisitores, primo ponens quinque, qua potest alter sine*

a *Dictio, in, deest in antiquiorib. Cod. etiam impressis. b In
antiquioribus etiam impressis constanter legitur, obnoxii. c De mate-
ria & intellectu vide Dd. in c. ut, in commissis. & c. per hoc, de har-
tib. 6. d al. excedunt.*

altero. Secundo tria, qua non potest: & decretum apponit, submis-
tens, quomodo impeditus vel interfectus volens committit alii, vel con-
sentit. Ioan. Andr.

Propter quod ad Dei gloriam & augmentum ejusdem
fidei, ut negotium inquisitionis hujusmodi eò prospere-
retur felicitius, quò deinceps ejusdem labis indago solen-
tius, diligentius, & cautius peragatur: ipsum tam per
diocesanos Episcopos, quam per inquisitores à sede A-
postolica deputatos (omni carnali amore, odio, vel ti-
more, ac cujuslibet commodi temporalis affectione se-
motis) decernimus exerceri. Sic quòd quilibet de prædi-
ctis sine alio citare possit, & arrestare sive capere, ac tuta
custodiæ mancipare, ponendo etiam in compediibus vel
manicis ferreis, si ei visum fuerit faciendum: super quo
ipsi conscientiam oneramus: nec non inquirere contra
illos, de quibus pro hujusmodi negotio, secundum
Deum & justitiam viderit expedire. Duro tamen tra-
dere carceri, sine arcto, qui magis ad penam, quam ad
custodiam videatur, vel tormentis exponere illos, aut ad
sententiam procedere contra eos, Episcopus sine in-
quisitore, aut inquisitor sine Episcopo diocesano, aut ejus
Officiali, vel Episcopali sede vacante, Capituli super hoc
delegato, si sui ad invicem copiam habere valeant, intra
octo dierum spatium, postquam se invicem requisierint,
non valebit. Et si secus præsumptum fuerit, nullum sit
& irritum ipso jure. Verum si Episcopus vel ejus Capituli
sede vacante delegatus cum inquisitore, aut inquisitor
cum altero eorumdem, propter præmissa nequeat aut nol-
lit personaliter convenire: possit Episcopus, vel ejus seu
Capituli, sede vacante, delegatus inquisitori, & in-
quisitor Episcopo vel ejus delegato, seu sede vacante illi,
qui ad hoc per Capitulum fuerit deputatus, super illis
committere vices suas, vel suum significare per literas
consilium & consensum.

¶ *Providet circa muros vel carceres hæreticorum, ipsorum cla-
ves, custodes, & custodum ministros. Ioan. Andr.*

Sanè quia circa custodiam carcerum hæreticorum,
qui muri in quibusdam partibus vulgariter nuncupantur,
multas fraudes dudum intelleximus perpetratas: Nos
a volentes super hoc providere, statuimus, ut qui-
libet talis carcer vel murus, quem decetero Episcopo &
inquisitori prædictis volumus fore communem, duos cus-
todes habeat principales, discretos, industrios & fideles:
unum, quem volet Episcopus, & providebit eidem: ali-
um, de quo voluerit inquisitor, cui etiam providebit: &
quolibet prædictorum custodum sub se alium bonum &
fidum poterit habere ministrum. In quolibet etiam
conclavi ejusdem carceris sive muri, erunt duæ claves di-
versæ, quarum unam unus, aliam alius tenebit prædicto-
rum custodum, & eam cum officio ministrandi, quæ in-
carceratis fuerint ministranda, suo poterit committere
vel subdelegare ministro.

¶ *Ponit juramentum custodum, ministrorum suorum, & nota-
riorum, & aliorum officialium. Ioan. Andr.*

Porrò coram Episcopo vel Capitulo, sede vacante, &
inquisitore prædictis vel substitutis ab eis, custodes su-
prædicti, antequam suum officium exequantur, jurabunt
ad sancta Dei Evangelia corporaliter à se tacta, quòd
in custodia immuratorum & aliorum pro crimine su-
prædicto in sua custodia positurum & ponendorum, om-
nem diligentiam & sollicitudinem, quam poterunt, fi-
deliter adhibebunt. Et quòd aliqui incarcerato nihil
unus in secreto b loquetur, quin hoc audiat alter cu-
stos. Et quòd provisionem, quam incarcerati recipiunt
ex ordinatione communi, & illud quòd à parentibus &
amicis, vel aliis personis fidelibus offeretur eidem (nisi

a *De materia istius s. vj. de Zanch. tract. de hæret. cap. 8. & 10.
Gondissalvum tract. de har. q. 11. Sylvest. in verb. hæres. 2. b Vid.
Archidiacon. in cap. Clericus. 21. dist. & in c. si peccaverit. 2. qu. 1.
Io. Andr. in c. ult. de hæres.*

Episcopi & inquisitoris vel suorum commissariorum ordinatio refragretur) ipsis fideliter & absque diminutione aliqua ministrabunt, nec in his fraudem aliquam adhibebunt. Et idem iuramentum & coram eisdem personis ministri custodum, priusquam suum exerceant officium, exhibebunt. Et quia sæpè contingit Episcopos proprios habere carceres, sibi & dictis inquisitoribus non communes: volumus & districtè præcipimus, ut custodes ad incarcerationum pro dicto crimine custodiam per Episcopos, vel sede vacante per Capitulum deputandi, & eorum ministri coram dictis inquisitoribus vel substitutis ab eis præstent simile iuramentum. Notarii a quoque inquisitionis coram Episcopo & inquisitore vel substitutis ab eis, iuratum suum officium fideliter exercere. Et idem fiet de aliis personis necessariis ad prædictum officium exequendum.

¶ Punit Episcopos, inquisitores, & eorum substitutos, qui faciendū, vel ostendendū delinquant in officio. h. d.

Verum quia nimis est grave, ad exterminationem pravitatis prædictæ non agere, quod ipsis contagiosa enormitas agendum requirit: grave est quoque & damnatione dignissimum malitiosè insonantibus eandem imponere pravitatem: Episcopo & inquisitori prædictis acialis ad dicti executionem officii substituendis ab eis, in virtute sanctæ obedientiæ & sub interminatione maledictionis æternæ præcipimus, ut sic districtè & promptè contra suspectos vel diffamatos de huiusmodi pravitatem procedant, quod malitiosè aut fraudulenter tantam labem, seu quod ipsos in executione officii inquisitionis impediatur, falsò alicui non imponant. Quod si odii, gratiæ, vel amoris, lucri aut commodi temporalis obtentu, contra iustitiam & conscientiam suam omiserint contra quemquam procedere, ubi fuerit procedendum super huiusmodi pravitatem, aut obtentu eodem, pravitatem ipsam vel impedimentum officii sui alicui imponendo, eum super hoc præsumperint quoquo modo vexare (præter alias penas, pro qualitate culpæ imponendas eisdem) Episcopus aut superior suspensionis ab officio per triennium, alii verò excommunicationis sententias eo ipso incurrant. A qua quidem excommunicationis sententia, qui eandem incurrerint, nisi per Romanum Pontificem nequeant, præterquam in mortis articulo b. & tunc satisfactione præmissa, absolutionis beneficium obtinere: nullo in hac parte privilegio suffragante.

¶ Confirmat antiqua iura huius constitutioni non obvia. Ioan. Andr.

Alia sanè, quæ circa præmissum inquisitionis officium à nostris sunt prædecessoribus instituta (quatenus præfenti decreto non obviant) sacri approbatione Concilii roborata, in sua volumus firmitate manere.

CAP. II.

¶ Primo, ponens constitutionis causam, determinat atatem inquisitorum. Secundo, punit inquisitores, qui prætextu officii pecuniam illicitis modis extorquant, vel ob delictum Clericorum, Ecclesiarum bona confiscant. Tertio, præcipit Notariis, Officialibus & sociis, ut hoc facientes reprehendant, & superioribus denuncient, si probare possunt. Quarto, prohibet inquisitoribus abusum armorum, & circa quantitatem vel qualitatem Officialium. h. d. Ioan. Andr.

Idem in eodem.

Nolentes splendorem solitum negotii fidei per actus indiscretos & improbos quorumvis inquisi-

a De iuramento notariorum Hostiens. & Doct. in cap. ut officium. & ad conferendum. de har. l. 6. & in c. sicut. ne clerici vel monachi. b In mortis articulo nulla est casuum reservatio, atq; idèd omnes Sacerdotes quoslibet poenitentes à quibusvis peccatis & censuris absolviere possunt: ita Concil. Trident. Sess. 14. cap. 7. de casuum reservatione.

torum hæreticæ pravitatis, quasi tenebrosi fumi caligine obfuscati: hoc sacro Concilio approbante statuiamus, nullis exnunc, nisi qui quadragelimum ætatis annum attigerint, officium inquisitionis prædictæ committi inquisitoribus: Et tam ipsorum, quàm Episcoporum seu Capitulorum, sede vacante, super hoc deputatis commissariis quibuscunque districtius injungentes, ne prætextu officii inquisitionis quibusvis modis illicitis ab aliquibus pecuniam extorqueant: nec scienter attentent Ecclesiarum bona ob Clericorum delictum a prædicti occasione officii ilico etiam Ecclesiæ applicare. Quod si secus in his vel eorum altero fecerint, excommunicationis sententia eos subiacere decernimus ipso facto. A qua non possint absolvi, præterquam in mortis articulo, donec illis, à quibus extorserint, plenè satisfecerint de pecunia sic extorta: Nullis privilegiis, pactis, aut remissionibus super hoc valituris. Notarii verò & Officiales dicti officii, necnon fratres & socii inquisitorum & commissariorum ipsorum, qui dictos inquisitores aut commissarios secretè noverint talia commississe (si indignationem Dei & Apostolicæ sedis vitare voluerint, & offensam ipsos graviter arguere & corrigere studeant in secreto. Quod si taliter ea sciverint, ut ea probare valeant, si sit opus, hæc Prælati inquisitorum & commissariorum eorundem, ad quos id pertinebit, nunciare sollicitè debeant. Qui equidem Prælati inquisitores & commissarios prædictos reos inde reprobos ab officiis amovere, & amotos alias punire debent seu corrigere teneantur. Prælati autem inquisitorum id negligentibus agere, præmissa omnia nunciari per prædictos locorum Ordinarios volumus: quibus, ut ea in Apostolicæ sedis notitiam perferant, in virtute sanctæ obedientiæ districtè præcipimus & mandamus. Porro inquisitoribus ipsis districtius inhibemus, ut nec abutantur quomodolibet concessione portationis armorum, nec officiales nisi sibi necessarios habeant, tales qui se conferant ad sua cum inquisitoribus ipsis officia exequenda.

CAP. III.

¶ Damnat sectam Beguardorum & Beguinarum Alemaniarum, & octo ipsius errores, excitans athesianorum & inquisitorum officium contra illos. h. d. Ioan. Andr.

Idem in eodem.

Ad nostrum (qui desideranter in votis gerimus, & fides catholica nostris prosperetur temporibus, & pravitatis hæreticæ de sinibus fidelium extirpetur) non sine displicentia grandi pervenit auditum, quod secta quædam abominabilis, quorundam hominum malignorum, qui Beguardi, & quarundam infidelium mulierum, quæ Beguina vulgariter appellantur, in regno Alemaniarum (procurante favore malorum operum) damnabiliter insurrexit: tenens & asserens doctrinam suam sacrilegæ & perversæ inferius designatos errores. Primò videlicet, quod homo in vita præfenti tantum & talem perfectionis gradum potest acquirere, quod reddetur penitus impeccabilis, & amplius in gratia proficere non valebit: nam (ut dicunt) si quis semper post se proficere, post se aliquis Christo perfectior inveniri. Secundo, quod jejunare non oportet hominem, nec orare, postquam gradum perfectionis huiusmodi fuerit assecutus: quia tunc sensualitas est ita perfectè spiritui & rationi subiecta, quod homo potest liberè corpori concedere quicquid placet. Tertio, quod illi, qui sunt in prædicto gradu perfectionis & spiritu libertatis, non sunt humanæ subiecti obedientiæ, nec ad aliqua præcepta Ecclesiæ obligantur: quia (ut asserunt) ubi spiritus Domini, ibi libertas. Quarto, quod homo potest ita finalem beatitudinem, secundum omnem gradum perfectionis in præfenti as-

a Delictum prælati quando noceat Ecclesiæ, vide Fel. in c. ad obedientiam. de refer. & Alex. cons. 23. l. 1.

Iequi, sicut eam in vita obtinebit beata. Quintò, quòd quælibet intellectualis natura in seipsa naturaliter est beata: quòdque anima non indiget lumine gloriæ, ipsam elevante ad Deum videndum, & eo beatè fruendum. Sextò, quòd se in actibus exercere virtutum, est hominis imperfecti, & perfecta anima licentiata se virtutes. Septimò, quòd mulieris osculum (cùm ad hoc natura non inclinè) est mortale peccatum: Aquis autem carnalis (cùm ad hoc natura inclinè) peccatum non est, maximè cùm tentatur exercens. Octavò, quòd in elevatione corporis JESU Christi non debent assurgere, nec eidem reverentiam exhibere: asserentes, quòd esset imperfectionis eisdem, si à puritate & altitudine suæ contemplationis tantum descenderent, quòd circa ministerium seu sacramentum Eucharistiæ, aut circa passionem humanitatis Christi aliqua cogitarent. Nonnulla etiam alia sub similitudine quadam sanctitatis specie dicunt, faciunt & committunt, quæ oculis divinz majestatis offendunt, & grave in se continent periculum animarum.

Cùm autem ex debito commissi nobis officii, hujusmodi sectam detestabilem, & præmissos ipsius execrandos errores (ne propagentur ulterius, & per eos corda fidelium damnabiliter corumpantur) extirpare ab Ecclesia catholica necessariò habeamus: Nos sacro approbante Concilio, sectam ipsam cùm præmissis erroribus damnamus & reprobamus omninò: inhibentes districtius, ne quis ipsos deceterò teneat, approbet vel defendat. Eos autem qui fecus egerint, animadversione canonicè decernimus puniendos. Porro diocesani & illarum partium inquisitores hæreticæ pravitatis, in quibus Beguardi & Beguinae hujusmodi commorantur, suum officium circa eos diligenter exerceant, inquirentes de vita & conversatione ipsorum, qualiterve sentiant de articulis fidei & Ecclesiæ sacramentis. In illos verò, quos culpabiles repererint (nisi abiuratis spontè prædictis erroribus pœnituerint, & satisfactionem exhibuerint competentem) debitam exercent ultionem.

DE HOMICIDIO VOLUNTARIO,
vel casuali.

TITULUS IV.
CAP. UNIC.

¶ Furiosus, insanus, vel dormiens, hominem mutilans, vel occidens, non efficitur irregularis: nec etiam ille, qui aliter vitam vitare nequens, suam invasorem occidit, vel mutilat. h. d.

Clemens V. in Concilio Viennensi.

SI a furiosus, aut insanus, seu dormiens, hominem mutilat, vel occidat, nullam ex hoc irregularitatem incurrit. Et idem de illo censemus, qui mortem aliter vitare non valens, suam occidit vel mutilat invasorem.

DE USURIS.
TITULUS V.
CAP. UN.

¶ Officiales communitatum facientes, distantes, vel scribentes statuta super usuris solvendis, non repetendis, vel non restituendis, vel iudicantes scandala ista, vel non delentes illa (si possint) intra tres menses de libris communitatum, vel illa servantes, excommunicati sunt. Ioan. And.

Clemens V. in Concilio Viennensi.

EX gravi ad nos insinuatione pervenit, quòd quorundam communitates locorum in offensam Dei & proximi, ac contra jura divina pari-

a Hanc Clementinam latissime repetivit Didacus Covarruvias: eum videto. b Pro materia intellectus vide B. Thom. 2. 2. q. 78. per totam questionem.

ter & humana, usurariam approbantes quodammodo pravitatem, per statuta sua juramento quandoque firmata, usuras exigi & solvi nedum concedunt, sed a ad solvendas eas debitores scienter compellunt, ac b juxta ipsorum continentiam statutorum gravia imponendo plerunque usuras repetentibus onera, aliisque utendo super his diversis coloribus, & fraudibus exquisitis, repetitionem impediunt earundem. Nos igitur perniciosis his ausibus obviare volentes, sacro approbante Concilio statuimus, ut quicumque communitatum ipsarum Potestates, Capitanei, Rectores, Consules, Judices, Consiliarii, aut alii quivis Officiales, statuta hujusmodi deceterò facere, scribere, vel dicere, aut quòd solvantur usuræ, vel quòd soluta, cùm repetuntur, non restituantur plene ac liberè, sicut æquè iudicæ præsumperint, sententiam excommunicationis incurrant. Eandem etiam sententiam incursum, nisi statuta hujusmodi hæcenus edita, de libris communitatum ipsarum (si super hoc potestatem habuerint) intra tres menses deleverint, aut si ipsa statuta sive consuetudines effectum eorum habentes quoquo modo præsumperint observare.

¶ Feneratores in causis usurarum edere coguntur libros rationum suarum. Ioan. And.

Ceterum, quia feneratores sic ut plurimum contra factus usurarios occultè ineunt & dolosè, quòd vix convinci possunt de usuraria pravitare, ad exhibendum cùm de usuris agitur suarum codices rationum, censurà ipsos decernimus Ecclesiasticè compellendos.

¶ Pertinaciter asserens exercere usuras non esse peccatum, hæreticus est. Ioan. And.

Sanè si quis in illum errorem incidit, ut pertinaciter affirmare præsumat, exercere usuras non esse peccatum, decernimus eum velut hæreticum puniendum: locorum nihilominus Ordinariis & hæreticæ pravitatis Inquisitoribus districtius injungentes, ut contra eos, quos de errore hujusmodi diffamatos invenerint, aut suspectos, tanquam contra diffamatos, vel suspectos de hæresi, procedere non omissant.

DE EXCESSIBUS PRÆLATORUM.
TITULUS VI.
CAP. UNIC.

¶ Providerat Greg. contra XXVII. gravamina, quæ Prælati Religiosi inferebant. eod. tit. Nimis. 1. & 2. hoc vero Concilium providerat contra XXX. à quibus Prælatos cessare præcipit, & per suos subditos cessare facere, jubens ipsorum privilegia & jura servari. h. d. Ioan. And.

Clemens V. in Concilio Viennensi.

Requens & assidua nos quorundam Religiosorum querela circumstrepit, quòd plerique Episcopi, & eorum superiores, ac ceteri Ecclesiarum Prælati, ipsorum Religiosorum quietem injuste in subsequentibus multipliciter inquietant. Quidam enim exemptos capiunt, & incarcerant in casibus non concessis à jure. Quidam per gravium interminationem poenarum impediunt, ne debentes exemptis decimas seu redditus, illos solvant eisdem. Nevè aliqui Missas eorum audiant: Molentes in molendinis, & coquentes in furnis eorum: Servientes quoque & vasallos, & domesticos eorumdem, vel alios qualitercunque contrahentes, & participant cum ipsis, suspendunt, interdicunt, & excommunicant absque causa rationabili prohibito voluntatis: bona illorum interdum nihilominus illicitè occupantes. Et appellationibus, quas prædicti exempti ob prædicta, vel alia gravamina rationabiliter interponunt quandoque, minime deferentes, appellantes occasione appellationum hujusmodi interdum capiunt, aut capi faciunt, &

a Al. sed & ad solvendum casum, &c. b Al. aut.

carceri

carceri mancipari. Quidam præterea capellanos in Ecclesiis pleno jure spectantibus ad eosdem (licet nulla causa subest legitima) celebrare non sunt, nec admistrare parochianis Ecclesiastica sacramenta. Nonnulli a etiam indebitè Abbates, Monachos & Conversos exemptos, necnon & Clericos ipsis pleno jure subiectos, si eis non pareant in his etiam, in quibus non tenentur eisdem, inconsultâ facilitate suspendunt, excommunicant, capiunt, & incarcerant, ac loca & Ecclesias interdiciunt ipsorum. In exigendo insuper ab ipsis exemptis, ipsorumque subditis subsidia charitatis, excidunt nimium contra eos. Et in solitis ac indebitis ipsis contra jura exactiones imponunt: Novos census & indebita onera parochialibus imponunt Ecclesiis, in quibus exempti jus obtinent patronatus: Processus justè factos, seu sententias justè latas à delegatis sedis Apostolicæ, vel à conservatoribus pro exemptis, publicari seu executioni mandari à suis subditis non permittunt. Tabellionibus publicis inhihent, ne instrumentaificent: Et iudicibus, ne justitiam faciant, ac Jurisperitis, ne consilium vel auxilium præbeant in causis, seu negotiis eorundem: Præsentatos per exemptos ad ordines vel beneficia, quorum præsentatio ad eos pertinet, nolunt admittere, nisi præsentantes ponant obedientiam in salutatione literarum, quas pro hujusmodi præsentatione transmittunt: Ecclesiis quoque vacantibus, in quibus monasteria jus obtinent patronatus (repulsis personis idoneis præsentatis ad eas) personas inlicitum inhables & indignas. Quidam etiam Ecclesias curam animarum habentes ad mensam Abbatum spectantes, quarum fructus quandoque Clericis secularibus tradunt, seu concedunt ad firmam, Clericis ipsis decedentibus, suis conferunt Clericis, quamquam ipsæ propter hoc Ecclesiæ in veritate non vacent. Nonnulli quoque in Ecclesiis Monachorum jura ipsorum injustè sibi appropriant, & de ipsorum redditibus, ut volunt, ordinant, ita quod rectoribus earum b non remanet, unde valeant sustentari. Quidam cum armis & erecto vexillo, molenâ, & alia bona contra justitiam destruunt exemptorum, quæ etiam tanto tempore possederunt, quod de contrario memoria non existit: Mittuntque frequenter ad monasteria suarum civitatum & diocesium suos consanguineos & nepotes, & interdum animalia sua cum custodibus, ut eis de bonis monasteriorum debeat provideri: Abbates insuper, & Priores monasteriorum frequenter compellunt, ut suis consanguineis & nepotibus monasteriorum suorum, seu Prioratuum possessiones c concedant in perpetuum, vel ad tempus: quas quidem concessiones, vel d pensiones, nos nullas esse volumus ipso jure: Eosdem quoque Abbates & Priores, quandoque compellunt ad præsentandum sibi ad Ecclesias vacantes, in quibus jus obtinent patronatus, & ad monachandum interdum suos familiares, consanguineos, vel nepotes. Frequenter etiam permittunt, & tacite consentiunt, quod in suo dominio temporali per milites, vasallos, & ipsorum temporales Officiales monasteriorum bona mobilia & immobilia per violentiam occupentur, in casibus non permisis à jure: & alia variaz injuria personis Ecclesiasticis & monasteriorum hominibus irrogentur. Præterea interdum injustè Abbates, Priores, ac alios beneficiatos beneficiis suis privant, ut sic fructus beneficiorum illorum percipere valeant primo anno, prætextu privilegii, quod afferunt se habere, quod usque ad certum tempus fructus beneficiorum vacantium possint percipere primi anni: Quibus non

contenti, equos, boves, thesaurum, & alia bona monasteriorum & beneficiorum vacantium illicitè occupant, quæ essent futuris successoribus reservanda. Quidam militibus, & aliis potentibus dignitatum suarum redditus & proventus vendunt ad tempus, ut per ipsos exempti vicini fortius opprimantur: Nonnulli etiam indebitè monasteria dirimunt: Alii domos & hospitalia, & alia bona monasteriorum mobilia & immobilia frequenter occupant, & derinent occupata: Pluribus quoque sine causa justa impediunt, ne exempti loca sua valeant reparare. Quidam statuta faciunt, per quæ derogatur privilegiis exemptorum. Et generaliter, quamplures Prælatis, Religiosis, præsertim exemptis & privilegiatis, in personis & rebus suis ac juribus spiritalibus & temporalibus, graves inferunt contra justitiam & eorum privilegia injurias & jacturas. Verum quia una est regularium & secularium Prælatorum, & subditorum exemptorum & non exemptorum universalis Ecclesiæ, extra quam nullus omnino salvatur, quorum omnium unus est Dominus, una fides, & unum baptisma: decet ut omnes, qui eisdem sunt corporis, unius etiam sint voluntatis, & sicut fratres ad invicem vinculo charitatis sint adstricti. Decet igitur, ut & Prælatis, & alii tam exempti, quam non exempti suis juribus sint contenti, & alter in alterius injuriam non prosiliat seu jacturam. Universis itaque Prælatibus Ecclesiarum præsentis conditionis edicto districtè præcipiendum mandamus, quatenus ipsi à prædictis gravaminibus omnino cessantes, & cessare suos subditos facientes, viros religiosos, exemptos, privilegiatos, & non exemptos, mendicantes & non mendicantes, charitative tractent & foveant, & sua jura & privilegia inviolabiliter eis servent. Et quoniam plus solet timeri, quod specialiter, quam quod generaliter inhihentur, eisdem Prælatibus districtissimè inhihemus, ut Abbates, Priores, & alios religiosos, ne ad sua generalia, vel provincialia vadant Capitula, impedire quomodolibet non præsumant.

DE PRIVILEGIIS, ET EXCESSIBUS
privilegiatorum.

TITULUS VII.

CAP. I.

¶ Ponit sex casus, in quibus Religiosos excommunicat, & absolutionem Papa reservat: & privilegia, & exemptionibus non obstantibus eos per Ordinarios locorum demereri præcipit. Joan. And.

Clemens V. in Concilio Viennensi.

Religiosi, qui Clericis aut Laicis sacramentum Unionis extremæ, vel Eucharistiæ ministrare, matrimonium solennizare, non habitâ super his parochialis Presbyteri licentiâ speciali, aut qui excommunicatos à canone, præterquam in casibus à jure expressis, vel per privilegia sedis Apostolicæ concessis eisdem, vel à sententiis per statuta provincialia aut synodalia promulgatis, seu (ut verbis eorum utamur) à poena & culpa absolvere quenquam præsumperint: excommunicationis incurrant sententiam ipso facto, per sedem Apostolicam duntaxat absolvendi, quos etiam locorum Ordinarii (postquam de hoc eis consulerint) excommunicatos faciant publicè nunciari, donec de absolutione ipsorum eis fuerit facta fides, nullo Religiosis eisdem super hoc exemptionis, vel alio privilegio suffragante.

¶ Ponit septem culpas Religiosorum, à quibus eos præcipit absolvere sub certis poenis, quas eis imponi jubet: & quas Prælatis ipsorum imponi, si non satisfecerint. Joan. And.

Quibus etiam in virtute sanctæ obedientiæ, & sub

a In vetusto quodam manuscr. ita: Nonnulli etiam Abbates indebitè monachos & conversos etiam exemptos. b alias, eorum. c alias, pensiones. d Hæc duo verba, vel pensiones, non habentur in antiq. cod. etiam impressis.

interminatione maledictionis æternæ difficius inhibemus, ne in sermonibus suis Ecclesiarum Prælati detrahant: Aut etiam retrahant Laicos ab Ecclesiarum suarum frequentia vel accessu, seu indulgentias pronunciant indiscretas: Nevè cum confessionibus *b* testamento- rum intererunt, à restitutionibus debitis, aut legatis maritricibus Ecclesiis faciendis retrahant testatores: Nec legata, vel debita, aut malè ablata incerta sibi aut aliis singularibus sui ordinis fratribus vel Conventibus in aliorum præjudicium fieri seu erogari procurent: Nec etiam in casibus sedis Apostolicæ, aut locorum Ordinariis reservatis quenquam absolvere: Aut personas Ecclesiasticas, præsertim coram iudicibus delegatis à nobis, suam contra eos justitiam prosequentes, vexare indebitè, aut ad loca plura, & præsertim multum remota convenire præsumant. Si qui verò præmissa, vel aliquod de præmissis attentare præsumperint, per duos menses subjaceant poenis illis, quæ secundum eorum regulam, vel statuta, pro gravibus criminibus seu culpis eis consueverunt imponi: Super quibus absque manifesta necessitate cum eis non valeat dispensari. Cæterum Prælati eorum, nisi de his, quæ occasione præmissorum *c* excessum ad eos quoquo modo pervenerint, Ecclesiis aut personis Ecclesiasticis damnificatis, vel læsis satisfactionem plenariam exhibuerint intra mensem, postquam super hoc fuerint requisiti, suspensionis sententiam usque ad satisfactionem debitam eo ipso incurrant, non obstantibus *d* præmissis statutis, aut quibuslibet privilegiis, cuiuscunque tenoris existant.

¶ *Penit moderationem circa duos primos casus. hoc dicit. Ioan. Andr.*

Sanè Religiosis illis, quibus est ab Apostolica sede concessum, ut familiaribus suis domesticis, aut pauperibus in hospitalibus suis degentibus, sacramenta possint Ecclesiastica ministrare, nullum ex præmissis volumus quoad hoc præjudicium generari.

CAP. II.

¶ *Archiepiscopi per loca exempta provincie suæ faciunt crucem ante se deferri: ipsi etiam & diocesanis ibi benedicunt, audiunt divina, & illa celebrant, & faciunt celebrari: per hoc tamen exemptis vel privilegiatis in aliis nullum sit præjudicium. Ioan. Andr.*

Idem in eodem.

Archiepiscopo *e* per quævis loca exempta suæ provincie facienti transitum, aut ad ea forsitan declinanti, ut crucem ante se liberè portari faciat, benedicat populo, divina officia privatim vel publicè ibidem audiat, & ea etiam in pontificalibus celebret, & faciat in sua præsentia sine pontificalibus celebrari (quovis privilegio contrario non obstante) sacro approbante Concilio præsentis constitutionis serie duximus concedendum. Simili modo concedimus Episcopo, ut in locis eisdem suæ diocesis possit populo benedicere, audire divina officia, & ea etiam celebrare, & in sua præsentia facere celebrari. Sic tamen, quod prætextu concessionis huiusmodi, in locis ipsius exemptis, vel circa hoc privilegiatis, nullam aliam jurisdictionem idem Archiepiscopus vel Episcopus exerceat *f*, nec personis exemptis vel privilegiatis molestiam inferat *g*, vel gravamen, nullumque *h* exemptioni vel privilegiis eorundem aliud præjudicium generetur, nec ipsis Archiepiscopo vel Episcopo jus aliud quomodolibet acquiratur.

a Vide omnino Conc. Lat. sub Leon. X. Sess. 11. in decreto. incip. Superna maiestatis præsidio. *b* al. factionibus. *c* al. prædicatorum. *d* In antiq. etiam impressis constanter legitur ita: non obstantibus in præmissis statutis, &c. *e* vide notata per Doll. in c. 1. ut lite pend. & in cap. antiq. de privil. *f* alia: exerceant. *g* al. inferant. *h* al. ita: nullumq. exemptioni eorum vel privilegiis aliis præjudicium generetur.

DE POENIS.
TITULUS VIII.
CAP. I.

¶ *Percutens Episcopum, capiens, & banniens, vel hoc mandans, vel ratificans, socius, consiliarius, fautor, & defensor, cum suis posteris, civitas in hoc delinquens, & ejus Officiales, penis variis per Concilium puniuntur. Ioan. Andr.*

Clemens V. in Concilio Vienensi.

Si quis a suadente diabolo in hoc sacrilegii genus proruperit, quod quemvis Pontificem injuriose vel temerè percusserit, aut ceperit, seu banniverit, vel hæc mandaverit fieri, aut facta ab aliis rata haberit, vel socius in his fuerit faciens, aut consilium in his dederit, aut favorem, seu scienter defensorit eundem: in illis casibus de prædictis, in quibus excommunicationem per jam editos canones non subiret, sit hujus nostræ constitutionis auctoritate (non obstante quacunque consuetudine, quam reputamus approbante sacro Concilio potius corruptelam) anathematis mucrone percussus, à quo nequeat, nisi per summum Pontificem (præterquam in articulo mortis) absolvi. A feudis insuper, locationibus, officiis, & beneficiis spiritualibus sive temporalibus, quæ ab Ecclesia, cui sic offensus præest Episcopus, obtinet, cadat hoc ipso, ac ad eandem Ecclesiam liberè revertantur. Ipsius filii per masculinam descendentes lineam usque ad generationem secundam (omni spe dispensationis adempta) reddantur ipso facto inhabiles ad Ecclesiastica beneficia, in civitate & diocesi, in quibus idem Episcopus præfuit, obtinenda. Terra quoque ipsius (dum tamen ultra unam diocesim non contineat) usque ad conditionem satisfactionem ejusdem: Necnon *b* locus aut loca, in quibus captus Episcopus detinebitur, quando detentio ipsa in eisdem duraverit, Ecclesiastico subjacet interdicto. Quod si terra ejusdem duas dioceses, vel ultra contineat, diocesis domicilii principalis ipsius *c*, & illa etiam, in qua fuerit delictum commissum, si sua sit, & dux alia, quæ sub ipso sint eidem loco magis vicina, interdicto subjaceant supraddicto. Et quia eo major erit ipsius confusio, quò sua fuerit culpa patentior, quousque dignam *d* satisfactionem præstiterit, per omnes illius loci, in quo commissum est facinus, necnon civitatum, & diocesium vicinarum Ecclesias, quibuslibet diebus Dominicis & festivis, pulsatis campanis, & candelis accensus excommunicationis publicè nunciatur. Et cum absolvendus fuerit, sufficiens & idoneè caveat, quòd inferenda poenæ parebit, & auxiliante Domino poenitentiam peraget injungendam. Civitas autem, quæ præmissa, vel eorum aliquod in Episcopum suum commiserit, interdicto (donec satisfecerit) subjacet memorato. Potestas verò, Consiliarii, Ballivus, Scabini, Advocati, Consules, Rectores & Officiales ipsius, quocunque nomine censeantur, in præmissis culpabiles existentes, similiter excommunicationis sententiæ, à qua (nisi ut præmittitur) non valeant absolutionis obtinere beneficium, sint subjecti. Quæ *e* omnia tantò magis in Episcoporum interfectoribus sunt servanda, quantò in eos levioris, quam in præfatos poenæ debet exurgere, & gravioris indignationis aculeus defavire.

¶ *Excusato regem, dicens, quòd graviores poenæ deberent imponi. Ioan. Andr.*

Nec super hæc quisquam miretur, quòd præmissa perpetrantis poenæ non inferimus graviores: licet enim (quod dicere pudet) hæc, pro dolor, frequenter occurrant,

a De intellectu hujus Clement. vide Ioanem Lupum in tract. de libert. Eccles. part. 2. quaest. 1. *b* al. ita: necnon locus aut loca alia, in quibus, &c. *c* al. ita: & illa etiam terra in qua, &c. *d* al. condignam. *e* al. ita: quæ etiam tanto magis, &c. multisque

multisque grassantibus opus esset exemplo, & ex dignitate offensi pœnam metiri deceat offendentis: Episcopi enim dicuntur sanctissimi, Christi Legati existunt, spiritales sunt patres, nostrique fratres & Cœpiscopi, columnæ comprobantur Ecclesiæ: quare gravem oporteret esse pœnam culpæ violentis dignitatem tantæ præminentie adæquandam. Volumus tamen ad præfens in pœnarum exaggeratione temperare rigorem: ad pœnas alias processuri, si protervitatem delinquentium hoc exposcere videamus.

¶ *Repetit jus antiquum de absoluti in mortis articulo, qui sanati reincident, si non satisfaciunt. Ioan. And.*

Sanè si quis in aliquo casuum prædictorum fuerit ab excommunicationis sententia in mortis articulo absolutus, nisi postquam pristina restitutus fuerit sanitati, quam citò commodè poterit, conspectui Romani Pontificis præsentare curaverit, ejus mandatum a humiliter recepturus, prout iustitia suadebit: in eandem excommunicationis sententiam reincident ipso facto. Quamvis enim super hoc satis plenè in iure alibi sit provisum, ne tamen aliquis in hoc ex ignorantia juris se fatagat excusare, hoc expressè præmissis duximus annexendum.

CAP. II.

¶ *Procurantes capi viros Ecclesiasticos, ut renuncient beneficiis, vel ut citati non vadant ad curiam, præter pœnam excommunicationis, quam per canones antiquos incurrunt, si sint Prælati, à perceptione fructuum per triennium sunt suspensi, inferiores vero beneficii sunt privati. Eandem pœnam incurrunt ipsi citati, qui se capi procurant. Resignatio etiam sic facta non tenet, etiamsi per Prælatos recepta fuerit, vel ratificata. h. d. Ioan. And.*

Idem.

Multorum ad nos gravis querela deduxit, quòd nonnulli obtinentes temporale dominium viros sæpè Ecclesiasticos capere, captosque donec sua resignent beneficia, aut ne citati ad Apostolicam sedem ab homine, vel à iure, venire ad ipsam valeant, ausu detinere sacrilego non verentur, citatos eisdem in exitu eorum districtum b ut plurimum capientes. Considerantes igitur, quantum ex his tam nostro, & Apostolica sedis honori, quam personarum Ecclesiasticarum quieto & prospero statui non sine damnanda exempli pernicie derogetur: sacro approbante Concilio statuimus, ut præter sententiam canonis, quam facientes, & fieri procurantes præmissas incurrere dignoscantur, procurantes ipsi, personæ Ecclesiasticæ existentes, à perceptione fructuum Ecclesiarum suarum, si fuerint Prælati, triennio sint suspensi. Quòd si inferiores extiterint, eo ipso obtentis beneficiis sint privati: Illis pœnam incurfuri eandem, qui ne citati (ut præmittitur) ad sedem Apostolicam veniant, sed ut se sub obrentu huiusmodi à veniendo excusent, à potestate seculari se capi (ut interdum contigisse audivimus) procurarint. Sanè resignationes beneficiorum modo prædicto extortas (licet à resignantium ipsorum Prælati receptæ, aut ratæ habitæ fuerint) nullius omninò decernimus c esse firmitatis: Locorum Ordinariis injungentes, ut postquam eis constiterit aliquos sibi subjectos pœnam & sententiam incurfisse præmissas, ipsas publicare non differant, executionique debita (prout ad eos pertinuerit) demandare.

CAP. III.

¶ *Excommunicat Religiosos mendicantes, transgressores constitutionis Bonifacii de excess. prælat. cap. unic. lib. 6. Item omnes Religiosos, qui in sermonibus, vel alibi proferunt aliqua, ut tra-*

a *M. mandata. b M. ita: suorum districtum, &c. c Vide c. Abbas. quod met. caus. & l. qui in carcere. ff. quod melius caus. Font.*

hant à solutione decimarum, quarum solutionem certis diebus & in confessionibus suadere tenentur sub certis pœnis, quas incurrunt: Nisi sint tales, quorum monasterii, vel Ecclesiæ competat percipere decimas. Ioan. And.

Idem.

Cupientes eos, quos ad observantiam jurium, virtutum præmia non inducunt, tam adjectarum exaggeratione pœnarum, quam adjiendarum de novo formidine, à temerariis ausibus refrænare, transgressores constitutionis, quæ Religiosis mendicantibus domos ad habitandum, vel loca quæcunque de novo recipere, recepta hucusque mutare, vel ea transferre in alios cuiusvis alienationis titulo interdicit. Illos a etiam Religiosos, qui aliqua, ut audientes à decimarum Ecclesiis debitam solutione retrahant, in sermonibus suis, vel alibi proferre præsumunt, excommunicationis subjacere sententia decernimus ipso facto.

Et quia nisi fiat quod bonum est, à malo abstinere non sufficit, Religiosis omnibus in iungimus sub obstaculo divini iudicii, & interminatione maledictionis æternæ, ut quoties populo prædicabunt in prima Dominica, quarta & ultima Quadragesima, & in festis Ascensionis Dominice, Pentecostes, Nativitatis beati Joannis Baptistæ, Assumptionis & Nativitatis beatissimæ virginis Mariæ matris Dei, audientes expressè studeant informare, si ab Ecclesiarum rectoribus, vel vicariis, aut loca tenentibus eorundem requisiti fuerint: Necnon & his, quorum confessiones audient, conscientiam facere, quòd decimas solvere non omittant. Quòd si forte in prædicationibus hoc ipsum prædictis diebus suadere scienter omiserint, per superiores eorum graviter arguantur. Quibus etiam superioribus in virtute sanctæ obedientiæ districtè præcipimus, ut contra taliter omittentes statuta pœnalis faciant, secundum quæ sic acriter puniant transgressores, quòd pœna eorum sit cæteris in exemplum: Constitutione bonæ memoriæ Gregorii Papæ decimi b prædecessoris nostri circa hæc edita in suo nihilominus robore duraturâ. Qui verò scienter postposuerint conscientibus conscientiam facere de solvendis huiusmodi decimis, ab officio prædicationis tam diu maneat ipso facto suspensi, donec conscientibus ipsis (si hoc ipsum sibi dicendi commodè facultatem habuerint) conscientiam fecerint: Exinde excommunicationis incurfuri sententiam ipso facto, si prædicare præsumpserint, prædictâ negligentia (ut præmittitur) non purgatâ. Ad c Religiosos tamen monasteriorum, vel rectores Ecclesiarum decimas percipientium nolimus hoc extendi.

¶ *Excommunicat violatores Decret. 1. de sepult. lib. 6. & absolutiones Papa reservat. h. d. Ioan. And.*

Sanè temerarios violatores constitutionis illius, quæ Religiosis & Clericis secularibus prohibet, ne aliquos ad vovendum, jurandum, vel fide interpositâ, seu alias promittendum inducant, ut sepulturam apud eorum Ecclesias eligant, vel jam electam ulterius non immutent, similem sententiam (pœnâ in dictâ constitutione contentâ in suo perdurante robore) incurrere volumus ipso facto, ab alio, quàm à sede Apostolica (præterquam in mortis articulo) nullatenus absolvendos: nullis privilegiis aut statutis, cuiuscunque tenoris existant, super his valituris.

a *Vide Conc. Trid. sess. 25. de reform. c. 12. b In manuscripto codice, legitur noni. c In antiquioribus codicibus, etiam impressis constanter legitur ita: ad religiosos tamen monasteriorum vel Ecclesiarum decimas percipientium, &c.*

DE POENITENTIIS ET REMISSIONIBUS.

TITULUS IX.

CAP. I.

¶ *Damnatis ad mortem hoc petentibus, poenitentia concedi debet: nec valet contraria consuetudo. Secundo, locorum Ordinarios ad hoc exequendum excitat: ibi, Locorum. b. d. Ioan. And.*

Clemens V. in Concilio Viennensi.

Cum a secundum statuta canonica ultimo deputandis supplicio, negari (si petant) non debeat poenitentia sacramentum, ab usum damnabilem in quibusdam factibus contra hoc introductum aboleri omnino volentes, iustitiam omnes & dominos temporales, ut ab huiusmodi desistant abusu, hortamur in Domino, & obsecramus per viscera misericordiae Iesu Christi, Locorum Ordinarios nihilominus injungentes, ut eos ad hoc cum primum commode poterunt, diligenter monere, & (si necesse fuerit) Ecclesiastica censura compellere non omittant.

CAP. II.

¶ *Reperit Concilium generale, de quæstoribus non admittendis, sine literis Apostolicis vel diocesano. Et addit per diocesanos litteras Apostolicas prius examinari. b. d. Ioan. And.*

Idem.

Abusionibus b, quas nonnulli elemosynarum quæstiones in suis proponunt prædicationibus, ut simplices decipiant, & aurum subtili vel fallaci potius ingenio extorqueant ab eisdem, cum in animarum cedat a periculum, & scandalum plurimorum, viam (prout est nobis possibile) præcludere cupientes, juxta statuta d Concilii generalis diximus prohibendum districtè, ne Quæstiones aliqui (nisi Apostolicas vel diocesani Episcopi litteras exhibuerint) quomodolibet admittantur, nec permittantur (cum solum ipsis competat indulgentias sibi concessas inlinuare populo, & charitativa postulare subsidia suppliciter ab eodem) ullatenus ipsi populo prædicare, nec aliud exponere, quàm quod in literis continetur supradictis. Literas quoque Apostolicas diocesani Episcopi (ne quid fraudis committi valeat per eandem) antequam admittant, Quæstiones ipsos examinent diligenter.

¶ *Ponit octo reprehensibiles actus Quæstorum, quos fieri prohibet: & contraria privilegia revocat. Ioan. And.*

Ad hæc cum aliqui ex huiusmodi Quæstoribus, sicut ad nostram audientiam est perlatus, non sine multa temeritatis audacia, & deceptione multiplici animarum, indulgentias populo motu suo proprio de facto concedant, super votis dispensent, à perjuriis, homicidiis, & peccatis aliis sibi consentientes absolvant, male ablata incerta (datâ sibi aliqua pecunia quantitate) remittant, tertiam e, aut quartam partem de poenitentis injunctis relaxent, animas tres, vel plures parentum vel amicorum illorum, qui elemosynas eis conferunt, de purgatorio (ut asserunt mendaciter) extrahant, & ad gaudia paradisi perducant, benefactoribus locorum, quorum Quæstiones existunt, remissionem plenariam peccatorum indulgeant, & aliqui ex ipsis eos à poena, & à culpa (ut eorum verbis utamur) absolvant.

Nos abusus huiusmodi, per quos censura vilescit Ecclesiastica, & clavium Ecclesie auctoritas ducitur in contemptum, omnimodè aboleri volentes, ea per quoscunque Quæstiones fieri vel attentari decetero districtius inhibemus: Omnia & singula privilegia, si qua super præmissis, vel eorum aliquo, sint aliquibus locis, ordinibus vel personis Quæstorum huiusmodi quomodo-

a Vide notata per Doct. in c. 2. ext. de furtis. b Quæstorum nomen & usum omnino abolevit Conc. Trident. sess. 21. de resor. c. 9. c al. cedunt. d al. statutum. e al. ita: tertiam aut quartam partem aliis de poenitentis, &c.

cunque a concessa (ne ipsorum prætextu sit eis materia ulterius præsumendi) auctoritate Apostolica, quantum ad præmissa, penitus revocantur.

¶ *Delinquentes Quæstiones per Episcopos puniri præcipit, non obstantibus privilegiis. b. d. Ioan. And.*

Quæstiones autem, qui deinceps in præmissis vel aliquo præmissorum deliquerint, vel alias etiam quibuscunque suis privilegiis abusi fuerint, sic per locorum Episcopos puniri volumus (nullo proferis eisdem Quæstoribus in hac parte privilegio suffragante) quòd à suis temerariis ausibus, qui ubique (ut communis habet assertio) nimium excreverunt, poenæ formidine propensius compellantur.

DE SENTENTIA EXCOMMUNICATIONIS, SUSPENSIONIS & INTERDICTI.

TITULUS X.

CAP. I.

¶ *Religiosi etiam exempti violantes interdictum positum per sedem Apostolicam vel Ordinarium loci, vel generalem cessationem divinarum, factam per provinciale Concilium, vel eum, qui hoc posuit, servatam per cathedralem, vel matricem Ecclesiam loci, excommunicati sunt ipso facto: Non obstantibus privilegiis, consuetudinibus, consuetudinibus & statutis: & respectu poenitentia. b. d. Ioan. And.*

Clemens V. in Concilio Viennensi.

Ex b. frequentibus Prælatorum querelis accepimus, & nos ipsi experientiâ certâ probavimus, in minoribus constituti, quòd plerumque Religiosi nunc patenter excusationibus fucatis & frivolis innitentes, nunc latenter Ecclesiarum suarum januis perforatis, aut in eis factis nefestis, seu modis aliis exquisitis, non absque damno cathedralium, & parochialium Ecclesiarum & scandalo plurimorum, dirumpendo nervum Ecclesiasticæ disciplinæ, civitatum, terrarum, & aliorum locorum generalia interdicta præsumptione damnabili violare præsumunt. Nos igitur in sancta Dei Ecclesia, cui (disponente Domino) præsidemus: quæ quidem unica est, & unum Deum prædicat atque colit, unam fidem firmiter & simpliciter confitetur, uniformitatem (quantum commode possumus) conservare volentes: circa interdictorum observantiam prædictorum auctoritate sedis Apostolicæ, vel à locorum Ordinariis positum, de fratribus nostrorum consilio districtè præcipiendo mandamus, quatenus Religiosi quicunque, tam exempti quàm non exempti, iustitiam ordinis & conditionis existant, cum cathedralem vel matricem, seu parochialem e loci Ecclesiam illa viderint, aut sciverint observare (non obstantibus quibuscunque appellationibus, antea etiam ad eandem sedem, vel alium, seu alios interjectis, & aliis objectibus quibuscunque) absque dolo & fraude, cum moderatione tamen decretalis Alma, inviolabiliter & conservent. Alioquin non servantes, excommunicationis sententia hoc ipso volumus subjacere. Quod etiam in interdictis, & in cessationibus à divinis indictis per provincialium Conciliorum statuta, vel ipsorum auctoritate, cum majus sit provinciale Concilium, quàm singularis Prælati Provincia, ac iudicium integrum, quod plurimorum sententis comprobatur, volumus observari. In cessationibus verò generalibus à divinis, civitatum, terrarum, & aliorum locorum, quas aliquando ex consuetudine, vel aliis Capitula, Collegia,

a Al. quoquomodo. b Not. ex verbo frequentibus, quòd iura adoptantur ad ea, quæ frequenter emergunt de hoc, de respons. impub. litteras. Zabareel. c Hæc duo verba: seu parochialem, desunt in antiquioribus exempl. etiam impressis. d Al. ita: inviolabiliter ea servent.

vel Conventus secularium, aut regularium Ecclesiarum sibi vendicant (quia ipsos hoc unico lumine ad repellendas injurias eis factas privare nolumus, nec debemus) idem intelligitur observandum. Ipsi verò sint diligenter attenti, ut statuta Romanorum Pontificum prædecessorum nostrorum super his edita, diligenter observent. Porro hanc a sanctionem ad pendentiam trahimus: non obstantibus privilegiis, conventionibus, statutis, & consuetudinibus quibuslibet, quæ contra præmissa, seu aliquod præmissorum Religiosis ipsis in nullo volumus suffragari.

CAP. II.

¶ Domini temporales, qui cogunt aliquos in loco interdicto celebrare divina, vel qui per præcones faciunt tunc ad illa audienda populum evocare, vel prohibent, ne publicè excommunicati vel interdicti, super hoc per illos, qui Missas celebrant, moniti, Ecclesias exeant, & ipsi nominatim moniti, qui non exeant, excommunicati sunt, & per Papam absolventi. h. d. Ioan. Andr.

Idem.

Gravis ad nos Prælatorum querela perduxit, quòd nobiles & quidam, & Domini temporales (terris eorum Ecclesiastico supposito interdicto) medum in locorum suorum capellis, sed & in collegiis & aliis insignium locorum Ecclesiis, Missas & alia divina officia publicè & solenniter faciunt celebrari: ad officia eadem celebranda, nunc hos, nunc illos vocantes, & interdum (quod est deterius) compellentes: hisque non contenti excessibus, per campanarum non solum pulsationem, sed & voce præconia populos etiam interdictos, ut (interdicti non obstante sententiâ) ad audiendas Missas hujusmodi veniant, faciunt evocari. Nonnulli quoque ipsorum suis plerumque subiectis, ne (licet excommunicationis vel interdicti sententiâ publicè sint innodati) de Ecclesiis, dum in ipsis Missarum celebrantur solennia, instantibus etiam celebrantibus exeant, præcipere non verentur: Ex quo frequenter contingit, quòd non sine Dei offensâ, denique ac populi scandalo ipsa Missarum solennia remanent inexplieta. Ne igitur excessus sic graves excedentium impunitè trahantur ab aliis in exemplum, præsumptores præfatos, qui in locis interdicti suppositis, quenquam decetero divina celebrare officia, quomodo libet cogere: aut qui modo prædicto, ad officia eadem audienda aliquos, excommunicationis præsertim vel interdicti ligatos sententiâ, evocare: seu, qui ne excommunicati publicè, aut interdicti, de Ecclesiis, dum in ipsis Missarum aguntur solennia, à celebrantibus moniti ut exeant, prohibere: Necnon excommunicatos publicè & interdictos, qui in ipsis Ecclesiis nominatim à celebrantibus, ut exeant moniti, remanere præsumperint, excommunicationis sententiâ (à qua per sedem duntaxat Apostolicam possint absolvi) sacro approbante Concilio innodamus.

CAP. III.

¶ Fratres Minores si tempore interdicti recipiunt in suis Ecclesiis ad divina fratres & sorores tertii Ordinis, excommunicati sunt, nec privilegia jvant. h. d. Ioan. Andr.

Idem.

Um ex eo, quòd Religiosi viri fratres Minores in suis recipiunt Ecclesiis ad audienda divina officia tempore interdicti, fratres & sorores de ordine tertio (quam B. Franciscus instituit) existentes, qui continentes, seu de poenitentia nuncupantur, scandalum aliorum, qui ab his excluduntur, mentibus generetur, censura vilescat Ecclesiastica & minoris auctoritatis interdicti sententiâ reputetur: Eisdem fratribus Minoribus

a Al. ita: porro hanc etiam sanctionem, &c. b Nobiles qui dicantur & cur ita vocentur, latè docet Trauell. tract. de Nobilitate, c. 2. c In manus script. ita: prohibere, vel etiam impedire, necnon, &c.

districtius inhihemus, ne decetero aliquem, vel aliquos prædictorum (etiam si super hoc, hi vel illi privilegiis quibuscumque muniti extiterint, quæ ipsis in nullo profusus quoad hoc volumus suffragari) ad divina in suis Ecclesiis tempore interdicti quoquomodo admittant. Quod si fecerint, eo ipso excommunicationis sententiâ se noverint subiacere, à qua per alium, quàm per Romanum Pontificem, vel satisfactione præmissâ, per locorum Episcopos (quos auctoritate Apostolicâ fungi volumus in hac parte) absolutionis beneficium nequeant obtinere.

CAP. IV.

¶ Si Papa etiam scienter excommunicato participat, illum per hoc non absolvet, nisi exprimat hoc se velle. Et si scienter sub titulo dignitatis aliquem nominet vel honoret, per hoc illum in dignitate non approbat. Ioan. Andr.

Idem.

Summus Pontifex scienter etiam excommunicato participet literis, verbo, vel osculo, vel alio quovis modo, ipsum per hoc absolvere nullâ ratione censetur, nisi se velle forsitan exprimat illum ex hoc pro absoluto haberi. Similiter quoque, si quem sub titulo cujuslibet dignitatis, ex certa etiam scientia, verbo, constitutione, vel literis nominet, honoret, seu quovis alio modo tractet: per hoc in dignitate illa ipsum approbare non intelligitur, aut quicquam ei tribuere novi juris.

DE VERBORUM SIGNIFICATIONE.

TITULUS XI.

CAP. I.

¶ Declaratur in aliquibus cap. Exiit. eod. tit. lib. 6. præsertim an fratres Minores teneantur ad observationem eorum omnium, quæ in regula sub verbis imperatus modi ponuntur: deinde multa inseruntur, ad quæ fratres ipsi obligantur. Et consequenter eorum novem excessibus prolixè discussis, de electione ministrorum ipsorum luculentissime tractatur.

Clemens V. in Concilio Viennensi.

Exivi de paradiso, dixi, rigabo hortum plantationum: ait ille celestis agricola, qui verè fons sapientie, verbum Dei à Patre, in Patre manens, genitum ab æterno, novissimè diebus istis (fabricante Sancto Spiritu) in utero virginis caro factum, exivit homo ad opus arduum redemptionis humani generis peragendum: exemplar e se dando celestis vitæ, præbens hominibus semetipsum. Verum quia plerumque mortalis vitæ solitudinibus pressus homo, mentis aspectum ab exemplaris hujusmodi intuitu divertebat, verus noster Salomon in solio militantis Ecclesiæ hortum voluptatis inter ceteros quendam fecit, à procellosis mundi fluctibus elongatum, in quo quietius ac securius vacaretur contemplantis, servandisque hujusmodi operibus exemplaris, in hunc mundum introivit ipse, ut rigaret ipsum fecundis aquis spiritualis gratiæ & doctrinæ. Hic hortus siquidem est fratrum Minorum sancta religio, quæ muris regularis observantiæ firmiter undique circumclusa, intra se solo contenta Deo, adornatur abundè novellis plantationibus filiorum. Ad hunc veniens dilectus Dei filius mortificantis poenitentiae myrrham metit cum aromatibus, quæ suavitate mirâ universis odorem attrahentis sanctimonie circumfundunt. Hæc est illa celestis vitæ forma & regula, quam descripsit ille confessor Christi eximius sanctus Franciscus, ac servandam à suis filiis verbo docuit, pariter & exemplo. Quia verò dictæ sanctæ regulæ professores ac amulatores devoti,

a Vide Felin. in rubr. præmissi Gregoriani, & in c. cum vigesimo. de offic. delegat. b Ecclesiast. 24. c al. ita: exemplar sequendo celestis, &c. d al. consuetu.

ut & alumni & veri filii tanti patris affectabant, sicut & ferventer affectant, ad purum. & ad plenum præmissam regulam firmiter observare: attendentes quædam, quæ dubium poterant afferre sensum, in ipsius regulæ serie contineri, pro ipsorum declaratione habenda recurrerunt prudenter olim ad apicem Apostolicæ dignitatis, ut certificati per ipsam, cujus pedibus etiam per ipsam regulam sunt subiecti, possent Domino (pulsis eunctis dubiis) cum plena charitate conscientie deservire. Horum autem piis ac iustis supplicationibus, plures prædecessores nostri Romani Pontif. successivè (sicut dignum erat) applicantes aures & animum, declaraverunt ea, quæ dubia videbantur: ediderunt nonnulla, & aliqua concesserunt, sicut expedire videbant fratrum conscientias, ac purè observantia statûs. Verùm, quia plerumque ubi culpa non est, eam timere solent conscientie timorata, quæ in via Dei quodcumque devium expavescent, non sunt ad plenum ex dictis declarationibus dictorum omnium fratrum conscientie quietata, quin circa aliqua ad regulam, ipsorumque statum pertinentia, dubitationum in ipsis fluctus aliqui generentur & oriantur, sicut ad aures nostras pluries, & de quàm pluribus in publicis & privatis consistoriis est perlatum. Quapropter per ipsos fratres nobis extitit humiliter supplicatum, quatenus prædictis dubiis, quæ occurrerunt, & quæ postunt occurrere in futurum, adhibere opportuna declarationis remedia de benignitate sedis Apostolicæ curaremus.

Nos igitur (cujus animus ab ætate tenera piâ devotione efferebatur ad hujusmodi professores regulæ, & ad ordinem ipsam totum: nunc autem ex communi cura pastoralis regiminis, quam immeriti sustinemus, ad ipsos fovendos, dulcius & attentius gratiosis favoribus prosequendos, tantò provocamur ardentius, quanto frequentius intentâ mente revolvimus fructus uberes, quos ex eorum exemplari vita, & salutari doctrina, toti universali Ecclesiæ continuè cernimus provenire) tam piâ supplicantium intentione commotus, ad peragendum diligenter quod petitur, studia nostra duximus convertenda: ipsaque dubia, per plures Archiepiscopos & Episcopos, & in Theologia magistros, & alios literatos, providos, & discretos examinari fecimus diligenter. Cum igitur in primis ex eo, quod in dictâ regulâ principio habetur: Regula & vita fratrum Minorum hæc est, scilicet, Domini nostri Jesu Christi sanctum Evangelium observare, in obedientia vivendo sine proprio & in castitate. [Item 7.] ¶ Finito vero anno probationis c. recipiantur ad obedientiam, promittentes vitam istam semper & regulam observare. [Item circa finem regulæ:] ¶ Paupertatem, & humilitatem, & sanctum Evangelium Domini nostri Jesu Christi, quod firmiter promissimus, observemus. Fuit hæsitatum, an fratres ejusdem ordinis ad omnia, tam præcepta quàm consilia Evangelii, ex professione suæ regulæ teneantur. Quibusdam dicentibus, quod ad omnia, aliis autem asserentibus, quod ad sola illa tria consilia, videlicet vivere in obedientia, in castitate, & sine proprio, & ad ea quæ sub verbis obligatoriis ponuntur in regula, obligantur. Nos circa hunc articulum prædecessorum nostrorum vestigiis inhaerentes, ipsamque articulum, quoad aliquid clariùs prosequentes, dictâ hæsitationi duximus respondendum, quod cum votum determinatum de cujuslibet habeat cadere sub certo, vovens regulam non potest dici teneri ex vi voti hujusmodi ad ea consilia Evangelica, quæ in regula non ponuntur. Et quidem B. Francisci conditoris regulæ, hæc

probatur fuisse intentio, ex hoc quod quædam Evangelica consilia in regula posuit, aliis prætermisiss. Si enim per istud verbum, Regula & vita fratrum Minorum hæc est, &c. intendisset eos ad omnia consilia Evangelica obligare, superflue & nugatorie quædam eorum (suppressis ceteris) in regula expressisset. Cum autem natura termini restrictivi hoc habeat, quod sic excludit ab ipso extranea, quod cuncta ad ipsum pertinentia concludit: Declaramus & dicimus, quod dicti fratres non solum ad illa tria vota nudè & absolutè accepta, ex professione suæ regulæ obligantur, sed etiam tenentur ad ea omnia implenda, quæ sunt pertinentia ad hæc tria prædicta, quæ regula ipsa ponit. Nam si ad hæc tria prædicta tantum præcisè & nudè promittentes se servare regulam vivendo in obedientia, castitate, & sine proprio, & non etiam ad omnia contenta in regula, quæ hæc tria modificant, ardeantur, pro nihilo & vane proferrentur hæc verba: Promitto semper hanc regulam observare: ex quo ex his verbis nulla obligatio nasceretur. Nec tamen putandum est, quod B. Franciscus Professores hujus regulæ, quantum ad omnia contenta in regula, modificantia tria vota, seu ad alia in ipsa expressa, intenderit æqualiter esse obligatos: quin potius apertè discrevit, quod quoad quædam ipsorum ex vi verbi transgressio est mortalis, & quoad quædam alia non: Cum ad quædam ipsorum verbum apponatur præcepti, vel æquipollentis eidem, & quoad aliqua verba aliis sit contentus. Item quia præter ea, quæ expressè verbo præcepti, ac exhortationis, seu monitionis ponuntur in regula, nonnulla verbo imperativi modi negativè vel affirmativè apposito inferuntur, hæcenus extitit dubitatum, an tenerentur ad ista, ut ad habentia vim præcepti. Et quia (ut intelleximus) non minuitur hoc dubium, sed augetur ex eo, quod felicis recordationis Nicolaus Papa tertius a prædecessor nostro noscitur declarasse, quod fratres ipsi ex professione suæ regulæ sunt adstricti ad ea consilia Evangelica, quæ in ipsa regula præceptorie vel inhibitorie, seu sub verbis æquipollentibus exprimentur: & nihilominus ad eorum omnium observantiam, quæ ipsis in eadem regula sub verbis obligatoriis indicuntur: supplicaverunt prædicti fratres, ut ad ipsorum conscientias servandas declarare, quæ horum conferri debeant præceptis æquipollentia ac obligatoria, dignaremur. Nos itaque, qui in sinceris horum conscientias delectamur, attendentes, quod in his, quæ animâ salutem respiciunt, ad vitandos graves remorsus conscientie, pars securior est tenenda: dicimus, quod licet fratres non ad omnium, quæ sub verbis imperativi modi ponuntur in regula, sicut ad præceptorum, seu præceptis æquipollentium observantiam teneantur: Expedit tamen ipsis fratribus ad observandam puritatem regulæ & rigorem, quod ad ea sicut ad æquipollentia præceptis se venerint obligatos, quæ hic inferius annotantur. Ut autem hæc, quæ videri possunt æquipollentia præceptis ex vi verbi, vel saltem ratione materie, de qua agitur, seu ex utroque sub compendio habeantur: declaramus, quod illud, quod ponitur in regula, de non habendo plures tunicas, quàm unam cum caputio, & aliam sine caputio: Item, de non portandis calcamentis, & de non equitando extra casum necessitatis: Item, quod fratres vilibus induantur: Item, quod jejunare a festo

a In antiquis Codicibus. etiam impressis constanter legitur, ita: Nicolaus Papa IV. & decretalis, exiit, de qua loquitur iste text. quæ habetur eod. tit. lib. 6. etiam tribuitur Nicolao IV. in antiquioribus & emendationibus exemplaribus, sicut in hac editione observatum est. b ad serenandas, id est, clarificandas, sive ad serenitatem & tranquillitatem deducendas. c ad hæc vide c. consilium. & de observ. jejun. c. juvenis. de sponsal. c. in lectum. 34. q. 2.

a Cap. exiit. 6. penult. eod. tit. lib. 6. Font. b Vide Conc. Trid. sess. 25. tit. de regularibus & monialibus. c. 1. c Vide Conc. Trid. sess. 25. tit. de regularibus & monialibus. c. 15. d Vide B. Thom. a. 2. q. 88. art. 1. 2. & 3.

omnium Sanctorum usque ad Natale Domini, & in festis feriis teneantur: Item, quòd Clerici faciant divinum officium, secundum ordinem sanctæ Romanæ Ecclesiæ: Item, quòd ministri & custodes pro necessitatibus infirmorum, & fratribus induendis sollicitam curam gerant: Item, quòd si quis fratrum in infirmitatem ceciderit, alii fratres debent ei servire: Item, quòd fratres non prædicent in Episcopatu alicujus Episcopi, cum ab eo illis fuerit contradicendum: Item, quòd nullus audeat penitus populo prædicare, nisi à generali ministro, vel aliis, quibus secundum declarationem prædictam id competit, fuerit examinatus, approbatus, & ad hoc institutus: Item, quòd fratres qui cognoscerent se non posse præmissam regulam specialiter observare, debeant & possint ad suos ministros recurrere: Item, quòd omnia quæ ponuntur in regula ad formam habitus, tam novitiorum, quàm etiam professorum, necnon ad receptionis modum ac professionem spectantia, nisi recipientibus, quoad habitum novitiorum (sicut dicitur in regula) secundum Deum aliter videatur. Hæc, inquam, omnia sunt à fratribus tanquam obligatoria observanda. Item ordo communiter sensit, tenet & tenuit ab antiquo, quòd ubicunque ponitur in regula hoc vocabulum, *teneantur*: obtinet vim præcepti, & observari debet à fratribus sicut tale. Cæterum quia Christi confessor prædictus, agendorum ac servandorum circa recipiendos ad ordinem, ministri & fratres modum præbens, dixit in regula, quòd caveant fratres & eorum ministri, ne sint solliciti de rebus suis temporalibus, ut liberè faciant de eis, quicquid ipsis à Domino fuerit inspiratum: licentiam tamen habeant ipsi ministri mittendi eos ad aliquos Deum timentes, si consilium requiratur, quorum consilio sua bona pauperibus erogentur. Dubitaverunt & dubitant multi fratrum, an liceat ipsis de bonis ingredientium quicquam recipere si doneatur, & si ad dandum personis & Conventibus possint eos inducere sine culpa: si etiam ad disponendum de distributione rerum talium debeant ipsi ministri seu fratres dare consilium, ubi ad consulendum alii, quàm ex ipsis, ad quos ingressuri mittantur, possint idonei inveniri. Nos autem considerantes attentè intendisse sanctum Franciscum suæ regulæ professores, quos fundaverat in maxima paupertate, ab affectu temporalium rerum ipsorum ingredientium per dicta verba specialiter & totaliter elongare, ut quantum est ex parte fratrum ipsorum, receptio ad ordinem sanctæ & purissimam apparet, & ne aliquo modo oculum viderentur habere ad bona eorum temporalia, sed ad ipsos tantum divino servitio mancipandos: dicimus a de cætero debere tam ministros, quàm fratres cæteros à dictis inductionibus ad sibi dandum, & suasionibus, necnon & dandis circa distributionem consilii abstinere: cum per hoc ad timentes Deum status alterius mitti debeant, non ad fratres, ut verè cunctis pateant esse tam salubris instituti paterni studiosi, zelatores seduli & perfecti. Cum verò facere de rebus suis, quòd Dominus inspirabit, ipsamet regula ingredientibus liberum velit esse: non videtur, quin liceat eis recipere, consideratis scilicet eorum necessitatibus, & moderaminibus declarationis jam dictæ, si quid de bonis suis intrans, sicut & cæteris pauperibus per modum elemosynæ liberè velit dare. Cavere tamen in acceptione oblatorum talium decet fratres, ne ex receptorum quantitate notabili præsumi possint infister oculus contra ipsos. Præterea cum dicatur in regula, quòd illi, qui jam promiserunt obedientiam, habeant unam tunicam cum caputo, & aliam sine caputo, qui habere voluerint: Item, quòd fratres omnes vestimentis vilibus induantur: Nosque prædicta verba declaravi-

mus æquipollere præceptis, volentes hæc determinari plenius, dicimus, quantum ad numerum tunicarum, quòd pluribus uti non licet: nisi in necessitatibus, quæ haberi possunt ex regula, secundum quòd hunc passum memoratus prædecessor noster plenius declaravit: Vilitatem autem vestium, tam habitus, quàm interiorum tunicarum, illam intelligi debere dicimus, quæ secundum consuetudinem, vel conditionem patriæ debeat, quantum ad colorem panni, & pretium vilitas merito reputari: non enim quoad regiones omnes potest determinatus unus modus in talibus assignari. Hujusmodi etiam vilitatis iudicium ministris & custodibus, seu guardianis duximus committendum, eorum super hoc conscientias onerantes: ita tamen, quòd servent in vestibus vilitatem. Quorum etiam ministrorum, custodum, & guardianorum iudicio eodem modo relinquimus, pro qua necessitate possint ipsi fratres calcementa portare. Deinde, cum duobus temporibus annotatis in regula, scilicet à festo omnium Sanctorum, usque ad Nativitatem Domini, & maxime Quadragesima, in quibus jejunare tenentur, inseratur in eadem regula: Aliis autem temporibus non teneantur, nisi sexta ferià jejunare: & ex hoc voluerunt aliqui dicere, quòd dicti ordinis fratres non tenentur, nisi ex concedentia, ad alia jejunia, quàm ad ista: declaramus debere intelligi, eos non teneri ad jejunium aliis temporibus, præterquam in jejunii ab Ecclesia constitutis: non est enim verisimile, quòd vel institutor regula, vel etiam confirmator, absolvere ipsos intenderit à servandis illis jejuniiis, ad quæ de communi statuto Ecclesiæ obligantur cæteri Christiani. Porro cum dictus sanctus, volens fratres suos super omnia à denariis, seu pecunià esse totaliter alienos, præcepit firmiter fratribus universis, ut nullo modo denarios vel pecuniam recipient, per se vel per interpositam personam: istumque articulum declaransidem prædecessor noster, casus & modos posuerit, quibus servatis à fratribus non possint dici, nec debent per se vel per alium pecuniæ receptores contra regulam, vel sui ordinis puritatem: dicimus fratres teneri cavere summopere, quòd pro aliis causis, & sub modis aliis, quàm ponat dicti prædecessoris nostri declaratio, ad dantes pecunias sive deputatos nuncios non recurrant: ne (si secus ab ipsis attentatum fuerit) transgressores præcepti & regulæ merito possint dici. Nam ubi aliquid alicui generaliter prohibetur, quòd expressè non conceditur, intelligitur denegatum. Quocirca quævis omnis pecuniæ, ac oblationum pecuniarum receptio in Ecclesia, vel alibi, cippi vel trunci ordinati ad offerentium seu donantium pecunias reponendas, necnon & quicunque recursus alius ad pecunias, seu habentes ipsas, qui per declarationem prædictam non conceditur, hæc, inquam, omnia sunt eis simpliciter interdicta. Cum etiam recursus ad amicos speciales expressè tantum in duobus casibus, secundum regulam concedatur, videlicet, pro necessitatibus infirmorum, & fratribus induendis: idque piè & rationabiliter considerata necessitate vitæ, ad alias necessitates fratrum pro tempore occurrentes, cessantibus elemosynis, seu etiam ingruentibus, sæpèdictus prædecessor noster duxerit extendendum: Attendant fratres præfati, quòd pro nullis causis aliis, quàm prædictis vel similibus in via vel alibi recurrere licet eis ad amicos hujusmodi: sive sint dantes pecunias, seu deputati per ipsos, sive nuntii, vel depositarii, seu alio quovis nomine appellentur, etiam si concessi per eandem declarationem modi circa pecuniam integrè servarentur. Denique cum idem confessor summè affectaverit suæ regulæ professores totaliter esse abstractos ab affectu & desiderio terrenorum, & specialiter à pecunià & ejus usus totaliter expertes, sicut probat prohibitio de recipienda pecunià, in regula sæpius repetita: curare fratres vigilantè necesse est, quòd cum

a *Aliis ita: dicimus omnino debere tam ministros, &c.*

ex causis prædictis & modis ad habentes pecunias deputatas pro ipsorum necessitatibus recurrere oportebit ad tenentes ipsas, quicumque hi fuerint, principales vel nuntii, in omnibus sic se gerant, quod se cunctis ostendant in dictis pecuniis (sicut nec habent) penitus nil habere. Quapropter præcipere, quod & qualiter pecunia expendatur, computumque exigere de expensa, eam quomodo- docunque repetere sive deponere, aut deponi facere, capsulam pecuniarum, vel ejus clavem deferre: hos actus & consimiles sibi fratres illicitos esse sciant. Prædicta enim facere ad solos dominos pertinet, qui dederunt, & eos, quos ipsi deputaverunt ad hoc ipsum. Proinde cum vir sanctus, paupertatis præmissa in regula modum exprimens, dixerit in eadem: Fratres nihil sibi appetunt, nec domum, nec locum, nec aliquam rem: sed tanquam peregrini & advenæ in hoc seculo in paupertate & humilitate Domino famulantes, vadant pro elemosyna confidenter: Sicque declaratum extitit per nonnullos prædecessores nostros Romanos Pontifices, hanc expropriationem intelligi debere tam in speciali, quam etiam in communi, propter quod & rerum omnium concessarum, oblatarum, & donatarum fratribus (quas & quarum usum, facti scilicet, ordini vel a ipsis fratribus licet habere) proprietatem & dominium in se & Romanam Ecclesiam receperunt, dimisso ipsis fratribus in eis tantummodo usu facti simplicis: Ad nostrum fuerunt deducta examen, quæ in ordine fieri dicebantur, & videbantur prædicto voto & puritati ordinis repugnare: videlicet, ut ea prosequamur ex ipsis, quæ remedio credimus indigere, quod se institui hæredes non solum sustinent, sed procurant. Item, quod redditus annuos recipiunt interdum in tam notabili quantitate, quod conventus habentes totaliter inde vivunt. Item, quod cum ipsorum negotia, etiam pro rebus temporalibus in curiis agitantur, assistunt advocatis & procuratoribus, & ad instigandum eosdem se ibidem personaliter repræsentant. Item, quod executiones ultimarum suscipiunt voluntarium, & gerunt, sequæ intromittunt quandoque de usurarum vel male ablatorum dispositionibus seu restitutionibus faciendis. Item, quod alicubi non solum excessivos hortos, sed etiam vineas magnas habent: de quibus tam de oleis, quam de vino multum colligitur ad vendendum. Item, quod temporibus messium vel vindemiarum se copiose granum & vinum, mendicando, vel aliunde emendo, colliguntur à fratribus, & in cellariis & granariis reconduntur, quod per anni residuum absque eorum mendicatione possunt transigere vitam suam. Item, quod Ecclesias vel alia aedificia faciunt, vel procurant fieri in quantitate & curiositate figuræ & formæ, ac sumptuose state notabiliter excessiva, sic quod non videntur habitacula pauperum, sed magnatum. Paramenta etiam Ecclesiastica in plerisque locis tam multa habent, & tam notabiliter pretiosa, quod excedunt in his magnas Ecclesias cathedrales. Equos insuper, & arma eis oblata in funeralibus recipiant indistinctè. Tamen communitas fratrum, & specialiter Rectores ipsius ordinis asseriebant, quod prædicta, seu plura ex ipsis in ordine non fiebant, quod & si qui reperiantur rei in talibus, rigidè puniantur, necnon contra talia, ne fiant, sunt facta pluries ab antiquo statuta in ordine multum stricta. Cupientes igitur nos ipsorum fratrum providere conscientis, & cuncta dubia (quantum possibile nobis est) de ipsorum peccatoribus remove, ad prædicta modo qui sequitur respondemus. Cum enim ad veritatem vitæ pertineat, ut id, quod exterius agitur, interiori mentis dispositionem & habitum repræsentet: necesse habent fratres, qui se expropriatione tantà à temporalibus abstaxerunt, ab omni eo, quod dictæ expropriationi esset, vel posset videri

contrarium, abstinere. Quia igitur in successione transit non solum usus rei, sed & dominium suo tempore in hæredes: Fratres autem præfati nihil sibi in speciali acquirere, vel eorum ordini possunt, etiam in communi: Declarandum dicimus, quod successione hujusmodi, quæ etiam ex sui natura indifferenter ad pecuniam, & etiam ad alia mobilia & immobilia se extendunt (consideratà sui puritate voti) nullatenus sunt capaces. Nec licet eis valorem hereditatum talium, vel tantam earum partem, quod præsumi posset hoc in fraudem fieri, quasi sub modo & forma legati sibi dimitti facere, vel sic dimissa recipere, quin potius ista se fieri ab ipsis simpliciter prohibemus. Cumque annui redditus inter immobilia censentur à jure, ac hujusmodi redditus obtinere paupertati & mendicitati repugnet: nulla dubitatio est, quod prædictis fratribus redditus quoscunque, sicut & possessiones, vel eorum a etiam usum (cum eis non reperitur concessus) recipere vel habere, (conditione consideratà ipsum) non licet. Amplius cum non solum quod malum esse dignoscitur, sed & eum, quod speciem habet mali, sit à viris perfectis specialiter evitandum: Ex talibus autem assistentibus in curiis & instigationibus, cum de rebus agitur in ipsorum commoda convertendis, credantur verisimiliter ex his, quæ foris patent (de quibus habent homines foris judicare) in ipsis rebus fratres b assistentes aliquid quærere tanquam suum: nullo modo debent hujusmodi voti & regulæ professores se talibus curiis & litigiosis actibus immiscere, ut & testimonium habeant ab his, qui foris sunt, & puritati satisfaciunt voti sui, ac evitent per hoc scandalum proximorum. Verum etiam cum dicti ordinis fratres, non solum à receptione, proprietate, dominio, sive usu ipsius pecuniarum, verum etiam à contradictione qualibet ipsius, & ab ea sint penitus alieni, quemadmodum sæpeditus prædecessor noster in declaratione hujusmodi regulæ planè dixit: Cumque dicti ordinis professores pro nulla se temporalis possint in judicio experiri, prædictis fratribus non licet, nec competi, quin potius (consideratà sui puritate status) debent sibi scire interdictum, quod hujusmodi executionibus & dispositionibus se exponant: cum hæc sæpius absque litigio & contradictione vel administratione pecuniarum nequeant expediri. Veruntamen in his exequendis dari consilium, ipsum statui non obstitit, cum ex hoc ipsis circa bona temporalia nulla jurisdictione, sive actio in iudicio, sive dispensatio tribuatur. Licet verò non solum sit licitum, sed & multum conveniens rationi, quod fratres, qui in laboribus spiritualibus orationis & studii sedulo occupantur, hortos & areas habeant competentes ad collectionem vel recreationem sui, & interdum ad se ipsos post labores hujusmodi corporaliter deducendos, necnon ad habenda necessaria hortalia pro seipsis: habere tamen hortos aliquos, ut colantur, ac olera ac alia hortalia pretio distrahantur, necnon & vineas, repugnat suæ regulæ & ordinis puritati, secundum quod dictus prædecessor declaravit, ac etiam ordinavit: quod si talia ad usum proximè dictos, ut putà agrum vel vineam ad colendum, & consimilia, fratribus legarentur, per omnem modum fratres à receptione talium abstinent: cum etiam præmissa habere, ut pretium fructuum suis temporibus habeatur c, ad naturam & formam proveniunt appropinquet. Rursus cum prædictus sanctus tam in exemplis vitæ, quam verbis regulæ ostenderit se velle, quod fratres sui & filii, divina providentia innitentes, suos in Deum jacerent cogitatus, qui volucres cæli pascat, quæ non congregant in horrea, nec seminant, nec metunt: non est verisimile voluisse ipsum eos habere gra-

a Alcarum. b alia: fratres & assistentes, &c. c alia, habent.

a Alia: vel ipsa.

naria,

naria, vel cellaria, ubi quotidianis mendicationibus deberent sperare posse transigere vitam suam. Et idcirco non ex timore levi relaxare a se debent ad congregationes & conservaciones & huiusmodi faciendas, sed tantum, cum esset multum credibile ex iam expertis, quod non possent vita necessaria aliter invenire. Hoc autem ministrorum & custodum simul & separatim in suis administrationibus & custodiis (cum guardiani, & duorum de conventu loci discretorum Sacerdotum, & antiquorum in ordine fratrum consilio & assensu) duximus iudicio relinquendum, eorum super hoc specialiter conscientias onerantes. Hinc est etiam, quod cum vir sanctus fratres suos in paupertate summa ac humilitate fundare voluerit, quoad affectum pariter & effectum, sicut sepe regula tota clamat, convenit ipsis, quod nullo modo deinceps fieri faciant, vel fieri sustineant Ecclesias, vel alia quae unquam adificia, quae (considerato fratrum inhabitantium numero) excessiva in multitudine & magnitudine debeant reputari: Ideoque volumus, quod ubique in suo ordine deinceps temperatis & humilibus adificiis sint contenti, ne hanc tanta paupertati promissa, quod patet oculis, contrarium foris clamet. Quamvis etiam paramenta & vasa Ecclesiastica ad honorem divini nominis ordinentur, propter quem omnia fecit ipse Deus: tamen qui absconditorum est cognitor, ad animam sibi ministrantium respicit principaliter, non ad manum: nec per illas sibi vult serviri, quae suorum servitorum conditioni & statui dissonarent: propter quod sufficere debent eis vasa & paramenta Ecclesiastica decentia, in numero & in magnitudine sufficientia competentem. Superfluitas autem, aut nimia pretiositas, vel quaecumque curiositas in his, seu aliis quibuscumque non potest ipsorum professioni, vel statui convenire: cum enim haec sapiant thesaurizationem, seu copiam, paupertati tanta, quoad humanum iudicium, derogant manifeste. Quapropter praemissa servari à fratribus volumus, & mandamus. Circa equorum verò & armorum oblationes, illud decernimus in omnibus & per omnia observandum, quod per declarationem praedictam in pecuniariis nocetur elemosynis definitum. Ex praemissis autem succrevit non parum scrupulosa quaestio inter fratres: videlicet utrum ex sua professione regula obligentur ad arctum & tenuem, sive pauperem usum rerum. Quibusdam ex ipsis credentibus & dicentibus, quod sicut quoad dominium rerum habent ex voto abdicacionem arctissimam, ita ipsis quoad usum arctitudo maxima & exilitas est indicta. Aliis in contrarium asserentibus, quod ex professione sua ad nullum usum pauperem, qui non exprimitur in regula, obligantur: licet teneantur ad usum moderatum temperantia, sicut & magis ex concedenti, quam ceteri Christiani. Volentes itaque conscientiarum praedictorum fratrum providere quieti, & his alterationibus finem dare: declarando dicimus, quod fratres Minores ex professione sua regulae specialiter obligantur ad arctos usus, seu pauperes, qui in ipsorum regula continentur, & eo obligationis modo, sub quo continet seu ponit regula dictos usus. Dicere autem, sicut aliqui asserere perhibentur, quod haereticum sit, tenere usum pauperem includi vel non includi sub voto Evangelicae paupertatis, praesumptuosum & temerarium iudicamus. Demum, quia ex eo, quod dicta regula, per quos & ubi fieri debeat ministri generalis electio, tradens, nullam fecit de ministrorum provincialium electione vel institutione penitus mentionem, oriri super hoc poterat dubitatio inter fratres: Nos volentes posse ipsos clare ac securè procedere in omnibus factis suis, declaramus, statuimus etiam & ordinamus in hac constitutione in perpetuum valitura, ut cum alicui

Provincia de ministro fuerit providendum, ipsius ministri electio a penes Capitulum provinciale resideat, quam idem Capitulum die sequenti, qua fuerit congregatum, facere teneatur. Ipsi autem electionis confirmatio ad ministrum pertinet generalem. Et si quidem ad electionem huiusmodi per formam se rutinii procedatur, & (votis in diversa divis) electiones plures in discordia celebrari contingat: illa, qua à majori parte Capituli numero (nulla zeli vel meriti collatione aut consideratione habita) fuerit celebrata, exceptione seu contradictione quacumque alterius partis non obstante, per dictum generalem ministrum de consilio discretorum de ordine (prius tamen ex officio, prout spectat ad ipsum, diligenti examinatione praemissa) confirmetur, vel etiam infirmetur, prout eis secundum Deum visum fuerit expedire. Et si fuerit infirmata, ad Capitulum provinciale electio huiusmodi revertatur. Ceterum si Capitulum memoratum die praedicta ministrum eligere permittat, extunc ministri provincialis provisio ad generalem ministrum liberè devolvatur. Verum si ministro praedicto & Capitulo generalibus ex certa, manifesta, ac rationabili causa videretur aliquando in Provinciis ultramarinis Hyberniae, seu Graeciae, seu Romae, in quibus haec tenus alius providendi modus dicitur ex causa certa & rationabili fuisse servatus, expedire, ministrum provinciale per ministrum generalem, cum proborum ordinis consilio potius, quam per Capitulum praedicti electionem praefici in provinciis Hyberniae, etiam ultramarinis irrefragabiliter: In Romana verò vel Graecia, quoad minister dictae Provinciae moreretur, vel absolveretur citra mare: illa vice servetur absque dolo, partialitate & fraude (super quo eorum conscientias oneramus) quod super hoc dictus minister cum dictorum proborum consilio duxerit ordinandum. In destitutione verò dictorum ministrorum provincialium servari volumus, quod super hoc haec tenus de ipso ordine extiterit observatum. Ceterum si contingeret eisdem ministro generali carere, per vicarium ordinis fiat super hoc, quod faciendum fuerit per eundem ministrum, usquequo provifum fuerit de generali ministro. Porro, si quid de huiusmodi ministro provinciali secus attentari forte contigerit, illud ipso facto sit irritum & inane. Nulli igitur omnino hominum liceat hanc paginam nostrarum declarationum, dictorum, commiffionis, responsionis, prohibitionis, ordinationis, mandati, constitutionum, iudicationum, & voluntatum infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem, &c.

CAP. II.

¶ Determinat & declarat, quid significant haec verba inserta in judicialibus commissioibus, qua sunt à principe vel à iure scripta, quod procedatur simpliciter & de plano, & sine strepitu & figura iudicii. Ioan. And.

Idem Clemens b v.

Sape contingit, quod causas committimus, & in eam aliquibus simpliciter & de plano, ac sine strepitu & figura iudicii procedi mandamus: de quorum significatione verborum à multis contenditur, & qualiter procedi debeat, dubitatur. Nos autem dubitationem huiusmodi (quantum nobis est possibile) decidere cupientes, hac in perpetuum valituram constitutionem sancimus, ut iudex, cui taliter causam committimus, necessario libellum non exigit, litis contestationem non postulet, in tempore etiam feriarum ob necessitates hominum indultarum à iure procedere valeat, amputet dilationum materiam, litem quantum poterit faciat brevior, exceptiones, appellationes dilatorias, &

a De modo electionis faciende vide novissime sancita in Conc. Trid. sess. 25. tit. de regularib. & monialibus, c. 6. b Hac duo verba, Clemens V. absunt à vetust. codic.